

ศักยภาพและแนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศวนอุทยานน้ำตกธารทิพย์
อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์
Potential and Guidelines for Ecotourism Management of
Namtok Than Thip Forest Park

ทิวาวรรณ ศิริเจริญ¹

¹สาขาวิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรม คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในพื้นที่วนอุทยานน้ำตกธารทิพย์ อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ 2) หาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในพื้นที่วนอุทยานน้ำตกธารทิพย์ อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์

วิธีการดำเนินการวิจัย ใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม โดยแบ่งขั้นตอนการดำเนินงานออกเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย 1) การเก็บข้อมูล ได้แก่ การเก็บข้อมูลด้านเอกสารและการเก็บข้อมูลภาคสนาม 2) การจัดการประชุมกลุ่มย่อย (focus group) แล้วนำข้อมูลที่ได้มาประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) นักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 400 คน โดยใช้วิธีการแจกแบบสอบถาม 2) ตัวแทนเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ และตัวแทนชุมชนในพื้นที่ตำบลบึงน้ำเต้า รวม 20 คน ได้แก่ เจ้าหน้าที่วนอุทยานน้ำตกธารทิพย์ จำนวน 3 คน และเจ้าหน้าที่สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 2 คน และเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลบึงน้ำเต้า จำนวน 15 คน ใช้วิธีการจัดการประชุมกลุ่มย่อย (focus group)

สรุปผลการศึกษาโดยใช้การวิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐาน คือ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) พบว่า ระดับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และพื้นที่โดยรอบแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วยศักยภาพ 7 ด้าน โดยในภาพรวมมีศักยภาพอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.87$) ได้แก่ ด้านจุดดึงดูดการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและด้านกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.11$) ด้านการสร้างจิตสำนึกและการให้ความรู้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.04$) ด้านความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.87$) ด้านความสะดวกสบายในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.78$) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.60$) และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.48$)

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลแล้วนำมาสรุปเป็นแนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ วนอุทยานน้ำตกธารทิพย์ ว่าควรมีการจัดการด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน และด้านการส่งเสริมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยอาศัยปัจจัยภายนอก เช่น การส่งเสริมการตลาด และการใช้สื่อประชาสัมพันธ์

คำสำคัญ : ศักยภาพ การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

Abstract

This study aims to; 1) study the potential of Namtok Than Thip Forest Park to become an ecotourism attraction, and 2) find the guidelines for ecotourism management of Namtok Than Thip Forest Park, Lomsak District, Phetchabun Province.

This study applies participatory action research. The researcher collected data by 1) document analysis, 2) fieldwork study, 3) using a questionnaire, 4) applying focus group and finally, the overall data were analyzed and synthesized.

There were 2 sample groups; 400 Thai tourists answering the questionnaire and 20 representatives who were 3 officers of Namtok Than Thip Forest Park, 2 officers of Phetchabun Provincial Office of Tourism and Sports and 15 officers of Bungnamtao Sub-district Administrative office and the local residents joining in the focus group.

The results of the study revealed that Namtok Than Thip Forest Park had the potential to be an ecotourism attraction bases on 7 key potential characteristics, which were; 1) natural tourism attractions ($\bar{x} = 4.11$), 2) ecotourism activities ($\bar{x} = 4.11$), 3) *consciousness* and knowledge ($\bar{x} = 4.04$), 4) tourists' safety ($\bar{x} = 3.87$), 5) accessibility ($\bar{x} = 3.78$), 6) community participation ($\bar{x} = 3.60$) and 7) tourist facilities ($\bar{x} = 3.48$). The overall mean of 7 key potential characteristics to be an ecotourism attraction was at a high level ($\bar{x} = 3.87$).

The researcher has concluded the following guidelines for Namtok Than Thip Forest Park management that they should include; 1) tourist facilities, 2) accessibility, 3) community participation and 4) promoting and developing the tourism site by external factors, such as marketing promotion and public relation media.

Keywords : potential, ecotourism management

บทนำ

จังหวัดเพชรบูรณ์ มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลายประเภท เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ซึ่งมีความโดดเด่นในด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติมากมาย เช่น อุทยานแห่งชาติน้ำหนาว อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า ซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์และความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติ นอกจากนี้ในอำเภอหล่มสัก ยังมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีศักยภาพในการส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ วนอุทยานน้ำตกธารทิพย์ โดยมีความสอดคล้องกับแผนพัฒนาการท่องเที่ยว พ.ศ. 2555 – 2559 ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน โดยให้ความสำคัญการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีทิศทาง คำนึงถึงขีด

ความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว และสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดเพชรบูรณ์ 4 ปี (พ.ศ. 2558-2561) ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 ส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยว แผนงานพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมให้เกิดการดูแล อนุรักษ์ และมีใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่าและยั่งยืน

อีกทั้งสาขาวิชาการท่องเที่ยวและโรงแรม คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ได้มีโครงการบริการวิชาการในพื้นที่วนอุทยานน้ำตกธารทิพย์อย่างต่อเนื่องตลอด 2 ปี ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2556 ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้สังเกตเห็นถึงศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ และมีความสนใจในการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาศักยภาพและแนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ วนอุทยานน้ำตกธารทิพย์ อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีชื่อเสียงต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจและศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในพื้นที่วนอุทยานน้ำตกธารทิพย์ อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์
2. เพื่อหาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในพื้นที่วนอุทยานน้ำตกธารทิพย์ อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์

วรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. ทฤษฎีศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

กองอนุรักษ์ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2544) องค์กรประกอบหลักที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 4 ประการ คือ

1. องค์กรประกอบด้านพื้นที่ เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น (Identity or Authentic or Endemic or Unique) ทั้งนี้รวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ (Eco - system) ในพื้นที่นั้นๆ ดังนั้น องค์กรประกอบด้านพื้นที่จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีพื้นฐานอยู่กับธรรมชาติ (Nature - based tourism)

2. องค์กรประกอบด้านการจัดการ เป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบ (Responsible travel) โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม มีการจัดการที่ยั่งยืนครอบคลุมไปถึงการอนุรักษ์ทรัพยากร การจัดการสิ่งแวดล้อม การป้องกันและกำจัดมลพิษ และควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการอย่างยั่งยืน (Sustainably managed tourism) เพื่อให้เกิดเป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบ (Responsible travel) ที่ไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม

3. องค์กรประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ เป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการเรียนรู้ (Learning process) โดยมีการให้การศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวเป็นการเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ ความประทับใจ เพื่อสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องต่อนักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่นและผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นการท่องเที่ยวเชิงสิ่งแวดล้อมศึกษา (Environmental education-based tourism)

4. องค์กรประกอบด้านการมีส่วนร่วม เป็นการท่องเที่ยวที่มีการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนท้องถิ่น (Involvement of local community or People participation) ที่มีส่วนร่วมในการคิด วางแผน

ปฏิบัติตามแผน ได้รับประโยชน์ ติดตามตรวจสอบ ตลอดจนร่วมบำรุงรักษาทรัพยากรท่องเที่ยว อันจะก่อให้เกิดผลประโยชน์ในท้องถิ่น ทั้งกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิตและการได้รับผลตอบแทนเพื่อกลับมาบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วย และในที่สุดแล้วท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ ท้องถิ่นในที่นี้เริ่มต้นจากระดับรากหญ้า (Grass root) จนถึงการปกครองส่วนท้องถิ่น และอาจรวมไปถึงการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมชุมชน (Community participation-based tourism)

สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2548) ได้จัดทำคู่มือการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยกำหนดดัชนีชี้วัดมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังนี้

1. ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในการประเมินมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ องค์ประกอบในเรื่องของศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในการที่จะจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีความสำคัญที่สุด ซึ่งควรเป็นแหล่งธรรมชาติที่สามารถก่อให้เกิดความพอใจในการเรียนรู้และสัมผัสกับระบบนิเวศ ซึ่งอาจมีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ลักษณะวัฒนธรรมที่มีวิถีชีวิตแบบธรรมชาติ นอกจากการคำนึงถึงความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวเป็นสิ่งหนึ่งที่สำคัญในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในแหล่งธรรมชาติ จึงสามารถสรุปดัชนีมาตรฐานคุณภาพได้ 4 ดัชนี ได้แก่

- 1.1 แหล่งธรรมชาติมีจุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยวและการเรียนรู้
- 1.2 มีความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งธรรมชาติ
- 1.3 แหล่งธรรมชาติมีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น
- 1.4 ความปลอดภัยของแหล่งธรรมชาติในการท่องเที่ยว

2. การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน ต้องพิจารณาการจัดการใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการใช้ประโยชน์ในแหล่งท่องเที่ยว โดยอาศัยหลักการจำแนกเขตการจัดการผลการประเมินขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ ด้านการบริการนักท่องเที่ยว ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ไม่ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศ และวัฒนธรรมท้องถิ่น และด้านการติดตามและการประเมินการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ที่เกิดจากกิจกรรมการท่องเที่ยว จึงสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ดัชนี ได้แก่

- 2.1 การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของตัวแหล่งท่องเที่ยว
- 2.2 การจัดการด้านบริการนักท่องเที่ยว
- 2.3 การจัดการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว
- 2.4 การจัดการด้านการติดตามและประเมินการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่อันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว

3. การจัดการด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก ต้องพิจารณาจากการดำเนินงานขององค์กรที่ดูแลรับผิดชอบพื้นที่ในการสร้างเสริมจิตสำนึกและการเรียนรู้ในเรื่องคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแก่นักท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่ดูแลพื้นที่ ผู้ประกอบการ และชุมชนท้องถิ่นที่อยู่โดยรอบแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งประกอบด้วย 4 ดัชนี ได้แก่

- 3.1 มีศูนย์บริการที่ให้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว
- 3.2 มีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวในด้านการประหยัดพลังงานและการกำจัดของเสียอย่างถูกวิธี

3.3 มีการให้ความรู้ถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและ การอนุรักษ์กับพนักงานนำเที่ยว
นักท่องเที่ยว และชุมชนที่อยู่โดยรอบพื้นที่

3.4 มีบุคลากรที่มีความรู้เรื่องระบบนิเวศ และการอนุรักษ์ให้บริการด้านความรู้แก่นักท่องเที่ยว
ผู้ประกอบการท่องเที่ยว และชุมชน

4. การมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว การเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการ
ท่องเที่ยวเชิงนิเวศในรูปแบบต่างๆ จะช่วยให้ชุมชนได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งจะทำให้
ชุมชนท้องถิ่นตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติ เป็นการช่วยส่งเสริมการอนุรักษ์
สิ่งแวดล้อมอีกด้วย ประกอบด้วย 2 ดังนี้ ได้แก่

4.1 ชุมชนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท่องเที่ยว

4.2 ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว

ศูนย์วิจัยป่าไม้ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (2538) ได้กำหนดเกณฑ์ในการประเมิน
ศักยภาพของพื้นที่ธรรมชาติเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังนี้

1. ตัวแปร ที่เกี่ยวกับศักยภาพในการดึงดูดนักท่องเที่ยว พิจารณาจากลักษณะเฉพาะของระบบนิเวศ
วัฒนธรรม ชุมชน เป็นต้น
2. โอกาสในการสร้างจิตสำนึกและการให้การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม
3. ความหลากหลายของกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่
4. ความยากง่ายในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว
5. ความปลอดภัย
6. ความสอดคล้องระหว่างกิจกรรมการท่องเที่ยวในปัจจุบันกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศใน
อนาคต

ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้พิจารณาและประยุกต์ใช้เกณฑ์ในการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 7 ด้าน
ได้แก่ ด้านจุดดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ด้านการสร้างจิตสำนึกและการให้ความรู้ ด้านกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านความ
สะดวกสบายในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และด้าน
การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น

2. แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (กองอนุรักษ์ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2544) ได้แก่ ด้าน
ทรัพยากรการท่องเที่ยวและกิจกรรมท่องเที่ยว ด้านการตลาดการท่องเที่ยว ด้านการบริการ และด้านการบริหารจัดการ

3. รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บุปผา วงษ์พันธ์ทา (2544) ศึกษาเรื่อง การประเมินศักยภาพการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภอหัว
หิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภอหัวหิน
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และศึกษาแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งเก็บข้อมูลโดยวิธีการใช้
แบบสอบถามและการสัมภาษณ์จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 200 คน โดยผลการศึกษาพบว่า ศักยภาพในการรองรับการ
ท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอำเภอหัวหิน มีความเป็นไปได้สูงในเรื่องคุณค่าทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ กิจกรรมท่องเที่ยว
เชิงนิเวศ และความดึงดูดใจ ส่วนคุณค่าทางหาดทรายและน้ำทะเล ความสะดวกสบายในการเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยวเชิง

นิเวศ และความปลอดภัย อยู่ในระดับกลาง แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจำเป็นต้องอาศัยปัจจัยภายนอก เช่น ด้านการตลาด การใช้สื่อประชาสัมพันธ์ และนโยบายของอำเภอหัวหิน ที่ให้คนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมกำหนดนโยบายการรองรับการท่องเที่ยวด้วยตนเอง การให้การศึกษาอบรมและสร้างความเข้าใจกับชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ นโยบายที่มีการร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และคนในท้องถิ่น ส่วนความคิดเห็นและแนวทางในการพัฒนาควรมุ่งเน้นในรูปแบบสำหรับระบบนิเวศแบบเรียบง่ายมากที่สุด

พนิตดา สิงห์ครา (2544) ศึกษาเรื่อง ศักยภาพของชุมชนบ้านห้วยฮี้ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ พบว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ คือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่นักท่องเที่ยวจะพักแรมในชุมชนเสมือนเป็นสมาชิกในครอบครัว เพื่อเรียนรู้วิถีชีวิต แลกเปลี่ยนประสบการณ์ เรียนรู้วัฒนธรรมชุมชนแห่งนี้ ส่วนใหญ่ดำเนินธุรกิจท่องเที่ยวประมาณ 3- 4 ปี สามารถสร้างรายได้ให้แก่สมาชิกระหว่าง 200-600 บาทต่อเดือน แม้รายได้จะไม่สูงนักแต่ก็สร้างความพึงพอใจให้แก่ชุมชน เพราะทรัพยากร วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิต ถูกรักษาไว้ได้ภายใต้การจัดการการท่องเที่ยว และเมื่อพิจารณาในแง่สังคม พบว่า ชุมชนมีการแบ่งโครงสร้างขององค์กรและมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างดี ผู้นำชุมชนมีความเข้มแข็งสามารถสั่งและชักชวนสมาชิกชุมชนเข้าร่วมกันทำงานให้สำเร็จได้ในเชิงกายภาพ ทำให้ได้เปรียบในแง่ของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมไปถึงความหลากหลายในพันธุ์พืชและสัตว์ เป็นจุดขายสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แสดงให้เห็นว่าชุมชนบ้านห้วยฮี้ มีศักยภาพหลายประการที่สามารถสนับสนุนการพัฒนาไปสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศรูปแบบโฮมสเตย์อย่างสมบูรณ์

สถัญญ์ แสงอรุณ (2541) ศึกษาเรื่อง ศักยภาพและแนวทางการจัดการอุทยานแห่งชาติเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษา อุทยานแห่งชาติอ่าวพังงา จังหวัดพังงา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพและข้อจำกัดของพื้นที่อุทยานแห่งชาติอ่าวพังงา ในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เพื่อกำหนดแนวทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในอุทยานแห่งชาติอ่าวพังงาให้สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่และหลักการจัดการอุทยานแห่งชาติ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับอุทยานอื่นๆในประเทศไทย ซึ่งเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ ผลการศึกษาพบว่า อุทยานแห่งชาติอ่าวพังงาเป็นพื้นที่อนุรักษ์ธรรมชาติที่มีลักษณะพื้นที่และองค์ประกอบด้านทรัพยากรธรรมชาติที่มีศักยภาพสูงต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ส่วนเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาตินั้น มีศักยภาพในการให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ อยู่ในระดับสูง ในขณะที่มีศักยภาพด้านการจัดการเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อยู่ในระดับปานกลาง แต่ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการเดินทางมาท่องเที่ยวอยู่ในระดับสูง และด้านการให้บริการท่องเที่ยวของผู้ประกอบการด้านท่องเที่ยวในท้องถิ่นบริเวณอุทยานแห่งชาติอ่าวพังงา มีศักยภาพสูงในการให้บริการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งมีการให้บริการเกี่ยวกับเรือนำเที่ยว อาหาร ที่พัก และจำหน่ายของที่ระลึก ซึ่งในส่วนของกิจกรรมท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมของนักท่องเที่ยวมากที่สุดระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวภายในอุทยานแห่งชาติอ่าวพังงา ได้แก่ การล่องเรือชมทิวทัศน์ธรรมชาติ การถ่ายภาพธรรมชาติ การดำน้ำตื้น การดำน้ำลึก และการพายเรือแคนู และด้านสุดท้ายคือ ผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากการท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติอ่าวพังงา และผู้ประกอบการในท้องถิ่น มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบ อยู่ในระดับปานกลาง โดยทั้งนี้ผู้วิจัยเห็นว่ายังไม่อาจเป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้ เนื่องจากโดยหลักการแล้วการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จะต้องไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้แบ่งขั้นตอนการดำเนินงานออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

1. การเก็บข้อมูล ได้แก่ การเก็บข้อมูลด้านเอกสาร ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยซึ่งเป็นข้อมูลทุติยภูมิ เช่น เอกสารงานวิจัย บทความต่างๆ และการเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมแบบสอบถามจาก กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในวนอุทยานน้ำตกธารทิพย์ อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยการสุ่มตัวอย่างแบบอย่างง่าย จำนวน 400 คน

2. การจัดการประชุมกลุ่มย่อย โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ ในเรื่องการวิเคราะห์ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ วนอุทยานน้ำตกธารทิพย์ โดยอาศัยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง เลือกผู้ที่สามารถให้ข้อมูลและมีความรู้ความเข้าใจในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนนั้นเป็นอย่างดี จำนวน 20 คน ได้แก่ เจ้าหน้าที่วนอุทยานน้ำตกธารทิพย์ จำนวน 3 คน และ เจ้าหน้าที่สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 2 คน และเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลบึงน้ำเต้า จำนวน 15 คน

3.

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามของนักท่องเที่ยว

ผลการวิเคราะห์ระดับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และพื้นที่โดยรอบแหล่งท่องเที่ยว โดยใช้การวิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐาน คือ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ประกอบด้วยศักยภาพ 7 ด้าน ได้แก่ ด้านจุดดึงดูดการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ด้านการสร้างจิตสำนึกและการให้ความรู้ ด้านกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านความสะดวกสบายในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 400 คน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม มีระดับความคิดเห็นต่อระดับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และพื้นที่โดยรอบแหล่งท่องเที่ยว ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.87$) ได้แก่ ด้านจุดดึงดูดการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และด้านกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.11$) รองลงมา คือ ด้านการสร้างจิตสำนึกและการให้ความรู้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.04$) ด้านความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.87$) ด้านความสะดวกสบายในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.85$) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.60$) และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.48$)

โดยมีข้อเสนอแนะอื่นๆ ได้แก่ ควรดูแลความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวให้สะอาดอยู่เสมอ ควรมีเจ้าหน้าที่ดูแลกรณีนักท่องเที่ยววัยรุนชอบมั่วสุม ทะเลาะวิวาท ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว ควรมีร้านค้าอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวในบริเวณพื้นที่ท่องเที่ยว ควรให้หน่วยงานภาครัฐส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างจริงจัง เพื่อปลูกฝังให้ชุมชนรักหวงแหนผูกพันในแหล่งท่องเที่ยวมากกว่านี้ ช่วยพัฒนาให้เกิดรายได้เสริมของคนในชุมชน และ ควรให้มีป้ายบอกเส้นทางเดินทางที่ชัดเจนและตลอดเส้นทาง

2. ผลการวิเคราะห์การจัดประชุมกลุ่ม (Focus group)

ผลการวิเคราะห์การจัดประชุมกลุ่ม (Focus group) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหน่วยงานภาครัฐ และตัวแทนชุมชน โดยการนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม นำมาสร้างเป็นประเด็นหัวข้อตามกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการวิจัยในการสนทนากลุ่ม เพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะ และแนวทางในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่วนอุทยานน้ำตกธารทิพย์ และชุมชนพื้นที่โดยรอบต่อไป โดยมีเข้าร่วมสนทนาจำนวน 20 คน ได้แก่ เจ้าหน้าที่วนอุทยานน้ำตกธารทิพย์ จำนวน 3 คน และเจ้าหน้าที่สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 2 คน และองค์การบริหารส่วนตำบลบึงน้ำเต้า จำนวน 15 คน สามารถสรุปผลได้ดังนี้

ด้านศักยภาพวนอุทยานน้ำตกธารทิพย์ และชุมชนพื้นที่โดยรอบ โดยการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ผู้เข้าร่วมสนทนาส่วนใหญ่ เห็นว่า จุดแข็งของพื้นที่ คือ มีทรัพยากรทางธรรมชาติที่สมบูรณ์ และมีพื้นที่เหมาะสมแก่การทำกิจกรรมนันทนาการ เช่น กิจกรรมเข้าน้ำตก กิจกรรมเดินป่า กิจกรรมปั่นจักรยาน ชุมชนร่วมกันปลูกป่าชุมชน เพื่อช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ และใช้สำหรับเพื่อการหารายได้ในชุมชน มีแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ใกล้เคียงและต่อเนื่องที่หลากหลาย เช่น ถ้ำสมบัติ ศาลหลักเมืองเพชรบูรณ์ ตำบลบึงน้ำเต้า และประเพณีที่นาสนใจ เช่น งานบั้งไฟข้าวเปลือก งานรำลึกนครบาลเพชรบูรณ์ และยังมีเจ้าหน้าที่ดูแลความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยวตลอดเวลา รวมถึงกองพันทหารม้าที่ 28 ที่คอยให้ความร่วมมือในทุกด้าน จุดอ่อน คือ คนในชุมชนส่วนใหญ่ขาดความเข้าใจในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนมีส่วนร่วม และกิจกรรมทางการท่องเที่ยวมีน้อยและไม่เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวมาพักค้างแรมที่น้อย อุปสรรคของพื้นที่ คือ หน่วยงานที่รับผิดชอบพื้นที่ และหน่วยงานภาครัฐด้านการท่องเที่ยวหลักมีการสนับสนุนด้านนโยบายแต่ยังขาดการสนับสนุนด้านงบประมาณ การประชาสัมพันธ์ยังไม่แพร่หลาย และการปฏิบัติงานอย่างจริงจัง รวมทั้งเส้นทางการท่องเที่ยวของชุมชนยังไม่ชัดเจน ทำให้นักท่องเที่ยวไม่สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่หลากหลายในพื้นที่ใกล้เคียง เช่น ถ้ำสมบัติ ศาลหลักเมืองนครบาลเพชรบูรณ์ ส่วนในด้านของโอกาสนั้น ผู้เข้าร่วมสนทนา เห็นว่า ในปัจจุบันคนในชุมชนเริ่มหันกลับมาทำงานที่บ้านมากขึ้น จึงพยายามหาช่องทางการประกอบอาชีพทำให้เกิดการพัฒนาคนในชุมชน โดยเฉพาะอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และมีการจัดพื้นที่สำหรับรองรับกิจกรรมทางการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน และผู้นำชุมชนในท้องถิ่นให้ความสำคัญด้านการท่องเที่ยวของชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันจัดโครงการต่างๆเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ เช่น โครงการปั่นจักรยาน หัวใจสีเขียว โครงการวิ่งมินิฮาล์ฟศาลนครบาล เป็นต้น

ด้านนโยบายการพัฒนาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในพื้นที่วนอุทยานน้ำตกธารทิพย์ ผู้เข้าร่วมสนทนาส่วนใหญ่ เห็นว่าภาครัฐมีนโยบายให้กับหน่วยงานที่รับผิดชอบหลักในพื้นที่ คือ อุทยานแห่งชาติเขาค้อ ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อการรองรับนักท่องเที่ยวและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ไปพร้อมๆกัน ซึ่งรวมไปถึงการส่งเสริมให้ชุมชน ในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเพื่อสร้างความเข้าใจต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวและส่งเสริมรายได้จากการท่องเที่ยว ซึ่งในปัจจุบันชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวได้น้อย เนื่องจากเป็นเขตพื้นที่ความรับผิดชอบของภาครัฐ แต่ชุมชนและเจ้าหน้าที่ ยังมีการประสานงานร่วมกับการขอใช้พื้นที่จัดกิจกรรม และเข้าร่วมในกิจกรรมของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ เช่น กิจกรรมงานประเพณี โครงการปั่นจักรยาน หัวใจสีเขียว เป็นต้น

ด้านแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในพื้นที่วนอุทยานน้ำตกธารทิพย์ ผู้เข้าร่วมสนทนาส่วนใหญ่ เห็นว่าภาครัฐและเอกชน ควรวางแผนให้ความรู้กับชุมชนให้ทั่วถึงในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ เพื่อทำ

ความเข้าใจในการจัดการท่องเที่ยวให้มากขึ้นโดยได้ข้อมูลที่ต้องการ และการสร้างการมีส่วนร่วมและให้ความรู้แก่คนในชุมชนโดยการดึงชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

นอกจากนี้ในประเด็นเรื่องสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มใหญ่ เห็นว่า ในพื้นที่มีการดูแลเรื่องของความสะอาด และถึงขยะที่เพียงพอต่อนักท่องเที่ยว แต่ยังคงขาดเรื่องการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว และป้ายบอกทางสำหรับนักท่องเที่ยวที่มาจากนอกพื้นที่ ส่วนในเรื่องของที่พักรถสำหรับนักท่องเที่ยวยังไม่มีความพร้อม แต่สามารถตั้งแคมป์ได้ ในบริเวณลานกิจกรรมของพื้นที่น้ำตกธารทิพย์ที่จัดไว้ให้ และในชุมชนพื้นที่ใกล้เคียงยังมีที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวอยู่น้อย และเป็นลักษณะการบริหารจัดการแบบรีสอร์ทมากกว่าโฮมสเตย์ ที่จัดเพื่อให้นักท่องเที่ยวซึมซับวิถีชีวิตของชุมชน

สรุปและวิจารณ์ผล

ผลการอภิปรายความคิดเห็นระดับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และพื้นที่โดยรอบแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วยศักยภาพ 7 ด้าน ได้แก่ ด้านจุดดึงดูดการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ด้านการสร้างจิตสำนึกและการให้ความรู้ ด้านกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านความสะดวกสบายในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น โดยการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามของนักท่องเที่ยว ทั้ง 7 ด้านอยู่ในระดับมาก และการจัดการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบและตัวแทนชุมชน พบว่า

- ด้านจุดดึงดูดการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เป็นหนึ่งองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านพื้นที่ (กองอนุรักษ์ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2544) ซึ่งนักท่องเที่ยวเห็นว่าน้ำตกธารทิพย์มีศักยภาพ แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับการจัดประชุมกลุ่มย่อย ที่เห็นว่าศักยภาพวนอุทยานน้ำตกธารทิพย์ และชุมชนพื้นที่โดยรอบ มีจุดแข็ง คือ มีทรัพยากรทางธรรมชาติที่สมบูรณ์ และมีพื้นที่เหมาะสมแก่การทำกิจกรรมนันทนาการ เช่น กิจกรรมเข้าน้ำตก กิจกรรมเดินป่า กิจกรรมปั่นจักรยาน เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ใกล้เคียงและต่อเนื่องกับน้ำตกธารทิพย์ เช่น ถ้ำสมบัติ ศาลหลักเมืองเพชรบูรณ์ ตำบลบึงน้ำเต้า และประเพณีที่น่าสนใจ เช่น งานปิ้งไก่ข้าวเบือ งานรำลึกนครบาลเพชรบูรณ์ โดยสอดคล้องตามหลักเกณฑ์การกำหนดแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติจะต้องมีระบบนิเวศที่สมบูรณ์ และยังสอดคล้องกับ พนิตดา สิงห์ครา (2544) ที่เห็นว่าธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมไปถึงความหลากหลายในพันธุ์พืชและสัตว์ เป็นจุดขายสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ นอกเหนือจากวัฒนธรรม และประเพณีในท้องถิ่น นอกจากนี้ทั้งหน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบพื้นที่หลัก และหน่วยงานภาครัฐในชุมชน ต่างเล็งเห็นถึงความสำคัญของอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และการส่งเสริมการท่องเที่ยวให้ควบคู่กัน โดยการส่งเสริมด้านนโยบายการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่

- ด้านการสร้างจิตสำนึกและการให้ความรู้ ถือเป็นหนึ่งในองค์ประกอบที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ (กองอนุรักษ์ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2544) เพื่อสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องต่อนักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่น และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีศักยภาพอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ไม่รบกวนธรรมชาติ ความสงบสุขของคนในพื้นที่และไม่ขัดต่อกฎหมาย หรือศีลธรรม และมีการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ และการประชาสัมพันธ์ เพื่อให้เกิดการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่าง

ถูกต้องเหมาะสม เช่น มีการจัดบอร์ดประชาสัมพันธ์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งนอกจากนี้ชุมชนยังร่วมกันปลูกป่าชุมชน เพื่อสร้างจิตสำนึกให้เยาวชนได้ร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และชุมชนสามารถใช้เป็นแหล่งทำกินได้โดยไม่ต้องบุกรุกพื้นที่ธรรมชาติ

- ด้านกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นหนึ่งในองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านกิจกรรมและกระบวนการ ที่จะช่วยเพิ่มพูนการเรียนรู้ สร้างประสบการณ์และความประทับใจ (กองอนุรักษ์ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2544) ให้กับนักท่องเที่ยวโดยกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนอกจากมุ่งหวังให้เกิดความเพลิดเพลิน พึ่งพอใจและใกล้ชิดธรรมชาติแล้ว ควรเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้กับธรรมชาติ ผ่านการสื่อความหมายในรูปแบบต่างๆ โดยกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางธรรมชาติ จะเน้นอาศัยทรัพยากรธรรมชาติเป็นหลัก เช่น ป่าไม้ สัตว์ป่า แหล่งน้ำ ภูมิทัศน์ เป็นต้น โดยในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวนี้ นักท่องเที่ยว และตัวแทนหน่วยงานภาครัฐและชุมชน เห็นว่าเหมาะสมอย่างยิ่งกับการทำกิจกรรมนันทนาการต่างๆ อาทิ กิจกรรมตั้งแคมป์ กิจกรรมเดินป่าศึกษาธรรมชาติ กิจกรรมเล่นน้ำตก กิจกรรมถ่ายรูปธรรมชาติ และกิจกรรมปั่นจักรยาน ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถปั่นจักรยานเพื่อชมทิวทัศน์ หรือเข้าร่วมโครงการปั่นจักรยาน หัวใจสีเขียว ที่หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ร่วมกับอุทยานแห่งชาติเขาค้อ จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ สอดคล้องกับสฤษฎ์ แสงอรุณ (2541) ที่ศึกษาเกี่ยวกับศักยภาพและแนวทางการจัดการอุทยานแห่งชาติเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ แสดงความคิดเห็นว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ควรเป็นกิจกรรมที่อาศัยทรัพยากรในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเป็นหลัก และช่วยเพิ่มพูนการเรียนรู้ สร้างประสบการณ์ให้กับนักท่องเที่ยว และส่งผลกระหนาบต่อทรัพยากรธรรมชาติน้อยที่สุด

- ด้านความสะดวกสบายในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ทั้งด้านป้ายบอกทางและสัญลักษณ์ชัดเจน ความสะดวกสบายในการโดยสารรถสาธารณะ สภาพถนนที่ดี และมีถนนเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยวได้ง่าย มีศักยภาพอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ วิวัฒน์ชัย บุญยกศักดิ์ (2532) กล่าวว่า การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวต้องอาศัยองค์ประกอบด้านสภาพการเข้าถึง ได้แก่ สภาพของเส้นทาง ลักษณะการเดินทาง ใช้วิธีการเดินทางใด และระยะเวลาเท่าใด รวมไปถึงปัจจัยด้านโครงสร้างพื้นฐานและการคมนาคม จะเป็นตัวบ่งชี้ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งด้วย แต่ทั้งนี้ในมุมมองของตัวแทนชุมชน ยังเห็นว่าป้ายบอกทาง ยังมีจำนวนไม่มากพอ และไม่ชัดเจนสำหรับนักท่องเที่ยวนอกพื้นที่ รวมถึงการบริการรถสาธารณะ ยังไม่ค่อยมีให้บริการ ส่วนใหญ่เป็นการจ้างเหมาจากในตัวเมืองเพื่อนำเที่ยวอำเภอเขาต่อ โดยมีน้ำตกธารทิพย์เป็นเส้นทางผ่าน

- ด้านความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว เป็นองค์ประกอบสำคัญของการท่องเที่ยว และถือเป็นปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจที่จะเดินทางมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว ดังนั้นนอกจากความปลอดภัยในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น การติดป้ายเตือนหรือสัญญาณเตือนภัย รวมไปถึงการมีเจ้าหน้าที่ประจำในจุดต่างๆ ของน้ำตกธารทิพย์ นักท่องเที่ยวจึงเห็นว่ามีความปลอดภัยในระดับสูง และยังมีกำลังทหารจาก ม.พัน 28 ในพื้นที่ติดต่อที่คอยช่วยเหลือดูแลด้านความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่ และชุมชนท้องถิ่นด้วย

- ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก มีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะในประเด็น สถานที่จอดรถสำหรับนักท่องเที่ยว และมีห้องน้ำให้บริการที่สะอาด และเพียงพอต่อจำนวนนักท่องเที่ยว ยังเป็นปัญหาสำคัญในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับวิวัฒน์ชัย บุญยกศักดิ์ (2532) กล่าวว่า “ศักยภาพ” หมายถึง ความสามารถหรือความพร้อมในตัวเองของ

สิ่งหนึ่งสิ่งใด ที่จะเอื้ออำนวยต่อการพัฒนา การปรับปรุง การจัดการ หรือการเข้าทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ขึ้น ณ นั้นแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งจึงมีศักยภาพหรือความสำคัญของตัวเองแตกต่างกันออกไป การพิจารณาศักยภาพของ แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ต่างๆ จำเป็นต้องพิจารณาถึงความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวในการพัฒนาเป็นอันดับแรก โดยจะ พิจารณาหลายองค์ประกอบ รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ ที่พักแรม ร้านอาหาร เครื่องดื่ม สถานบริการต่างๆ ระบบไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ สถานรักษาพยาบาล การรักษาความปลอดภัย เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีประเด็นด้านที่พัก แรม โดยกลุ่มตัวแทนชุมชนเห็นว่าควรมีการพัฒนารูปแบบการให้เป็นแบบโฮมสเตย์ ไว้คอยบริการสำหรับนักท่องเที่ยว เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนกับแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่น และช่วยให้เกิดรายได้เสริมกับคนในชุมชน สอดคล้องกับ พนิชดา สิงห์ครา (2544) เห็นว่าการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ สามารถส่งเสริมรายได้ให้แก่ชุมชน และยังสามารถรักษาทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตไว้ได้ จากการจัดการโครงสร้างขององค์กร และ หน้าที่ความรับผิดชอบร่วมกัน

- ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น เป็นอีกหนึ่งในองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านการมีส่วนร่วม ที่คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนท้องถิ่น ในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ (กองอนุรักษ์ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2544) จากการศึกษาวิจัยพบปัญหาการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนในการทำกิจกรรม ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศค่อนข้างน้อย โดยตัวแทนชุมชน เห็นว่ามีเหตุผล มาจากน้ำตกธารทิพย์เป็นพื้นที่ของรัฐ ซึ่งรับผิดชอบดูแลโดยอุทยานแห่งชาติเขาค้อ ชุมชนจึงไม่สามารถเข้าไปดำเนินการ ใดๆได้ แต่ทั้งนี้ชุมชนยังคงให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติที่รับผิดชอบในการดูแลพื้นที่ และอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติให้คงอยู่ สอดคล้องกับ บุปผา วงษ์พันธ์ทา (2544) ที่ระบุว่าแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาแหล่ง ท่องเที่ยวเชิงนิเวศจำเป็นต้องอาศัยให้คนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมกำหนดนโยบายการรองรับการท่องเที่ยวด้วยตนเอง การ ให้การศึกษาอบรมและสร้างความเข้ากับชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ

โดยสรุปจากการศึกษาเรื่องศักยภาพและแนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ วนอุทยานน้ำตกธารทิพย์ อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลตามหลักเกณฑ์ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศแล้วนั้น วนอุทยาน น้ำตกธารทิพย์ ในภาพรวมมีศักยภาพและแนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ดีในหลายๆด้าน แต่ยังคงขาดการ จัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในด้านการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว และด้านการมี ส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งถือเป็นองค์ประกอบหลักของการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

แนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ วนอุทยานน้ำตกธารทิพย์ อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์
ผลการศึกษาในส่วนนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากการสังเกต การลงพื้นที่ การใช้แบบสอบถาม และการจัดการประชุมกลุ่ม ย่อย และนำมาสรุป ได้ดังนี้

1. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ควรเพิ่มในประเด็นสถานที่จอดรถเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวให้เพียงพอ และไม่ ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ และการบริการห้องน้ำที่สะอาดและเพียงพอต่อความต้องการ
2. ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว การคมนาคมเพื่อเข้าถึงน้ำตกธารทิพย์มีความสะดวกสบายดี พื้นผิวถนนอยู่ใน สภาพค่อนข้างดี แต่ยังคงขาดการบริการรถสาธารณะ หรือรถประจำทางท้องถิ่น รวมไปถึงป้ายบอกทาง สำหรับ นักท่องเที่ยว ซึ่งอาจเป็นเพราะขาดงบประมาณสนับสนุน

3. ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ควรสนับสนุนให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การให้การอบรมความรู้และความเข้าใจด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแก่ชุมชน อย่างจริงจัง

4. ด้านการส่งเสริมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในพื้นที่วนอุทยานน้ำตกธารทิพย์ ควรต้องอาศัยปัจจัยภายนอก เช่น การส่งเสริมการตลาด การใช้สื่อประชาสัมพันธ์ โดยหน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบด้านการท่องเที่ยวในจังหวัด โดยการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ ให้นักท่องเที่ยวนอกพื้นที่ได้รู้จักมากยิ่งขึ้น และควรส่งเสริมให้มีเจ้าหน้าที่หรือมัคคุเทศก์ท้องถิ่นในการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวด้วย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้

- หน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบพื้นที่หลัก ควรมีการปฏิบัติที่จริงจังในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่
- ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
- ควรจัดทำแผนการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ และพื้นที่ใกล้เคียงให้เป็นที่รู้จักแก่นักท่องเที่ยวมากขึ้น เช่น การทำป้ายประชาสัมพันธ์ แผ่นพับ การจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

จากการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยพบประเด็นอื่นๆที่น่าสนใจ และเป็นประโยชน์เพื่อขยายประเด็นการศึกษาในโอกาสต่อไป คือ การพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนมีส่วนร่วม ในพื้นที่วนอุทยานน้ำตกธารทิพย์

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการวิจัยฉบับนี้จะสำเร็จลุล่วงไม่ได้ หากขาดความร่วมมือ และความกรุณาจากบุคคลหลายฝ่ายที่ได้ให้คำแนะนำ คำปรึกษา รวมถึงข้อเสนอแนะต่างๆ อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้

ผู้วิจัยขอขอบคุณผู้ร่วมตอบแบบสอบถามทุกท่านที่ให้ความร่วมมืออย่างดียิ่งในการให้ข้อมูล และขอขอบพระคุณตัวแทนจากวนอุทยานน้ำตกธารทิพย์ เจ้าหน้าที่สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเพชรบูรณ์ องค์การบริหารส่วนตำบลป่งน้ำเต่าและตัวแทนชุมชนท้องถิ่น ทุกท่านที่สละเวลามาร่วมการประชุมกลุ่มย่อย นำเสนอความคิดเห็น และข้อเสนอแนะต่างๆ เพื่อการดำเนินการวิจัยให้สำเร็จลุล่วง และเกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยววนอุทยานน้ำตกธารทิพย์ และพื้นที่ใกล้เคียง และขอขอบพระคุณสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ที่ได้ให้ทุนอุดหนุนการวิจัยในครั้งนี้ มา ณ ที่นี้ด้วย

เอกสารอ้างอิง

กองอนุรักษ์ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. แผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ. กรุงเทพฯ : บริษัท อัลซา จำกัด, 2544.

บุปผา วงพันธุ์หา. การประเมินศักยภาพการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์.

วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2544.

พนิตดา สิงห์ครา. ศักยภาพของชุมชนบ้านห้วยฮี้ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์, วิทยานิพนธ์
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2544.

วิวัฒน์ชัย บุญยักดิ์. ศักยภาพสำคัญอย่างไรต่อการท่องเที่ยว. จุลสารการท่องเที่ยว. ปีที่ 8 (ฉบับเดือนเมษายน -
มิถุนายน 2532) : หน้า 42.

สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. สภาพแวดล้อมของเรา. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ:

สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.

สฤษฎ์ แสงอรุณ. ศักยภาพและแนวทางการจัดการอุทยานแห่งชาติเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษา อุทยาน
แห่งชาติอ่าวพังงา จังหวัดพังงา. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์และ
สิ่งแวดล้อม โครงการสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2541.

ศูนย์วิจัยป่าไม้ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ข้อมูลพื้นฐานแผนแม่บทการจัดการพื้นที่ อุทยานแห่งชาติ
ศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย. ศูนย์วิจัยป่าไม้ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัย, 2538.

การรู้เท่าทันสื่อ ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตอำเภอเมือง จังหวัด เพชรบูรณ์ กรณีศึกษา ละครเรื่อง ฮอร์โมน วัยว้าวุ่น ซีซั่น 2

Media literacy of students in upper secondary in the Phetchabun City: case study in Hormones Season 2

วันฉัตร กันหา¹

Wanchatr Kanha¹

¹หลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์เนื้อหาในละครเรื่องฮอร์โมนส์ วัยว้าวุ่นซีซั่น 2 ที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมเลียนแบบของเยาวชน 2) ศึกษาการรู้เท่าทันสื่อ ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ วิธีการดำเนินการวิจัย ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลและนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และประเมินผล เพื่อให้ได้คำตอบตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่เคยรับชมละครเรื่องฮอร์โมนส์ วัยว้าวุ่นซีซั่น 2 โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบโควตา โดยการกำหนดจำนวนตัวอย่างตามโรงเรียน ทั้ง 9 แห่ง แบ่งเป็นโรงเรียนละ 45 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 405 คน

สรุปผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม มีระดับการรู้เท่าทันสื่อ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.02$) ได้แก่ วิธีการเข้าถึงแหล่งข้อมูลสื่อ ละคร เรื่อง ฮอร์โมน วัยว้าวุ่น ซีซั่น 2 ($\bar{x} = 4.07$) วิเคราะห์วิพากษ์สื่อละคร เรื่อง ฮอร์โมน วัยว้าวุ่น ซีซั่น 2 ($\bar{x} = 4.03$) ประเมินคุณค่าสื่อละคร เรื่อง ฮอร์โมน วัยว้าวุ่น ซีซั่น 2 ($\bar{x} = 3.95$) และความสามารถในเชิงสร้างสรรค์ หรือสื่อสาร ($\bar{x} = 4.05$) เช่นเดียวกันกับมีความคิดเห็นต่อฉากที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมเลียนแบบของเยาวชน ในสื่อละครเรื่องฮอร์โมนวัยว้าวุ่น ซีซั่น 2 อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.62$) ได้แก่ ฉากแสดงความรักระหว่างเพศเดียวกัน (ชายรักชาย/หญิงรักหญิง) ($\bar{x} = 3.76$) และด้านผลกระทบต่อนักเรียนจากการรับชมละคร เพื่อความบันเทิงและสนุกสนาน มากที่สุด ($\bar{x} = 4.26$) แต่ยังมีบางประเด็นที่ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง คือ วัยรุ่นเมินเฉย และวัยรุ่นต่อต้าน ซึ่งอาจพิจารณาได้ว่า วัยรุ่นแต่ละคนมีประสบการณ์ร่วมต่อเนื้อหาแตกต่างกัน

คำสำคัญ : การรู้เท่าทันสื่อ, นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย, ละครเรื่อง ฮอร์โมน วัยว้าวุ่น ซีซั่น 2

Abstract

This study aims to; 1) content analysis in the TV series “Hormones Season 2” to teenagers risking of imitation behavior and 2) study the Media Literacy of high school students from Muang Distirct, Phetchabun.

This study is the quantitative research collected data by using a questionnaire, then the overall data were analyzed.

The sample group is the high school students from Muang Distirct, Phetchabun who used to watch the TV series “Hormones Season 2” using a quota sampling on 9 schools, each school has approximately 45 people, 405 in total.

The results of the study revealed that respondents with the media literacy in the TV series “Hormones Season 2” was at a high level ($\bar{x} = 4.02$), which were; the ability to access ($\bar{x} = 4.07$), the ability to analyze ($\bar{x} = 4.03$), the ability to evaluate ($\bar{x} = 3.95$), the ability to create or communicate information in a variety of forms ($\bar{x} = 4.05$). The same as the opinions towards the scenarios risking of imitation behavior was at ($\bar{x} = 3.62$) which were; homosexual love showing scenario (male to male / female to female) ($\bar{x} = 3.76$), the effects to teenagers from watching the TV series on entertainment purpose ($\bar{x} = 4.26$). However; the respondents had the opinions in some issues at the moderate level which were; they felt nothing and disagreed with the TV series. This could be considered that the respondents had experienced the content differently.

Keywords : Media Literacy, students in upper secondary education, Hormones Season 2

บทนำ

ในปัจจุบันสื่อมวลชน มีบทบาทอย่างมากในการให้ข้อมูล ข่าวสาร ความบันเทิง แต่ยังไม่รู้รูปแบบที่แน่นอน บางสื่อ จะมุ่งเน้นความบันเทิงตามยุคสมัย เพื่อหวังผลจากการโฆษณา ปอຍครั้งมักพบว่า รายการที่ออกมานั้นส่อไปในทางที่ไม่ค่อยจะถูกตองตามสังคม และวัฒนธรรมประเพณีของไทย ทำให้ผู้ดู ผู้ชมส่วนหนึ่ง รับข้อมูล ข่าวสาร ความบันเทิง เหล่านั้นโดยไม่สามารถวิเคราะห์ เลือกรับ แยกแยะความแตกต่างระหว่างเรื่องที่ถูกรสร้างขึ้นโดยสื่อตามความเป็นจริง กับเรื่องที่เปี่ยงเบนจากความจริงหรือความดี จึงเกิดพฤติกรรมบางอย่างที่ส่งผลกระทบต่อผู้บริโภค และสังคม โดยพฤติกรรมที่ผู้บริโภคแสดงออกมานั้น ถ้าเป็นพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมก็จะทำให้เกิดปัญหาสังคมตามมาได้

ละครฮอร์โมน วัยว้าวุ่น เป็นรายการโทรทัศน์ประเภทละครชุด ผลิตโดยจีทีเอช และนาตาวางกอก สร้างเรื่อง และเขียนบทโดยทรงยศ สุขมากอนันต์ ซึ่งเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของโรงเรียน นาตาวางกอก การตอบรับในด้านบวกละครชุดเรื่องนี้ นำเสนอวิถีชีวิตของวัยรุ่น ตามความเป็นจริงอย่างตรงไปตรงมา

และไม่เป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนและผู้สอนในการเรียนการสอน การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 16 และ 17
และไม่เป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนและผู้สอนในการเรียนการสอน การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 16 และ 17
และไม่เป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนและผู้สอนในการเรียนการสอน การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 16 และ 17

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาของเอกสารเรื่องข้อสอบ 2 ที่มีความสัมพันธ์กับเนื้อหาของเอกสารเรื่องข้อสอบ 2 ที่มีความสัมพันธ์กับเนื้อหาของเอกสารเรื่องข้อสอบ 2
2. เพื่อศึกษาการรู้เท่าทันสื่อ ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์

วรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy)
2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสื่อของสื่อมวลชน
3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสื่อโทรทัศน์ และละครโทรทัศน์
4. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมการรู้เท่าทันสื่อ ของกลุ่มเป้าหมาย
5. รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วิธีดำเนินการวิจัย

- ผู้วิจัยจึงกำหนดแนวทางในการดำเนินการวิจัยเป็น 5 ขั้นตอน คือ
1. การสำรวจรวบรวมข้อมูล โดยศึกษาต้นฉบับ และรวบรวมแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้ตอบคำถาม จากพื้นที่ต่าง ๆ จากหนังสือ ตำรา และงานวิจัย เพื่อนำมากำหนดกรอบความคิดในการวิเคราะห์เนื้อหา
 2. ศึกษาหาประสบการณ์และการสังเกตอย่าง
 3. การวิเคราะห์เนื้อหา จากเอกสารเรื่อง ข้อสอบ 2 ที่มีความสัมพันธ์กับเนื้อหา
 4. การเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยการใช้แบบสอบถาม จากกลุ่มตัวอย่าง พร้อมกับการวิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐาน
 5. การสรุปเนื้อหา การศึกษาเอกสารเรื่อง ข้อสอบ 2 ที่มีความสัมพันธ์กับเนื้อหา
- กลุ่มเป้าหมาย

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์เนื้อหาในละคร ที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมเลียนแบบของเยาวชน

ผู้วิจัยพบว่าเนื้อหาของละครเรื่องฮอร์โมน วัยว้าวุ่น ซีซั่น 2 มีหลายฉากในละครที่มีความอ่อนไหวในสังคม พฤติกรรมเลียนแบบ และการแสดงที่ไม่เหมาะสม ซึ่งมีเนื้อหาที่ถูกสังคม นักจิตวิทยา นักวิชาการสื่อ ผู้ปกครอง ฯลฯ ออกมาแสดงความคิดเห็นจำนวนมาก โดยผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็นฉากหลักต่างๆในละคร จำนวน 10 ฉาก และทำการคัดเลือกฉาก โดยการประเมินฉากที่มีความอ่อนไหว และมีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมเลียนแบบมากที่สุด 5 ฉาก จากการทำแบบประเมินของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 50 คน จนสามารถวิเคราะห์ประเด็นอ่อนไหวเหล่านั้นได้จากฉากต่างๆในละคร ประกอบด้วย

1. ฉากการมีเพศสัมพันธ์ในโรงเรียนของนักเรียนชาย-หญิง
2. ฉากการข่มขืนของครูผู้ชายกับนักเรียนหญิง
3. ฉากแสดงความรักระหว่างเพศเดียวกัน (ชายรักชาย/หญิงรักหญิง)
4. ฉากการเสพยาเสพติด
5. ฉากการทำแท้ง

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ระดับการรู้เท่าทันสื่อ ซึ่งประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ วิธีการเข้าถึงแหล่งข้อมูลสื่อ ละคร เรื่อง ฮอร์โมน วัยว้าวุ่น ซีซั่น 2, การวิเคราะห์วิพากษ์สื่อละคร เรื่อง ฮอร์โมน วัยว้าวุ่น ซีซั่น 2, การประเมินคุณค่าสื่อละคร เรื่อง ฮอร์โมน วัยว้าวุ่น ซีซั่น 2 และ ความสามารถในการเชิงสร้างสรรค์ หรือสื่อสาร ของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 405 คน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ระดับการรู้เท่าทันสื่อ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.02$) ได้แก่ วิธีการเข้าถึงแหล่งข้อมูลสื่อ ละคร เรื่อง ฮอร์โมน วัยว้าวุ่น ซีซั่น 2 ($\bar{x} = 4.07$) รองลงมา คือ ความสามารถในการเชิงสร้างสรรค์ หรือสื่อสาร ($\bar{x} = 4.05$) การวิเคราะห์วิพากษ์สื่อละครเรื่อง ฮอร์โมน วัยว้าวุ่น ซีซั่น 2 ($\bar{x} = 4.03$) การประเมินคุณค่าสื่อละคร เรื่อง ฮอร์โมน วัยว้าวุ่น ซีซั่น 2 ($\bar{x} = 3.95$) ตามลำดับ เช่นเดียวกับกับระดับความคิดเห็นต่อฉากที่มีความสัมพันธ์ต่อ พฤติกรรมเลียนแบบของเยาวชน ในสื่อละครเรื่องฮอร์โมนวัยว้าวุ่น ซีซั่น 2 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีความคิดเห็น อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.62$) ได้แก่ ฉากแสดงความรักระหว่างเพศเดียวกัน (ชายรักชาย/หญิงรักหญิง) ($\bar{x} = 3.76$) ฉาก การข่มขืนของครูผู้ชายกับนักเรียนหญิง ($\bar{x} = 3.65$) ฉากการมีเพศสัมพันธ์ในโรงเรียนของนักเรียนชาย-หญิง ($\bar{x} = 3.60$) ฉากการทำแท้ง ($\bar{x} = 3.56$) และฉากการเสพยาเสพติด ($\bar{x} = 3.53$) และระดับความคิดเห็นด้านผลกระทบต่อวัยรุ่นจากการรับชมละครเรื่องฮอร์โมนวัยว้าวุ่น ซีซั่น 2 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.67$) ได้แก่ ได้รับความบันเทิงและสนุกสนาน ($\bar{x} = 4.26$) วัยรุ่นทำตาม ($\bar{x} = 3.93$) ไม่มีผลกระทบใดๆต่อวัยรุ่น ($\bar{x} = 3.82$) และมีวัยรุ่นได้คิดและพิจารณาเรื่องราวต่างๆได้ด้วยตนเอง ($\bar{x} = 3.50$) และมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ วัยรุ่นเมินเฉย ($\bar{x} = 3.31$) และวัยรุ่นต่อต้าน ($\bar{x} = 3.20$)

โดยมีข้อเสนอแนะอื่นๆ ได้แก่ 1) เป็นละครที่สะท้อนชีวิตวัยรุ่นในสังคมปัจจุบันได้ดี 2) ควรระวังในเรื่องฉาก ล่อแหลมที่มีผลต่อวัยรุ่น 3) เรื่องราวตรงกับชีวิตจริงของวัยรุ่น 4) ผู้แสดงน่าสนใจและ น่าติดตาม

สรุปและวิจารณ์ผล

ผลการอภิปรายจากการศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายส่วนใหญ่มีความสามารถด้านเข้าถึงแหล่งข้อมูลสื่อละครได้ดี และยังสามารถแยกแยะและเลือกรับข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของละครได้ โดยมีพฤติกรรมการใช้สื่อต่อวัตถุประสงค์การรับชมละครเรื่องฮอว์ไทม์ วัยว้าวุ่น ซีซั่น 2 เพื่อความบันเทิงและรับชมที่บ้านเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งสอดคล้องกับ อรณัฐ เลิศจรรยารักษ์ (2541) เป็นสื่อที่เข้าถึงได้ง่าย มีทั้งภาพและเสียงปรากฏให้ผู้ชมเข้าใจได้ง่าย การดูโทรทัศน์อยู่กับบ้านจึงสะดวกสบายไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย ขณะที่ชมรายการจะสามารถทำงานอย่างอื่นได้ด้วย และยังสอดคล้องกับ เมทินี ทองศรีเกตุ (2552) ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการดูละครทางโทรทัศน์ของวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่รับชมละครโทรทัศน์ที่บ้าน และใน 1 สัปดาห์ดูละครทุกวันเพื่อความสนุกสนานบันเทิง

ระดับการรู้เท่าทันสื่อ จากการรับชมละครเรื่อง ฮอว์ไทม์ วัยว้าวุ่น ซีซั่น 2 ใน 4 ด้าน ได้แก่ วิธีการเข้าถึงแหล่งข้อมูลสื่อ ละคร เรื่อง ฮอว์ไทม์ วัยว้าวุ่น ซีซั่น 2, การวิเคราะห์วิพากษ์สื่อละคร เรื่อง ฮอว์ไทม์ วัยว้าวุ่น ซีซั่น 2, การประเมินคุณค่าสื่อละคร เรื่อง ฮอว์ไทม์ วัยว้าวุ่น ซีซั่น 2 และความสามารถในเชิงสร้างสรรค์ หรือสื่อสาร พบว่านักเรียนมีระดับการรู้เท่าทันสื่อเป็นอย่างดี สามารถเข้าถึงข้อมูลสื่อ ได้อย่างหลากหลายรูปแบบ ทั้งการรับชมทีวี และผ่านทางอินเทอร์เน็ต ผ่านทางคอมพิวเตอร์ และสามารถโทรเป็นส่วนใหญ่ สามารถวิเคราะห์วิพากษ์สื่อละคร โดยทราบว่าเรื่องใดคือเรื่องจริง เรื่องใดคือเรื่องที่สร้างขึ้น และยังสามารถวิเคราะห์ถึงเนื้อหา เป้าหมาย และความต้องการของสื่อละคร บทบาทของตัวละครในเรื่องฮอว์ไทม์ วัยว้าวุ่น ซีซั่น 2 ได้ สามารถประเมินคุณค่าสื่อละคร เรื่อง ฮอว์ไทม์ วัยว้าวุ่น ซีซั่น 2 ตามความถูกต้อง เหมาะสมของเนื้อหาสื่อละครได้ และสามารถประเมินคุณค่า เนื้อหา ด้านคุณธรรมจริยธรรมของสื่อได้ และยังมีความสามารถในเชิงสร้างสรรค์ หรือสื่อสาร มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการผลิตสื่อละคร และเมื่อรับชมแล้วสามารถใช้ภาษาได้อย่างถูกต้อง จากการรับชมละคร สอดคล้องกับ ขจรจิต บุญนาค (2551) กล่าวว่า วัยรุ่นที่มี เพศ อายุ ลักษณะการอยู่อาศัย ความบ่อยครั้งของการเปิดรับสื่อและช่วงเวลาที่เปิดรับสื่อของวัยรุ่นที่ต่างกัน ทำให้มีความคิดเห็นต่อการรู้เท่าทันสื่อแตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากวัยรุ่นในยุคปัจจุบันมีความสามารถในการเข้าถึงสื่อต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ภาพยนตร์ อินเทอร์เน็ต และโทรศัพท์ได้ง่าย มีความสามารถส่วนบุคคลในเรื่องของทักษะในการใช้สื่อต่างๆ ได้อย่างคล่องแคล่ว โดยเฉพาะทักษะทางคอมพิวเตอร์และการใช้อินเทอร์เน็ต อีกทั้งวัยรุ่นในปัจจุบันยังมีความสามารถทางสังคมในการสื่อสาร สร้างสรรค์เนื้อหา เพื่อสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมผ่านช่องทางต่างๆ ในขณะที่บุผา เมฆศรีทองคำ และ ดนุลดา จามจุรี (2554) มีความเห็นว่า การรู้เท่าทันสื่อเป็นกระบวนการพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อที่เน้นการพัฒนาด้านความคิดหรือกระบวนการทางปัญญาที่ช่วยให้ผู้รับสารมีความรู้ความเข้าใจและมีทักษะในการรับ เลือก วิเคราะห์ ประเมิน แยกแยะ ตอบโต้แสดงความคิดเห็นต่อสื่ออย่างมีเหตุผล รู้ถึงผลกระทบของเนื้อหาสื่อว่ามีผลต่อพฤติกรรมได้อย่างไร โดยหลักการจัดการศึกษาการรู้เท่าทันสื่อประกอบด้วยแนวความคิดที่ว่าเนื้อหาสื่อทั้งหลายถูกสร้างขึ้นมา โดยใช้กลวิธีต่างๆ ทำให้จดจำ เข้าใจตามที่ต้องการ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่ต่างกัน ทำให้บุคคลอ่านเนื้อหาสื่อและรู้เท่าทันมากยิ่งขึ้นถึงค่านิยมและทัศนคติที่แฝงมากับสื่อ และต้องทำความเข้าใจที่ว่าเจตนาของเนื้อหาสื่อ คือ ผลประโยชน์และอำนาจ ทั้งนี้แนวคิดการออกแบบและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการศึกษาการรู้เท่าทันสื่อประกอบด้วยการสร้างความตระหนักถึงผลกระทบจากสื่อ วิเคราะห์การกระทำจากการอ่านภาษาของสื่อ ไตร่ตรองและสะท้อนกลับต่อสื่อ รวมทั้งปฏิบัติการโต้ตอบหรือสนับสนุนยอมรับต่อสื่อ

ส่วนระดับความคิดเห็นจากการรับชมละครเรื่อง ฮอว์โมน วัยว้าวุ่น ซีซั่น 2 ใน 2 ด้าน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ซึ่งจะเห็นได้ว่า นักเรียนส่วนใหญ่ รับชมละครเพื่อความบันเทิงและสนุกสนาน แต่ก็ยังคิดว่าฉากจากในละคร มีความเสี่ยงต่อพฤติกรรมเลียนแบบของวัยรุ่นเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะฉากแสดงความรักระหว่างเพศเดียวกัน (ชายรักชาย/หญิงรักหญิง) ซึ่งอาจส่งผลให้วัยรุ่นเกิดการเลียนแบบพฤติกรรมตามที่รับชม ซึ่งในลักษณะนี้อาจขึ้นอยู่กับลักษณะการเปิดรับสารของแต่ละบุคคลในการเลียนแบบพฤติกรรม สอดคล้องกับ ขจรจิต บุณนาค (2551) ที่มีแนวคิดที่ว่า วัยรุ่นในยุคปัจจุบันมีความสามารถในการเข้าถึงสื่อต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ อินเทอร์เน็ต และโทรศัพท์ได้ง่าย มีความสามารถส่วนบุคคลในเรื่องของทักษะในการใช้สื่อต่างๆ ได้อย่างคล่องแคล่ว โดยเฉพาะทักษะทางคอมพิวเตอร์และการใช้อินเทอร์เน็ต และวัยรุ่นในปัจจุบันยังมีความสามารถทางสังคมในการสื่อสาร สร้างสรรค์เนื้อหา เพื่อสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมผ่านช่องทางต่างๆ

แต่ยังมีบางประเด็นที่ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง คือ วัยรุ่นบางส่วนมีเมินเฉย และต่อต้านจากการรับชมละครเรื่อง ฮอว์โมน วัยว้าวุ่น ซีซั่น 2 ซึ่งอาจพิจารณาได้ว่า วัยรุ่นแต่ละคนมีประสบการณ์ร่วมต่อเนื้อหาของกลุ่มวัยรุ่นอาจแตกต่างกัน ซึ่งในแบบสอบถามไม่ได้ถามว่า วัยรุ่นเคยมีประสบการณ์เหมือนในฉากต่างๆ ในละครหรือไม่ เพราะถ้าวัยรุ่นเคยมีประสบการณ์เหมือนในละครมาก่อน วัยรุ่นก็อาจจะรู้สึกเฉยๆกับฉากเหล่านั้น เพราะตนเองก็เคยประสบ หรือคุ้นเคยกับเหตุการณ์ดังกล่าวมาแล้ว แต่ถ้าวัยรุ่นคนใดไม่เคยมีประสบการณ์อย่างฉาก หรือเนื้อหาในละครนั้นมาก่อน ก็จะมีความรู้สึกต่อต้าน เพราะว่าตนเองยังไม่เคยพบเจอกับเหตุการณ์ หรือมีประสบการณ์ดังละครนั้นๆ วัยรุ่นก็จะมีมุมมองที่แตกต่างกันออกไป คือมองว่า ฉาก หรือเหตุการณ์เหล่านั้น ไม่ถูกต้อง ไม่เหมาะสม ซึ่ง De Fleur and Dennis (2002) ได้กล่าวไว้ว่า พื้นฐานความแตกต่างของผู้รับสาร ทำให้ผู้รับสารมีความสนใจที่จะเปิดรับสารต่างกัน คือ บุคคลมีความแตกต่างกันในด้านบุคลิกภาพ และสถานภาพทางจิตวิทยาที่แตกต่างกัน มีผลทำให้การเลือกรับสารแตกต่างกัน ความแตกต่างดังกล่าวเป็นเพราะบุคคลมีการเรียนรู้ทางสภาพแวดล้อมที่มีความแตกต่างกัน และบุคคลที่อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ต่างกัน ก็จะได้รับการเรียนรู้สภาพแวดล้อมที่ต่างกันไปด้วย การเรียนรู้สภาพแวดล้อมที่ต่างกันนี้ ทำให้บุคคลมีทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อ และบุคลิกภาพแตกต่างกันไปด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้

จากการศึกษาผู้วิจัยใคร่เสนอแนะว่า ละครโทรทัศน์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับวัยรุ่นเป็นสิ่งที่วัยรุ่นสนใจอยู่แล้ว โรงเรียนควรนำประเด็นเหล่านี้มาปรับใช้ในการเรียนการสอน แนะนำ และให้ความรู้ในเรื่องของการใช้ชีวิตในวัยรุ่น รวมถึงการรู้เท่าทันสื่อ นั้น ๆ

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

2.1 จากการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยพบประเด็นอื่นๆที่น่าสนใจ และเป็นประโยชน์เพื่อขยายประเด็นการศึกษาในโอกาสต่อไป คือ ในการศึกษาเรื่องการรู้เท่าทันสื่อ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สื่อที่ศึกษานี้เป็นสื่อที่เผยแพร่ได้รวดเร็ว และมีการเปลี่ยนแปลงทั้งรูปแบบ และเนื้อหาตลอดเวลา ควรจะใช้เวลาในการศึกษาให้สั้นที่สุด เพราะเมื่อได้ผล

การศึกษามาแล้ว ผลการศึกษาที่ได้นั้นอาจจะเกินกว่าที่จะนำมาใช้ประโยชน์ ไม่ทันกับสื่อ และสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทำให้ผลศึกษานั้นล้าสมัย ไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้จริง

2.2 ผู้วิจัยพบประเด็นอื่นๆที่น่าสนใจ และเป็นประโยชน์เพื่อขยายประเด็นการศึกษาในโอกาสต่อไป คือ การศึกษาผลกระทบของสื่อละครที่มีจุดขายของเนื้อหาแบบใหม่ ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและวัฒนธรรมไทย หรือละครที่มีกลุ่มเป้าหมายที่กว้างขึ้น มีจำนวนผู้ชมมากขึ้น ที่สามารถเปลี่ยนรูปแบบ หรือมีอิทธิพลต่อสังคมและวัฒนธรรมไทย

2.3

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการวิจัยฉบับนี้จะสำเร็จลุล่วงไม่ได้ หากขาดความร่วมมือ และความกรุณาจากบุคคลหลายฝ่ายที่ได้ให้คำแนะนำ คำปรึกษา รวมถึงข้อเสนอแนะต่างๆ อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้

ผู้วิจัยขอขอบคุณผู้ร่วมตอบแบบสอบถามทุกท่านที่ให้ความร่วมมืออย่างดียิ่งในการให้ข้อมูล และขอขอบพระคุณ อาจารย์เอกชัย แสงโสภา ประธานสาขาวิชานิเทศศาสตร์ ที่ช่วยผลักดันให้เกิดงานวิจัยเล่มนี้ และขอขอบพระคุณอาจารย์ในสาขาวิชานิเทศศาสตร์ทุกท่าน ที่ให้คำแนะนำ และให้กำลังใจ ระหว่างการดำเนินงานวิจัย ทำงานวิจัยให้สำเร็จลุล่วง

และขอขอบพระคุณสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ที่ได้ให้ทุนอุดหนุนการวิจัยในครั้งนี้ มา ณ ที่นี้ด้วย

เอกสารอ้างอิง

ขจรจิต บุณนาค. (2555). ความคิดเห็นของวัยรุ่นตอนต้นต่อการรู้เท่าทันสื่อ. การประชุมวิชาการมหาวิทยาลัยกรุงเทพ ประจำปี 2555. ปทุมธานี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

บุบผา เมฆศรีทองคำ และตรลดา จามจุรี. (2554). การรู้เท่าทันสื่อ : การก้าวทันบนโลกข่าวสาร. วารสารนักบริหาร ปีที่ 31 ฉบับที่ 2 : เมษายน – มิถุนายน 2554, คณะนิเทศศาสตร์, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

เมทินีทองศรีเกตุ. (2552). พฤติกรรมการดูละครทางโทรทัศน์ของวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

อรนุช เลิศจรยารักษ์. (2541). หลักการเขียนบทโทรทัศน์. ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

De Fleur and Dennis. (2002). Theories of Mass Communication. New York : McGraw Hill.

การรู้เท่าทันสื่อ ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตอำเภอเมือง จังหวัด
เพชรบูรณ์ กรณีศึกษา ละครเรื่อง ฮอโมน วัยว้าวุ่น ซีซั่น 2
Media literacy of students in upper secondary in the Phetchabun City:
case study in Hormones Season 2

วันฉัตร กันหา¹

Wanchatr Kanha¹

¹หลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์เนื้อหาในละครเรื่องฮอโมนส์ วัยว้าวุ่นซีซั่น 2 ที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมเลียนแบบของเยาวชน 2) ศึกษาการรู้เท่าทันสื่อ ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ วิธีการดำเนินการวิจัย ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลและนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และประเมินผล เพื่อให้ได้คำตอบตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่เคยรับชมละครเรื่องฮอโมนส์ วัยว้าวุ่นซีซั่น 2 โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบโควตา โดยการกำหนดจำนวนตัวอย่างตามโรงเรียน ทั้ง 9 แห่ง แบ่งเป็นโรงเรียนละ 45 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 405 คน

สรุปผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม มีระดับการรู้เท่าทันสื่อ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.02$) ได้แก่ วิธีการเข้าถึงแหล่งข้อมูลสื่อ ละคร เรื่อง ฮอโมน วัยว้าวุ่น ซีซั่น 2 ($\bar{x} = 4.07$) วิเคราะห์วิพากษ์สื่อละคร เรื่อง ฮอโมน วัยว้าวุ่น ซีซั่น 2 ($\bar{x} = 4.03$) ประเมินคุณค่าสื่อละคร เรื่อง ฮอโมน วัยว้าวุ่น ซีซั่น 2 ($\bar{x} = 3.95$) และความสามารถในเชิงสร้างสรรค์ หรือสื่อสาร ($\bar{x} = 4.05$) เช่นเดียวกันกับมีความคิดเห็นต่อฉากที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมเลียนแบบของเยาวชน ในสื่อละครเรื่องฮอโมนส์ วัยว้าวุ่น ซีซั่น 2 อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.62$) ได้แก่ ฉากแสดงความรักระหว่างเพศเดียวกัน (ชายรักชาย/หญิงรักหญิง) ($\bar{x} = 3.76$) และด้านผลกระทบต่อวัยรุ่นจากการรับชมละคร เพื่อความบันเทิงและสนุกสนาน มากที่สุด ($\bar{x} = 4.26$) แต่ยังมีบางประเด็นที่ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง คือ วัยรุ่นมีเมียน้อย และวัยรุ่นต่อต้าน ซึ่งอาจพิจารณาได้ว่า วัยรุ่นแต่ละคนมีประสบการณ์ร่วมต่อเนื้อหาแตกต่างกัน

คำสำคัญ : การรู้เท่าทันสื่อ, นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย, ละครเรื่อง ฮอโมน วัยว้าวุ่น ซีซั่น 2

Abstract

This study aims to; 1) content analysis in the TV series “Hormones Season 2” to teenagers risking of imitation behavior and 2) study the Media Literacy of high school students from Muang Distict, Phetchabun.

This study is the quantitative research collected data by using a questionnaire, then the overall data were analyzed.

The sample group is the high school students from Muang Distict, Phetchabun who used to watch the TV series “Hormones Season 2” using a quota sampling on 9 schools, each school has approximately 45 people, 405 in total.

The results of the study revealed that respondents with the media literacy in the TV series “Hormones Season 2” was at a high level ($\bar{x} = 4.02$), which were; the ability to access ($\bar{x} = 4.07$), the ability to analyze ($\bar{x} = 4.03$), the ability to evaluate ($\bar{x} = 3.95$), the ability to create or communicate information in a variety of forms ($\bar{x} = 4.05$). The same as the opinions towards the scenarios risking of imitation behavior was at ($\bar{x} = 3.62$) which were; homosexual love showing scenario (male to male / female to female) ($\bar{x} = 3.76$), the effects to teenagers from watching the TV series on entertainment purpose ($\bar{x} = 4.26$). However; the respondents had the opinions in some issues at the moderate level which were; they felt nothing and disagreed with the TV series. This could be considered that the respondents had experienced the content differently.

Keywords : Media Literacy, students in upper secondary education, Hormones Season 2

บทนำ

ในปัจจุบันสื่อมวลชน มีบทบาทอย่างมากในการให้ข้อมูล ข่าวสาร ความบันเทิง แต่ยังไม่มีความชัดเจนว่า ยังมีรูปแบบที่แน่นอน บางสื่อ จะมุ่งเน้นความบันเทิงตามยุคสมัย เพื่อหวังผลจากการโฆษณา บ่อยครั้งมักพบว่า รายการที่ออกมานั้นส่อไปในทางที่ไม่ค่อยจะถูกต้องตามสังคม และวัฒนธรรมประเพณีของไทย ทำให้ผู้ดู ผู้ชมส่วนหนึ่ง รับข้อมูล ข่าวสาร ความบันเทิง เหล่านั้นโดยไม่สามารถวิเคราะห์ เลือกปรับ แยกแยะความแตกต่างระหว่างเรื่องที่ถูกรวบรวมขึ้นโดยสื่อตามความเป็นจริง กับเรื่องที่เพี้ยนเบนจากความจริงหรือความดี จึงเกิดพฤติกรรมบางอย่างที่ส่งผลกระทบต่อผู้บริโภค และสังคม โดยพฤติกรรมที่ผู้บริโภคแสดงออกมานั้น ถ้าเป็นพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมก็จะทำให้เกิดปัญหาสังคมตามมาได้

ละครฮอร์โมน วัยว้าวุ่น เป็นรายการโทรทัศน์ประเภทละครชุด ผลิตโดยจีทีเอช และนาตาวางกอก สร้างเรื่อง และเขียนบทโดยทรงยศ สุขมากอนันต์ ซึ่งเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของโรงเรียน นาตาวางกอก การตอบรับในด้านบวกละครชุดเรื่องนี้ นำเสนอวิถีชีวิตของวัยรุ่น ตามความเป็นจริงอย่างตรงไปตรงมา

และไม่มุ่งสร้างภาพความตึงเครียดจนเกินจริง เป็นละครชุดที่วิจัยน่าสนใจติดตามเป็นอย่างมาก เนื่องจากมีเนื้อหาที่โดนใจ และเป็นเรื่องใกล้ตัวที่อยู่ในชีวิตประจำวัน ตัวละครที่นำมาแสดงก็น่าดึงดูด น่าติดตาม

ส่วนการตอบรับในด้านลบมีเสียงตอบรับในด้านลบ จากผู้ปกครองจำนวนมาก จนไปถึงสำนักงาน คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) ที่ไม่เห็นด้วยกับการที่ ละครนี้มีเนื้อหาล้อแหลมและไม่เหมาะสมกับเยาวชน รวมทั้งมีฉากที่ไม่เหมาะสมกับประเพณีอันดีงามของไทย เสียง วิพากษ์วิจารณ์ถึงความไม่เหมาะสมของเนื้อหาในละครเรื่องฮอโมนส์ วัยว้าวุ่น ซีซั่น 2 เป็นโจทย์ที่นำมาสู่การตั้งคำถาม ว่า แล้วเยาวชนที่ถูกสังคมแสดงความเป็นห่วง มีภูมิคุ้มกันเพียงพอหรือไม่ หากไม่มีเขาเหล่านั้นคิดอย่างไรต่อความเป็น ห่วงของสังคม และหากมีภูมิคุ้มกัน เขาเหล่านั้น คิดและมีมุมมองต่อประเด็นการรู้เท่าทันเนื้อหาในละครเรื่องดังกล่าว อย่างไร เรื่องกังวลเหล่านี้จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจหาคำตอบในเรื่องนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาของละครเรื่องฮอโมนส์ วัยว้าวุ่น ซีซั่น 2 ที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมเลียนแบบ ของเยาวชน
2. เพื่อศึกษาการรู้เท่าทันสื่อ ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์

วรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy)
2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับอิทธิพลของสื่อสารมวลชน
3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสื่อโทรทัศน์ และละครโทรทัศน์
4. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สื่อ ของกลุ่มเป้าหมาย
5. รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยจึงกำหนดแนวทางในการดำเนินการวิจัยไว้เป็น 5 ขั้นตอน คือ

1. การสำรวจวรรณกรรม โดยศึกษาค้นคว้า และรวบรวมแนวความคิด ข้อมูลต่างๆ จากหนังสือ ตำรา และ งานวิจัย เพื่อนำมากำหนดกรอบความคิดในการวิเคราะห์เนื้อหา
2. ศึกษาหาประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
3. การวิเคราะห์เนื้อหา จากละครเรื่อง ฮอโมนส์ วัยว้าวุ่น ซีซั่น 2
4. การเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยการใช้แบบสอบถาม จากกลุ่มตัวอย่าง พร้อมกับวิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐาน คือ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)
5. การสรุปเนื้อหา กรณีศึกษาละครเรื่อง ฮอโมนส์ วัยว้าวุ่น ซีซั่น 2 ที่มีผลกระทบต่อพฤติกรรม กลุ่มเป้าหมาย

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์เนื้อหาในละคร ที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมเลียนแบบของเยาวชน

ผู้วิจัยพบว่าเนื้อหาของละครเรื่องฮอว์ไทม์ วัยว้าวุ่น ซีซั่น 2 มีหลายฉากในละครที่มีความอ่อนไหวในสังคม พฤติกรรมเลียนแบบ และการแสดงที่ไม่เหมาะสม ซึ่งมีเนื้อหาที่ถูกสังคม นักจิตวิทยา นักวิชาการสื่อ ผู้ปกครอง ฯลฯ ออกมาแสดงความคิดเห็นจำนวนมาก โดยผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็นฉากหลักต่างๆในละคร จำนวน 10 ฉาก และทำการคัดเลือกฉาก โดยการประเมินฉากที่มีความอ่อนไหว และมีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมเลียนแบบมากที่สุด 5 ฉาก จากการทำแบบประเมินของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 50 คน จนสามารถวิเคราะห์ประเด็นอ่อนไหวเหล่านั้นได้จากฉากต่างๆในละคร ประกอบด้วย

1. ฉากการมีเพศสัมพันธ์ในโรงเรียนของนักเรียนชาย-หญิง
2. ฉากการข่มขืนของครูผู้ชายกับนักเรียนหญิง
3. ฉากแสดงความรักระหว่างเพศเดียวกัน (ชายรักชาย/หญิงรักหญิง)
4. ฉากการเสพยาเสพติด
5. ฉากการทำแท้ง

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ระดับการรู้เท่าทันสื่อ ซึ่งประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ วิธีการเข้าถึงแหล่งข้อมูลสื่อ ละคร เรื่อง ฮอว์ไทม์ วัยว้าวุ่น ซีซั่น 2, การวิเคราะห์วิพากษ์สื่อละคร เรื่อง ฮอว์ไทม์ วัยว้าวุ่น ซีซั่น 2, การประเมินคุณค่าสื่อละคร เรื่อง ฮอว์ไทม์ วัยว้าวุ่น ซีซั่น 2 และ ความสามารถในการเชิงสร้างสรรค์ หรือสื่อสาร ของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 405 คน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ระดับการรู้เท่าทันสื่อ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.02$) ได้แก่ วิธีการเข้าถึงแหล่งข้อมูลสื่อ ละคร เรื่อง ฮอว์ไทม์ วัยว้าวุ่น ซีซั่น 2 ($\bar{x} = 4.07$) รองลงมา คือ ความสามารถในการเชิงสร้างสรรค์ หรือสื่อสาร ($\bar{x} = 4.05$) การวิเคราะห์วิพากษ์สื่อละครเรื่อง ฮอว์ไทม์ วัยว้าวุ่น ซีซั่น 2 ($\bar{x} = 4.03$) การประเมินคุณค่าสื่อละคร เรื่อง ฮอว์ไทม์ วัยว้าวุ่น ซีซั่น 2 ($\bar{x} = 3.95$) ตามลำดับ เช่นเดียวกันกับระดับความคิดเห็นต่อฉากที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมเลียนแบบของเยาวชน ในสื่อละครเรื่องฮอว์ไทม์วัยว้าวุ่น ซีซั่น 2 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.62$) ได้แก่ ฉากแสดงความรักระหว่างเพศเดียวกัน (ชายรักชาย/หญิงรักหญิง) ($\bar{x} = 3.76$) ฉากการข่มขืนของครูผู้ชายกับนักเรียนหญิง ($\bar{x} = 3.65$) ฉากการมีเพศสัมพันธ์ในโรงเรียนของนักเรียนชาย-หญิง ($\bar{x} = 3.60$) ฉากการทำแท้ง ($\bar{x} = 3.56$) และฉากการเสพยาเสพติด ($\bar{x} = 3.53$) และระดับความคิดเห็นด้านผลกระทบต่อวัยรุ่นจากการรับชมละครเรื่องฮอว์ไทม์วัยว้าวุ่น ซีซั่น 2 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.67$) ได้แก่ ได้รับความบันเทิงและสนุกสนาน ($\bar{x} = 4.26$) วัยรุ่นทำตาม ($\bar{x} = 3.93$) ไม่มีผลกระทบใดๆต่อวัยรุ่น ($\bar{x} = 3.82$) และมีวัยรุ่นได้คิดและพิจารณาเรื่องราวต่างๆได้ด้วยตนเอง ($\bar{x} = 3.50$) และมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ วัยรุ่นเมินเฉย ($\bar{x} = 3.31$) และวัยรุ่นต่อต้าน ($\bar{x} = 3.20$)

โดยมีข้อเสนอแนะอื่นๆ ได้แก่ 1) เป็นละครที่สะท้อนชีวิตวัยรุ่นในสังคมปัจจุบันได้ดี 2) ควรระวังในเรื่องฉากล่อแหลมที่มีผลต่อวัยรุ่น 3) เรื่องราวตรงกับชีวิตจริงของวัยรุ่น 4) ผู้แสดงน่าสนใจและ น่าติดตาม

สรุปและวิจารณ์ผล

ผลการอภิปรายจากการศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายส่วนใหญ่มีความสามารถด้านเข้าถึงแหล่งข้อมูลสื่อละครได้ดี และยังสามารถแยกแยะและเลือกรับข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของละครได้โดยมีพฤติกรรมการใช้สื่อต่อวัตถุประสงค์การรับชมละครเรื่องฮอว์ไทม์ วัยว้าวุ่น ซีซั่น 2 เพื่อความบันเทิงและรับชมที่บ้านเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งสอดคล้องกับ อรณุช เลิศจรยารักษ์ (2541) เป็นสื่อที่เข้าถึงได้ง่าย มีทั้งภาพและเสียงปรากฏให้ผู้ชมเข้าใจได้ง่าย การดูโทรทัศน์อยู่กับบ้านจึงสะดวกสบายไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย ขณะที่ชมรายการจะสามารถทำงานอย่างอื่นได้ด้วย และสอดคล้องกับ เมทินี ทองศรีเกตุ (2552) ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการดูละครทางโทรทัศน์ของวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่รับชมละครโทรทัศน์ที่บ้าน และใน 1 สัปดาห์ดูละครทุกวันเพื่อความสนุกสนานบันเทิง

ระดับการรู้เท่าทันสื่อ จากการรับชมละครเรื่อง ฮอว์ไทม์ วัยว้าวุ่น ซีซั่น 2 ใน 4 ด้าน ได้แก่ วิธีการเข้าถึงแหล่งข้อมูลสื่อ ละคร เรื่อง ฮอว์ไทม์ วัยว้าวุ่น ซีซั่น 2, การวิเคราะห์วิพากษ์สื่อละคร เรื่อง ฮอว์ไทม์ วัยว้าวุ่น ซีซั่น 2, การประเมินคุณค่าสื่อละคร เรื่อง ฮอว์ไทม์ วัยว้าวุ่น ซีซั่น 2 และความสามารถโน้มน้าวสร้างสรรค์ หรือสื่อสาร พบว่านักเรียนมีระดับการรู้เท่าทันสื่อเป็นอย่างดี สามารถเข้าถึงข้อมูลสื่อ ได้อย่างหลากหลายรูปแบบ ทั้งการรับชมทีวี และผ่านช่องทางอินเทอร์เน็ต ผ่านทางคอมพิวเตอร์ และสมาร์ตโฟนเป็นส่วนใหญ่ สามารถวิเคราะห์วิพากษ์สื่อละคร โดยทราบว่าเรื่องใดคือเรื่องจริง เรื่องใดคือเรื่องที่สร้างขึ้น และยังสามารถวิเคราะห์ถึงเนื้อหา เป้าหมาย และความต้องการของสื่อละคร บทบาทของตัวละครในเรื่องฮอว์ไทม์ วัยว้าวุ่น ซีซั่น 2 ได้ สามารถประเมินคุณค่าสื่อละคร เรื่อง ฮอว์ไทม์ วัยว้าวุ่น ซีซั่น 2 ตามความถูกต้อง เหมาะสมของเนื้อหาสื่อละครได้ และสามารถประเมินคุณค่า เนื้อหา ด้านคุณธรรมจริยธรรมของสื่อได้ และยังสามารถโน้มน้าวโน้มนำสร้างสรรค์ หรือสื่อสาร มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการผลิตสื่อละคร และเมื่อรับชมแล้วสามารถใช้ภาษาได้อย่างถูกต้อง จากการรับชมละคร สอดคล้องกับ ขจรจิต บุณนา (2551) กล่าวว่า วัยรุ่นที่มี เพศ อายุ ลักษณะการอยู่อาศัย ความบ่อยครั้งของการเปิดรับสื่อและช่วงเวลาที่เปิดรับสื่อของวัยรุ่นที่ต่างกัน ทำให้มีความคิดเห็นต่อการรู้เท่าทันสื่อแตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากวัยรุ่นในยุคปัจจุบันมีความสามารถในการเข้าถึงสื่อต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ภาพยนตร์ อินเทอร์เน็ต และโทรศัพท์มือถือ มีความสามารถส่วนบุคคลในเรื่องของทักษะในการใช้สื่อต่างๆ ได้อย่างคล่องแคล่ว โดยเฉพาะทักษะทางคอมพิวเตอร์และการใช้อินเทอร์เน็ต อีกทั้งวัยรุ่นในปัจจุบันยังมีความสามารถทางสังคมในการสื่อสาร สร้างสรรค์เนื้อหา เพื่อสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมผ่านช่องทางต่างๆ ในขณะที่บุบผา เมฆศรีทองคำ และ ดนุลดา จามจรี (2554) มีความเห็นว่า การรู้เท่าทันสื่อเป็นกระบวนการพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อที่เน้นการพัฒนาด้านความคิดหรือกระบวนการทางปัญญาที่ช่วยให้ผู้รับสารมีความรู้ความเข้าใจและมีทักษะในการรับ เลือก วิเคราะห์ ประเมิน แยกแยะ ตอบโต้แสดงความคิดเห็นต่อสื่ออย่างมีเหตุผล รู้ถึงผลกระทบของเนื้อหาสื่อว่ามีผลต่อพฤติกรรมได้อย่างไร โดยหลักการจัดการศึกษาการรู้เท่าทันสื่อประกอบด้วย แนวความคิดที่ว่าเนื้อหาสื่อทั้งหลายถูกสร้างขึ้นมา โดยใช้กลวิธีต่างๆ ทำให้จดจำ เข้าใจตามที่สื่อต้องการ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่ต่างกัน ทำให้บุคคลอ่านเนื้อหาสื่อและรู้เท่าทันมากยิ่งขึ้นถึงค่านิยมและทัศนคติที่แฝงมากับสื่อ และต้องทำความเข้าใจที่ว่าเจตนาของเนื้อหาสื่อ คือ ผลประโยชน์และอำนาจ ทั้งนี้แนวคิดการออกแบบและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการศึกษาการรู้เท่าทันสื่อประกอบด้วยการสร้างความตระหนักถึงผลกระทบจากสื่อ วิเคราะห์การกระทำจากการอ่านภาษาของสื่อ ไตร่ตรองและสะท้อนกลับต่อสื่อ รวมทั้งปฏิบัติการโต้ตอบหรือสนับสนุนยอมรับต่อสื่อ

ส่วนระดับความคิดเห็นจากการรับชมละครเรื่อง ฮอว์โมน วัยว้าวุ่น ซีซั่น 2 ใน 2 ด้าน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ซึ่งจะเห็นได้ว่า นักเรียนส่วนใหญ่ รับชมละครเพื่อความบันเทิงและสนุกสนาน แต่ก็ยังคิดว่าฉากจากในละคร มีความเสี่ยงต่อพฤติกรรมเลียนแบบของวัยรุ่นเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะฉากแสดงความรักระหว่างเพศเดียวกัน (ชายรักชาย/หญิงรักหญิง) ซึ่งอาจส่งผลให้วัยรุ่นเกิดการเลียนแบบพฤติกรรมตามที่รับชม ซึ่งในลักษณะนี้อาจขึ้นอยู่กับลักษณะการเปิดรับสารของแต่ละบุคคลในการเลียนแบบพฤติกรรม สอดคล้องกับ ขจรจิต บุณนาค (2551) ที่มีแนวคิด ว่า วัยรุ่นในยุคปัจจุบันมีความสามารถในการเข้าถึงสื่อต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ อินเทอร์เน็ต และโทรศัพท์มือถือ มีความสามารถส่วนบุคคลในเรื่องของทักษะในการใช้สื่อต่างๆ ได้อย่างคล่องแคล่ว โดยเฉพาะทักษะทางคอมพิวเตอร์และการใช้อินเทอร์เน็ต และวัยรุ่นในปัจจุบันยังมีความสามารถทางสังคมในการสื่อสาร สร้างสรรค์เนื้อหา เพื่อสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมผ่านช่องทางต่างๆ

แต่ยังมีบางประเด็นที่ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง คือ วัยรุ่นบางส่วนมีเมเนีย และต่อต้านจากการรับชมละครเรื่อง ฮอว์โมน วัยว้าวุ่น ซีซั่น 2 ซึ่งอาจพิจารณาได้ว่า วัยรุ่นแต่ละคนมีประสบการณ์ร่วมต่อเนื้อหาของกลุ่มวัยรุ่นอาจแตกต่างกัน ซึ่งในแบบสอบถามไม่ได้ถามว่า วัยรุ่นเคยมีประสบการณ์เหมือนในฉากต่างๆ ในละครหรือไม่ เพราะถ้าวัยรุ่นเคยมีประสบการณ์เหมือนในละครมาก่อน วัยรุ่นก็อาจจะรู้สึกเฉยๆ กับฉากเหล่านั้น เพราะตนเองก็เคยประสบ หรือคุ้นเคยกับเหตุการณ์ดังกล่าวมาแล้ว แต่ถ้าวัยรุ่นคนใดไม่เคยมีประสบการณ์อย่างฉาก หรือเนื้อหาในละครนั้นมาก่อน ก็จะมีความรู้สึกต่อต้าน เพราะว่าตนเองยังไม่เคยพบเจอกับเหตุการณ์ หรือมีประสบการณ์ดังละครนั้นๆ วัยรุ่นก็จะมีความมองที่แตกต่างกันออกไป คือมองว่า ฉาก หรือเหตุการณ์เหล่านั้น ไม่ถูกต้อง ไม่เหมาะสม ซึ่ง De Fleur and Dennis (2002) ได้กล่าวไว้ว่า พื้นฐานความแตกต่างของผู้รับสาร ทำให้ผู้รับสารมีความสนใจที่จะเปิดรับสารต่างกัน คือ บุคคลมีความแตกต่างกันในด้านบุคลิกภาพ และสถานภาพทางจิตวิทยาที่แตกต่างกัน มีผลทำให้การเลือกรับสารแตกต่างกัน ความแตกต่างกันดังกล่าวเป็นเพราะบุคคลมีการเรียนรู้ทางสภาพแวดล้อมที่มีความแตกต่างกัน และบุคคลที่อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ต่างกัน ก็จะได้รับการเรียนรู้สภาพแวดล้อมที่ต่างกันไปด้วย การเรียนรู้สภาพแวดล้อมที่ต่างกันนี้ ทำให้บุคคลมีทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อ และบุคลิกภาพแตกต่างกันไปด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้

จากการศึกษาผู้วิจัยใคร่เสนอแนะว่า ละครโทรทัศน์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับวัยรุ่นเป็นสิ่งที่วัยรุ่นสนใจอยู่แล้ว โรงเรียนควรนำประเด็นเหล่านี้มาปรับใช้ในการเรียนการสอน แนะนำ และให้ความรู้ในเรื่องของการใช้ชีวิตในวัยรุ่น รวมถึงการรู้เท่าทันสื่อเหล่านั้น ๆ

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

2.1 จากการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยพบประเด็นอื่นๆที่น่าสนใจ และเป็นประโยชน์เพื่อขยายประเด็นการศึกษาในโอกาสต่อไป คือ ในการศึกษาเรื่องการรู้เท่าทันสื่อ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สื่อที่ศึกษานี้เป็นสื่อที่เผยแพร่ได้รวดเร็ว และมีการเปลี่ยนแปลงทั้งรูปแบบ และเนื้อหาตลอดเวลา ควรจะใช้เวลาในการศึกษาให้สั้นที่สุด เพราะเมื่อได้ผล

การศึกษามาแล้ว ผลการศึกษาที่ได้นั้นอาจจะเกินกว่าที่จะนำมาใช้ประโยชน์ ไม่ทันกับสื่อ และสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทำให้ผลการศึกษานั้นล้าสมัย ไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้จริง

2.2 ผู้วิจัยพบประเด็นอื่นๆที่น่าสนใจ และเป็นประโยชน์เพื่อขยายประเด็นการศึกษาในโอกาสต่อไป คือ การศึกษาผลกระทบของสื่อละครที่มีจุดขายของเนื้อหาแบบใหม่ ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและวัฒนธรรมไทย หรือละครที่มีกลุ่มเป้าหมายที่กว้างขึ้น มีจำนวนผู้ชมมากขึ้น ที่สามารถเปลี่ยนรูปแบบ หรือมีอิทธิพลต่อสังคมและวัฒนธรรมไทย

2.3

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการวิจัยฉบับนี้จะสำเร็จลุล่วงไม่ได้ หากขาดความร่วมมือ และความกรุณาจากบุคคลหลายฝ่ายที่ได้ให้คำแนะนำ คำปรึกษา รวมถึงข้อเสนอแนะต่างๆ อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้

ผู้วิจัยขอขอบคุณผู้ร่วมตอบแบบสอบถามทุกท่านที่ให้ความร่วมมืออย่างดียิ่งในการให้ข้อมูล และขอขอบพระคุณ อาจารย์เอกชัย แสงโสภา ประธานสาขาวิชานิเทศศาสตร์ ที่ช่วยผลักดันให้เกิดงานวิจัยเล่มนี้ และขอขอบพระคุณอาจารย์ในสาขาวิชานิเทศศาสตร์ทุกท่าน ที่ให้คำแนะนำ และให้กำลังใจ ระหว่างการดำเนินงานวิจัย ทำงานวิจัยให้สำเร็จลุล่วง

และขอขอบพระคุณสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ที่ได้ให้ทุนอุดหนุนการวิจัยในครั้งนี้ มา ณ ที่นี้ด้วย

เอกสารอ้างอิง

ขจรจิต บุณนาค. (2555). ความคิดเห็นของวัยรุ่นตอนต้นต่อการรู้เท่าทันสื่อ. การประชุมวิชาการมหาวิทยาลัยกรุงเทพ ประจำปี 2555. ปทุมธานี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

บุบผา เมษศรีทองคำ และตรลดา จามจุรี. (2554). การรู้เท่าทันสื่อ : การก้าวทันบนโลกข่าวสาร. วารสารนักบริหาร ปีที่ 31 ฉบับที่ 2 : เมษายน - มิถุนายน 2554, คณะนิเทศศาสตร์, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

เมทินีทองศรีเกตุ. (2552). พฤติกรรมการดูละครทางโทรทัศน์ของวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

อรนุช เลิศจรรยาภักซ์. (2541). หลักการเขียนบทโทรทัศน์. ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

De Fleur and Dennis. (2002). Theories of Mass Communication. New York : McGraw Hill.

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ขององค์การบริหารส่วนตำบลดงมูลเหล็ก จังหวัดเพชรบูรณ์

Factors Relating to Human Resource Development Research of Phetchabun Provincial Dongmooonlaek Administrative organization

อ้อมทิพย์ อุตโตโม¹ และ นิภาพร ฉิมตระ²

Aomthip Uttamo¹ and Nipaporn Chimtra²

¹อาจารย์สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรมนุษย์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

²นักศึกษา สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรมนุษย์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

บทคัดย่อ

จากผลการวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลดงมูลเหล็ก จังหวัดเพชรบูรณ์ ครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาประสิทธิผลการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลดงมูลเหล็ก 2) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลดงมูลเหล็ก จังหวัดเพชรบูรณ์ 3) นำเสนอแนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลดงมูลเหล็ก จังหวัดเพชรบูรณ์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นพนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลดงมูลเหล็ก จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 90 คน โดยใช้วิธีคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างของ ยามาเน่ (Yamane, 1973) ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย โดยวิธีจับฉลากรายชื่อ เครื่องมือในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผู้เขียนสร้างขึ้นโดยการศึกษาแนวคิดจากทฤษฎีต่างๆและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบสำรวจ (Cheekiest) ซึ่งถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนที่ 2 เป็นมาตรวัดแบบให้คะแนน (Rating Scale) ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ได้แก่ด้านนโยบายของหน่วยงานด้านความรับผิดชอบของผู้บริหารระดับสูงด้านความรับผิดชอบของผู้บังคับบัญชาในสายงานด้านความรับผิดชอบในหน่วยงานบริหารทรัพยากรมนุษย์ด้านความรับผิดชอบของพนักงาน ส่วนที่ 3 เป็นมาตรวัดแบบให้คะแนน (Rating Scale) ซึ่งประกอบด้วยประสิทธิผลการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ได้แก่ ด้านความรู้ด้านความสามารถด้านความเชี่ยวชาญและด้านพฤติกรรม

ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลดงมูลเหล็ก จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับความสำคัญจากมากไปน้อย คือ ด้านความรับผิดชอบของพนักงาน ด้านความรับผิดชอบในหน่วยงานบริหารทรัพยากรมนุษย์ ด้านความรับผิดชอบของผู้บริหารระดับสูง ด้านความรับผิดชอบของผู้บังคับบัญชาในสายงาน และด้านนโยบายของหน่วยงาน
2. ประสิทธิผลการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลดงมูลเหล็ก จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับความสำคัญจากมากไปน้อย คือ ด้านพฤติกรรม ด้านความรู้ และด้านความสามารถ

3. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์กับประสิทธิผลการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลดงมูลเหล็ก จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยรวมพบว่ามีความสัมพันธ์ระดับปานกลางทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

4. การเปรียบเทียบประสิทธิผลการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลดงมูลเหล็ก จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า บุคลากรที่มีเพศ ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน รายได้ต่อเดือนต่างกัน มีประสิทธิผลการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนบุคลากรที่มีอายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา ประเภทตำแหน่งต่างกัน มีประสิทธิผลการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

คำสำคัญ : การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ความสัมพันธ์ องค์การบริหารส่วนตำบล

Abstract

The results of research on factors associated with the development of the Tambon Administrative Dong MunLek. Phetchabun aimed 1) to study the effectiveness of human resource development of the Tambon Administrative Dong MunLek 2) study of factors related to the effectiveness of human resource development of the Tambon Administrative Dong MunLek. Phetchabun 3) The results suggested the development of the Tambon Administrative Dong MunLek. Phetchabun The sample used in this research. Staff Tambon Administrative Dong MunLek. Phetchabun province, 90 people were selected by means of Yamane (Yamane, 1973) using simple random. By raffle list Research ToolThe query is made to the author. By studying the different theories and concepts from documents related to the research is divided into three parts: the first is a questionnaire about personal factors of the respondents. It is a survey (Cheekiest), which asked respondents about the general information of the two is a measure of the rate (Rating Scale), which consists of. Factors related to human resource development, including the agency's policies. The accountability of the executive.The responsibility of supervisors in line. The agency responsible for managing human resources. The responsibilities of the three measures in scoring (Rating Scale), which consists of. The effectiveness of human resource development, including the knowledge capabilities. Expertise Andbehavioral

The research found that:

1. Factors affecting the development of theTambon Administrative Dong MunLek. PhetchabunThe overall level In order of descending importance is the responsibility of the employee. The agency responsible for managing human resources. The accountability of the executive. The responsibility of supervisors in line. And the policy of the agency

2. Effectiveness of Human Resource Development of the TambonAdministrative DongMunLekPhetchaboon The overall level In order of descending importance is the knowledge and behavior of the

3. The relationship between the factors that influence the effectiveness of human resource development, human resource development of the Tambon Administrative Dong MunLekPhetchaboon Total showed a moderate positive correlation. Statistically significant at the 0.01 level

4.Comparison of the effectiveness of human resource development of the TambonAdministrative Dong MunLek. Phetchabun found that people who have sex. The period of performance Monthly income differences Sufficient human resources as well as the differences statistically significant at the 0.05 level of personnel between health education. The different types Effective human esource development is no different. The significance level of 0.05.

Keywords : Human resource development, relationship, subdistrict administrative organization

บทนำ

การบริหารทรัพยากรมนุษย์ในหน่วยงานเป็นเรื่องที่ยุ้งยากและสลับซับซ้อนเป็นอย่างมากทั้งนี้เป็นเพราะความต้องการของบุคลากรในหน่วยงานหรือพนักงานลูกจ้างและตลอดจนผู้บริหารในหน่วยงานนั้นๆมักมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาการบริหารงานภายในหน่วยงานให้สามารถอยู่รอดและเจริญก้าวหน้าต่อไปนั้นจึงจำเป็นต้องทำความเข้าใจและต้องทำการศึกษาถึงจุดประสงค์ของผู้ปฏิบัติงานฝ่ายต่างๆหรือบุคลากรในองค์กรให้ถ่องแท้ก่อนเพราะทรัพยากรบุคคลได้ชื่อว่าเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดของหน่วยงานหรือองค์กรนั้นๆซึ่งการบริหารทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลภายใต้บริบทของสังคมชนบทไทยพบปัญหาหลายประการดังนี้

1. บุคลากรในหน่วยงานบางส่วนยังขาดความรู้ความสามารถขาดประสบการณ์เนื่องจากบุคลากรที่สอบแข่งขันและบรรจุแต่งตั้งเป็นพนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลและลูกจ้างตามภารกิจได้นั้นส่วนใหญ่ขาดประสบการณ์และเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะทางเนื่องจากการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลนั้นมีลักษณะงานที่มีภารกิจมากมายหลายมิติดังนั้นจึงต้องการบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถมีความรอบรู้และมีความสามารถรอบด้าน

2. องค์การบริหารส่วนตำบลมีลักษณะโครงสร้างเป็นองค์การทางการเมืองในสภาพแวดล้อมของสังคมชนบทมีค่านิยมและวัฒนธรรมองค์กรที่หนีไม่พ้นในเรื่องระบบอุปถัมภ์แบบญาติมิตร(Patrimonial Society) ในหน่วยงาน

3. ปัญหาคุณภาพของผู้นำของท้องถิ่นบางแห่งยังขาดความรู้หรือประสบการณ์ในระดับที่เหมาะสม

4. ผู้บริหารรวมไปถึงนักการเมืองท้องถิ่นบางแห่งเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัวและพวกพ้องประกอบกับแผนขั้นตอนการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่นได้ถ่ายโอนภารกิจงบประมาณและบุคลากรไปสู่ท้องถิ่นเพิ่มขึ้นตามระยะเวลาที่กำหนดส่งผลทำให้องค์การบริหารส่วนตำบลได้รับการกิจใหม่ๆหลากหลายเพิ่มมากยิ่งขึ้นท้องถิ่นบางแห่งขาดทักษะและความชำนาญในการบริหารจัดการ

จากความสำเร็จและสภาพปัญหาดังกล่าวผู้เขียนมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลตมุลเหล็ก จังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการส่งเสริมแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงการบริหารทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆให้ตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นและประชาชนสูงสุดและนำไปใช้ในการวางแผนและการปรับปรุงกลยุทธ์ในการดำเนินงานบริหารทรัพยากรมนุษย์หรือการบริหารงานบุคคลรวมถึงกระบวนการบริหารพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลตมุลเหล็ก จังหวัดเพชรบูรณ์ผู้เขียนได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาประสิทธิผลการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลตมุลเหล็ก
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลตมุลเหล็กจังหวัดเพชรบูรณ์
3. เพื่อนำเสนอแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลตมุลเหล็กจังหวัดเพชรบูรณ์

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลตมุลเหล็ก จังหวัดเพชรบูรณ์ประกอบด้วย การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คือ การดำเนินการให้ บุคคลได้รับประสบการณ์และการเรียนรู้ในช่วงระยะเวลาหนึ่งเพื่อใช้เพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ความสามารถ และ ปรับปรุงพฤติกรรมของพนักงานให้ดีขึ้นทั้งนี้ยังสามารถนำมาปรับปรุงความสามารถในการทำงานโดยวิธีการ 3 ประการ คือ 1)การฝึกอบรม (training) เป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ โดยมุ่งเน้น เกี่ยวกับงานที่ปฏิบัติอยู่ในปัจจุบัน เป้าหมาย คือการยกระดับความรู้ ความสามารถ ทักษะ ของพนักงานในขณะนั้น ให้สามารถทำงานในตำแหน่งนั้นๆได้ ซึ่ง ผู้ที่ผ่านการฝึกอบรมไปแล้วสามารถนำความรู้ไปใช้ได้ทันที2) การศึกษา (education) เป็นวิธีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยตรง เพราะ การให้การศึกษาเป็นการเพิ่มพูนความรู้ทักษะ ทักษะ ทักษะ ตลอดจนเสริมสร้างความสามารถ ในการปรับตัวในทุกๆด้านให้กับบุคคล โดยมุ่งเน้น เกี่ยวกับงานของพนักงานในอนาคต (future job) เพื่อเตรียมพนักงานให้มีความพร้อมที่จะทำงานตามความต้องการขององค์กรในอนาคต และ3) การพัฒนา (development) เป็นกระบวนการปรับปรุงองค์กรให้มี ประสิทธิภาพ เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ไม่ได้มุ่งตัวงาน(not focus on a job) แต่มีจุดเน้น ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามต้องการ และการพร้อมที่จะปฏิบัติงานกับองค์กรในอนาคต เพื่อให้สอดคล้องกับเทคโนโลยี รวมทั้งสิ่งแวดล้อมต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลงมูลเหล็ก จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยทำการสำรวจเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม ซึ่งเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างตามตัวแปรและกรอบแนวคิดของการวิจัยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยจำนวน 90 คน ซึ่งเป็นบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลงมูลเหล็ก จังหวัดเพชรบูรณ์โดยมีการประเมินค่าเกี่ยวกับประสิทธิผลการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ด้านนโยบายของหน่วยงาน ด้านความรับผิดชอบของผู้บริหารระดับสูง ด้านความรับผิดชอบของผู้บังคับบัญชาในสายงาน ด้านความรับผิดชอบในหน่วยงานบริหารทรัพยากรมนุษย์ และด้านความรับผิดชอบของพนักงาน ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล จากบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลงมูลเหล็ก จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 115 คน ใช้วิธีคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างของยามาเน่ ในวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย โดยวิธีจับฉลากรายชื่อ ได้จำนวน 90 คนและดำเนินการเก็บข้อมูลแบบภาคสนาม โดยแจกแบบสอบถามในช่วงเวลาตั้งแต่เดือน สิงหาคม 2558 ถึงสิ้นสุดเดือน มกราคม 2559 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptistics) ประกอบด้วย ร้อยละ (Percentage) การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ผลข้อมูลด้านคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรม SPSS for Windows

ผลการวิจัย

ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลงมูลเหล็ก จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยรวมพบว่าบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลงมูลเหล็ก จังหวัดเพชรบูรณ์มีการปฏิบัติการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลงมูลเหล็ก จังหวัดเพชรบูรณ์โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.64$, S.D. = 0.04) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ามีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากจำนวน 3 ด้าน ได้แก่ด้านความรับผิดชอบของพนักงาน ($\bar{x} = 3.98$, S.D. = 0.24) ด้านความรับผิดชอบในหน่วยงานบริหารทรัพยากรมนุษย์ ($\bar{x} = 3.85$, S.D. = 0.17) และด้านความรับผิดชอบของผู้บริหารระดับสูง ($\bar{x} = 3.69$, S.D. = 0.22) ส่วนด้านที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางมี 2 ด้าน ได้แก่ด้านความรับผิดชอบของผู้บังคับบัญชาในสายงาน ($\bar{x} = 3.39$, S.D. = 0.26) และด้านนโยบายของหน่วยงาน ($\bar{x} = 3.31$, S.D. = 0.29) ตามลำดับด้านนโยบายของหน่วยงานพบว่าบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลงมูลเหล็ก จังหวัดเพชรบูรณ์ มีการปฏิบัติการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลงมูลเหล็ก จังหวัดเพชรบูรณ์ ด้านนโยบายของหน่วยงานโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.41$, S.D. = 0.04) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ามีการปฏิบัติในกิจกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลมีนโยบายในการมีกิจกรรมที่สนับสนุนให้เกิดบรรยากาศที่ดีในการทำงาน อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางมี 4 ด้าน ได้แก่ นโยบายการพัฒนาด้านการบริหารงานที่เกิดขึ้นตรงกับความต้องการของท่านหรือองค์การบริหารส่วนตำบล ($\bar{x} = 3.48$, S.D. = 0.07) นโยบายการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลที่มีผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร ($\bar{x} = 3.41$, S.D. = 0.00) มีความรู้ความเข้าใจในนโยบายและเป้าหมายของการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ($\bar{x} = 3.36$, S.D. = 0.08) และ องค์การบริหารส่วนตำบลงมูลเหล็ก จังหวัดเพชรบูรณ์มีนโยบายที่ชัดเจนในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์($\bar{x} = 3.25$, S.D. = 0.12) ตามลำดับด้านความ

รับผิดชอบของผู้บริหารระดับสูงพบว่าบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลดงมูลเหล็ก จังหวัดเพชรบูรณ์ มีการปฏิบัติการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลดงมูลเหล็ก จังหวัดเพชรบูรณ์ ด้านนโยบายของหน่วยงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.62$, S.D. = 0.11) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าในส่วนที่เกี่ยวกับผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลดงมูลเหล็ก จังหวัดเพชรบูรณ์มีการสรรหาปริมาณคนให้เพียงพอกับการทำงานพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.39$, S.D. = 0.14) และมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยสูง 3 ลำดับได้แก่ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ดงมูลเหล็ก จังหวัดเพชรบูรณ์ จัดสรรงบประมาณเพียงพอต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์($\bar{x} = 3.84$, S.D. = 0.15)ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลดงมูลเหล็ก จังหวัดเพชรบูรณ์สนับสนุนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์($\bar{x} = 3.69$, S.D. = 0.03)และผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลดงมูลเหล็ก จังหวัดเพชรบูรณ์สรรหาคนที่มีคุณภาพมาทำงานด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์($\bar{x} = 3.66$, S.D. = 0.03) ตามลำดับ ด้านความรับผิดชอบต่อผู้บังคับบัญชาในสายงานพบว่าบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลดงมูลเหล็ก จังหวัดเพชรบูรณ์มีการปฏิบัติการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลดงมูลเหล็ก จังหวัดเพชรบูรณ์ด้านความรับผิดชอบต่อผู้บังคับบัญชาในสายงานโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.41$, S.D. = 0.15) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ามีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากและระดับปานกลางโดยเรียงตามลำดับข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูง 3 ลำดับได้แก่ผู้บังคับบัญชาในสายงาน สามารถพิจารณาได้ว่าผู้ใดสมควรได้รับการพัฒนาส่งเสริมในด้านการทำงานที่เหมาะสม ($\bar{x} = 3.76$, S.D. = 0.18) รองลงมาคือผู้บังคับบัญชาในสายงาน เปิดโอกาสให้พนักงานแสดงการปฏิบัติในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ($\bar{x} = 3.56$, S.D. = 0.17) ส่วนข้อที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางได้แก่ผู้บังคับบัญชาในสายงาน ดูแลพนักงานในสายงานว่าผู้ใดสมควรได้รับการพัฒนาอย่างเที่ยงธรรม ($\bar{x} = 3.45$, S.D. = 0.17) รองลงมาคือผู้บังคับบัญชาในสายงาน ติดตามการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ($\bar{x} = 3.41$, S.D. = 0.15) และผู้บังคับบัญชาในสายงาน กำกับติดตามผลการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างสม่ำเสมอ ($\bar{x} = 3.35$, S.D. = 0.12) ตามลำดับด้านความรับผิดชอบต่อหน่วยงานบริหารทรัพยากรมนุษย์พบว่าบุคลากรขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกาญจนบุรีมีการปฏิบัติการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกาญจนบุรีด้านความรับผิดชอบต่อหน่วยงานบริหารทรัพยากรมนุษย์โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.31$, S.D. = 0.42) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ามีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากและระดับปานกลางโดยเรียงตามลำดับข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงได้แก่ประสิทธิภาพรวมของหน่วยงานพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ($\bar{x} = 3.63$, S.D. = 0.58) ส่วนข้อที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางได้แก่หน่วยงานบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ที่มีทีมงานที่มีความสามารถในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x} = 3.39$, S.D. = 0.62) รองลงมาคือหน่วยงานบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์สามารถนโยบายพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ($\bar{x} = 3.37$, S.D. = 0.62) และหน่วยงานบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์มีโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพ ($\bar{x} = 3.35$, S.D. = 0.60) ตามลำดับ ด้านความรับผิดชอบต่อพนักงานพบว่าบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลดงมูลเหล็ก จังหวัดเพชรบูรณ์มีการปฏิบัติ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลดงมูลเหล็ก จังหวัดเพชรบูรณ์ด้านความรับผิดชอบต่อพนักงานโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.36$, S.D. = 0.23) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ามีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากและระดับปานกลางโดยเรียงตามลำดับข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูง 3 ลำดับได้แก่ความร่วมมือในการเข้าร่วมโครงการพัฒนาต่างๆ($\bar{x} = 3.62$, S.D. = 0.27) รองลงมาคือความสามารถในการยอมรับการฝึกศึกษา ($\bar{x} = 3.58$, S.D. =

0.23) และความเต็มใจในการรับการเปลี่ยนแปลง ($\bar{x} = 3.53$, S.D. = 0.21) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางได้แก่การศึกษาเพิ่มเติมของพนักงาน ($\bar{x} = 3.45$, S.D. = 0.23) รองลงมา คือ ความสม่ำเสมอในการสำรวจความต้องการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ($\bar{x} = 3.24$, S.D. = 0.21) และความมุ่งมั่นจะพัฒนาตนเองของพนักงาน ($\bar{x} = 3.22$, S.D. = 0.22) ตามลำดับ

ประสิทธิผลการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลตมุลเหล็ก จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่าประสิทธิผลการบริหารทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลตมุลเหล็ก จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.36$, S.D. = 0.15) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีประสิทธิผลอยู่ในระดับมากและระดับปานกลาง โดยเรียงตามลำดับด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูง 3 ลำดับได้แก่ด้านความรู้ ($\bar{x} = 3.65$, S.D. = 0.21) รองลงมาคือด้านพฤติกรรม ($\bar{x} = 3.45$, S.D. = 0.07) และด้านความสามารถ ($\bar{x} = 3.22$, S.D. = 0.15) ตามลำดับ

สรุปและวิจารณ์ผล

ผลการวิจัยสรุปว่าประสิทธิผลการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลตมุลเหล็ก จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่าประสิทธิผลการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลตมุลเหล็ก จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ามีประสิทธิผลอยู่ในระดับมากได้แก่ด้านความรู้ส่วนด้านที่มีระดับประสิทธิผลอยู่ในระดับปานกลางได้แก่ด้านพฤติกรรม รองลงมา คือ ด้านความสามารถและด้านความเชี่ยวชาญ

ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลตมุลเหล็ก จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าการปฏิบัติอยู่ในระดับมากจำนวน 3 ด้านได้แก่ด้านความรับผิดชอบของพนักงานรองลงมา คือ ด้านความรับผิดชอบในหน่วยงานบริหารทรัพยากรมนุษย์ และด้านความรับผิดชอบของผู้บริหารระดับสูง ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางมี 2 ด้านได้แก่ด้านความรับผิดชอบของผู้บังคับบัญชาในสายงานและด้านนโยบายของหน่วยงานด้านนโยบายของหน่วยงานพบว่าบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลตมุลเหล็ก จังหวัดเพชรบูรณ์ มีการปฏิบัติการบริหารทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลตมุลเหล็ก จังหวัดเพชรบูรณ์ ด้านนโยบายของหน่วยงานโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ามีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 1 ข้อ คือ องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีนโยบายในการมีกิจกรรมที่สนับสนุนให้เกิดบรรยากาศที่ดีในการทำงาน ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางมี 4 ข้อ ได้แก่นโยบายการพัฒนาการบริหารงานที่เกิดขึ้นตรงกับความต้องการขององค์การบริหารส่วนตำบลรองลงมา คือ องค์การบริหารส่วนตำบลตมุลเหล็ก จังหวัดเพชรบูรณ์มีนโยบายที่ชัดเจนในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และนโยบายการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดที่มีผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรและมีความรู้ความเข้าใจต่อนโยบายและเป้าหมายของการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดตลอดจน องค์การบริหารส่วนตำบลตมุลเหล็ก จังหวัดเพชรบูรณ์ มีนโยบายที่ชัดเจนในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ภายในองค์กรด้านความรับผิดชอบของผู้บริหารระดับสูงพบว่าบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลตมุลเหล็ก จังหวัดเพชรบูรณ์ มีการปฏิบัติต่อปัจจัยที่มีผลต่อการทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลตมุลเหล็ก จังหวัดเพชรบูรณ์ ด้านความรับผิดชอบของผู้บริหารระดับสูงโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ามีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากได้แก่ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลตมุล

เหล็ก จังหวัดเพชรบูรณ์ จัดสรรงบประมาณพอเพียงในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์รองลงมาคือผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลดงมูลเหล็ก จังหวัดเพชรบูรณ์ มีการสนับสนุนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีการสรรหาคนที่มีคุณภาพมาทำงานด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มีการเอาใจใส่และเห็นประโยชน์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และมีแนวคิดที่แน่นอนและชัดเจนในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางได้แก่ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลดงมูลเหล็ก จังหวัดเพชรบูรณ์ มีการสรรหาปริมาณคนพอเพียงกับการทำงานพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านความรับผิดชอบของผู้บังคับบัญชาในสายงานพบว่าบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลดงมูลเหล็ก จังหวัดเพชรบูรณ์ มีการปฏิบัติต่อปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลดงมูลเหล็ก จังหวัดเพชรบูรณ์ ด้านความรับผิดชอบของผู้บังคับบัญชาในสายงานโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางด้านที่มีค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากได้แก่ผู้บังคับบัญชาในสายงานสามารถพิจารณาได้ว่าผู้ใดสมควรได้รับการพัฒนาส่งเสริมในด้านการทำงานที่เหมาะสม รองลงมา คือ ผู้บังคับบัญชาในสายงานเปิดโอกาสให้พนักงานแสดงการปฏิบัติในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และผู้บังคับบัญชาในสายงานสามารถดำเนินการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ผู้บังคับบัญชาในสายงานดูแลพนักงานในสายงานว่าผู้ใดสมควรได้รับการพัฒนาอย่างเที่ยงธรรม รองลงมา คือ ผู้บังคับบัญชาในสายงานติดตามการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และผู้บังคับบัญชาในสายงานกำกับติดตามผลการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างสม่ำเสมอ ด้านความรับผิดชอบในหน่วยงานบริหารทรัพยากรมนุษย์พบว่าบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลดงมูลเหล็ก จังหวัดเพชรบูรณ์ มีการปฏิบัติต่อปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลดงมูลเหล็ก จังหวัดเพชรบูรณ์ ด้านความรับผิดชอบในหน่วยงานบริหารทรัพยากรมนุษย์โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ามีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากได้แก่ ประสิทธิภาพผลรวมของหน่วยงานพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ส่วนข้อที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่หน่วยงานบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์มีทีมงานที่มีความสามารถในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ รองลงมาคือหน่วยงานบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์มีโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพ และหน่วยงานบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์สามารถนำนโยบายพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพด้านความรับผิดชอบของพนักงานพบว่าบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลดงมูลเหล็ก จังหวัดเพชรบูรณ์ มีการปฏิบัติต่อปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลดงมูลเหล็ก จังหวัดเพชรบูรณ์ ด้านความรับผิดชอบของพนักงานโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ามีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากได้แก่ความร่วมมือในการเข้าร่วมโครงการพัฒนาต่างๆ รองลงมาคือความสามารถในการยอมรับการฝึกศึกษา และความเต็มใจในการรับการเปลี่ยนแปลง ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางได้แก่การศึกษาเพิ่มเติมของพนักงาน รองลงมา คือ ความสม่ำเสมอในการสำรวจความต้องการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และความมุ่งมั่นจะพัฒนาดตนเองของพนักงาน

ข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้เขียนได้แบ่งข้อเสนอแนะในการจัดทำแผนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็น 2 ส่วนดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในระดับปฏิบัติทั้งด้านผู้บังคับบัญชาและผู้ปฏิบัติงาน

1.1 ด้านนโยบายของหน่วยงานผู้ปฏิบัติงานควรมีความรู้ความเข้าใจต่อนโยบายและเป้าหมายของการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลมากขึ้นเพื่อทำให้การทำงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตงมูลเหล็ก จังหวัดเพชรบูรณ์ มีประสิทธิภาพมากขึ้นและผู้บริหารควรมีนโยบายในการพัฒนาด้านบริหารงานชัดเจนมากขึ้น

1.2 ด้านความรับผิดชอบของผู้บริหารระดับสูงผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลตงมูลเหล็ก จังหวัดเพชรบูรณ์ ควรมีแนวคิดที่แน่นอนชัดเจนในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ควรมีวิสัยทัศน์กว้างไกลในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ควรมีการจัดสรรงบประมาณพอเพียงในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ควรมีการสรรหาคนที่มีคุณภาพมาทำงานด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และควรมีการสรรหาปริมาณคนพอเพียงกับการทำงานพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อให้การปฏิบัติงานของพนักงานมีความชัดเจนแน่นอนมากขึ้น

1.3 ด้านความรับผิดชอบของผู้บังคับบัญชาในสายงานผู้บังคับบัญชาในสายงาน ควรดำเนินการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพควรดูแลพนักงานในสายงานว่าผู้ใดสมควรได้รับการพัฒนาอย่างเที่ยงธรรมควรพิจารณาได้ว่าผู้ใดสมควรได้รับการพัฒนาส่งเสริมในด้านการงานที่เหมาะสมเพื่อปรับเปลี่ยนการบริหารงานบุคลากรให้เหมาะสมกับงานควรมีการดูแล ส่งเสริมให้พนักงานได้รับการพัฒนาเพื่อการทำงานที่มีประสิทธิภาพมากขึ้นควรมีการกำกับติดตามผลการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างสม่ำเสมอเพื่อทราบและได้ปรับเปลี่ยนการบริหารงานการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์การควรมีการรายงานการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สม่ำเสมอเพื่อให้ทราบผลการบริหารงานการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์การ ควรมีการจัดฝึกอบรมเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามงานที่พนักงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตงมูลเหล็ก จังหวัดเพชรบูรณ์ ปฏิบัติในแต่ละด้าน

1.4 ด้านความรับผิดชอบในหน่วยงานบริหารทรัพยากรมนุษย์หน่วยงานบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ควรมีนวัตกรรมในด้านการบริหารจัดการมีการพัฒนาความรู้ต่างๆมาใช้ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ อาทิเช่นซอฟต์แวร์หรือโปรแกรมการพัฒนาและนำนโยบายพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ไปปฏิบัติ ได้อย่างมีประสิทธิภาพมีการสร้างทีมงานที่มีความสามารถในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพมีการติดตามประเมินผลการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

1.5 ด้านความรับผิดชอบของพนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลตงมูลเหล็ก จังหวัดเพชรบูรณ์ ควรมีความสม่ำเสมอในการสำรวจความต้องการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อให้ทราบความต้องการของบุคลากรในองค์การมากขึ้นและบุคลากรควรมีความเต็มใจในการรับการเปลี่ยนแปลงในสิ่งต่างๆที่เกิดขึ้นในองค์การรวมทั้งมุ่งมั่นจะพัฒนาตนเองและร่วมมือในการเข้าร่วมโครงการพัฒนาต่างๆและมีความสนใจในการเข้ารับการพัฒนาด้านตนเองเพื่อทำให้การปฏิบัติงานสอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาการบริหารงานทรัพยากรมนุษย์ในองค์การมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการจัดทำแผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

2.1 ควรมีนโยบายที่ชัดเจนในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มากขึ้นเพื่อทำให้การบริหารทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลตงมูลเหล็ก จังหวัดเพชรบูรณ์ มีประสิทธิภาพ

2.2 ควรมีนโยบายสนับสนุนให้พนักงานได้รับความรู้เข้าใจต่อนโยบายและเป้าหมายของการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตงมูลเหล็ก จังหวัดเพชรบูรณ์

2.3 ควรมีนโยบายในการพัฒนาด้านบริหารงานให้ตรงกับความต้องการตามวัตถุประสงค์และตามเป้าหมายขององค์การบริหารส่วนตำบลที่วางไว้

2.4 ควรมีนโยบายในการมีกิจกรรมที่สนับสนุนให้เกิดบรรยากาศที่ดีในการทำงานร่วมกันระหว่างผู้บริหารกับพนักงานด้วยกัน

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยคำแนะนำต่างๆ จากคณาจารย์ในมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ และความร่วมมือช่วยเหลืออย่างดียิ่งจากบุคคลหลายฝ่ายที่สละเวลาให้คำแนะนำ คำปรึกษา รวมถึงข้อเสนอแนะต่างๆ อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาการจัดการทรัพยากรมนุษย์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ เป็นอย่างสูงที่ได้ให้ความกรุณาให้คำปรึกษาแนะนำแก่ผู้วิจัย และขอขอบพระคุณสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ที่ได้ให้ทุนอุดหนุนการวิจัยครั้งนี้มา ณ โอกาสนี้ด้วย

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการจังหวัดลำปาง สำนักงานจังหวัดลำปาง. (2553).

แผนพัฒนาจังหวัดลำปางประจำปีงบประมาณ 2553-2556. ลำปาง : สำนักงานจังหวัดลำปาง.

จรินทร์ อาสาทรงธรรม. (2551). ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการความรู้และวัฒนธรรมองค์การ

ของคณาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน เขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ; ทุนอุดหนุน

การวิจัยมหาวิทยาลัยกรุงเทพ. กรุงเทพฯ : ภาควิชาการจัดการธุรกิจสมัยใหม่ คณะ

บริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

จิตติมา นันทพานิช. (2547). ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกรรมการบริหารของผู้บริหาร กับ

ประสิทธิภาพของสถานศึกษาในเขตอำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (การ

บริหารการศึกษา). ชลบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา

ฉายศิลป์ เชี่ยวชาญพิพัฒน์. (2543). กระบวนการบริหารที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพฯ : ขวณพิมพ์.

ชูศักดิ์ ขาญช่าง. (2544). พฤติกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการ

โรงเรียนประถมศึกษา. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิต

วิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

นิรมล กิตติกุล. (2542). องค์การและการจัดการ. กาญจนบุรี : คณะวิทยาการจัดการ สถาบันราชภัฏ

กาญจนบุรี.

บุญรอด พลเสน. (2548). ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกรรมการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนกับ

ความพึงพอใจของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์ ปริญญา

มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. กาญจนบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.

- ประพจน์ แยมทิม. (2550). ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์การกับประสิทธิผลการจัดการศึกษาตามการรับรู้ของผู้บริหารและครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ปริญญา ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ประเสริฐ ทองอุ่น. (2542). พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- พงษ์เทพ จันทรสุวรรณ. (2554). ภาวะผู้นำ วัฒนธรรมองค์การกับประสิทธิผลองค์การของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร : ตัวแบบสมการโครงสร้าง เล่ม 1. ปรัชญาดุชนิพนธ์ ปรัชญา ดุษฎีบัณฑิต (พัฒนาสังคมและการจัดการสิ่งแวดล้อม). กรุงเทพฯ : คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

การศึกษาประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลท่าพล

อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์

Teamwork Efficiency of The Enterprise Team Sub District Administration

Organisation in Tapol

District, Phetchabun Province.

นุชจारी นกมัน¹ และ นฤพล พรหมเพชร²

Nuchjaree Nokmun¹ and Naripon Prompet²

¹อาจารย์สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรมนุษย์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

²นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรมนุษย์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

บทคัดย่อ

จากผลการวิจัยเรื่องการศึกษาประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำบลท่าพล อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 9 กลุ่ม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีมของบุคลากรกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลท่าพลอำเภอเมืองจังหวัดเพชรบูรณ์ในด้าน ความรับผิดชอบต่องานที่ต้องปฏิบัติ ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานกลุ่ม การพัฒนาตนเองในสายอาชีพ การสื่อสารภายในองค์กร และสภาพแวดล้อมภายในการทำงานโดยมีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลท่าพล อำเภอเมือง เพชรบูรณ์ จำนวน 9 กลุ่ม คือ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านวังยาวร่วมใจ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มตัดเย็บผ้าบ้านดงเจริญ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มน้ำดื่มธัญญาพิชแม่บ้านท่าพล วิสาหกิจชุมชนกลุ่มส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงวัวบ้านอมชี วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรกรชีวภาพสารชีวภัณฑ์ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกไม้กฤษณา(ไม้หอม) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรอินทรีย์ชีวภาพบ้านดงเจริญ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มปุ๋ยนาข้าวพันธ์ดีบ้านดงเจริญ และวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรกรกลีกรธรรมชาติท่าพลโดยใช้เครื่องมือการวิจัยจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มเป้าหมายและการสุ่มกลุ่มเป้าหมายจำนวน 90 คน โดยการใช้แบบสอบถามเพื่อประเมินประสิทธิภาพการทำงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในด้านความรับผิดชอบต่องานที่ต้องปฏิบัติ ด้านความพึงพอใจในการปฏิบัติงานกลุ่ม การพัฒนาตนเองในสายอาชีพ การสื่อสารภายในองค์กร และสภาพแวดล้อมในการทำงานเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

ผลการวิจัยสรุปว่าประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำบลท่าพล อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่าสมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลท่าพลทั้ง 9 กลุ่ม มีจุดเด่นในด้านความพึงพอใจในการปฏิบัติงานกลุ่ม สมาชิกในกลุ่มมีความภาคภูมิใจกับผลงานที่ได้ปฏิบัติอย่างชัดเจนสามารถทำงานให้สำเร็จได้ภายใต้ความกดดันในการทำงานหนักร้อยละมีประสิทธิภาพ มีความเป็นอิสระในการคิดและตัดสินใจแก้ไขปัญหาที่เกิดจากงานและเพื่อนร่วมงาน มีการช่วยแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงานได้ทันทั่วทั้งที่ ซึ่งการสื่อสารภายในกลุ่มสมาชิกและเพื่อนร่วมงานจะปรึกษาหารือกันอย่างเปิดใจและหาแนวทางแก้ไขปัญหามากกว่าจะโทษกันและกันและมีบรรยากาศในการทำงานที่มีความเป็นกันเองเป็นการทำงานแบบพี่แบบน้องของผู้ในกลุ่ม จุดอ่อนของประสิทธิภาพของการทำงานเป็นทีมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

ตำบลท่าพล จะไม่มีประสิทธิภาพสามารถใช้ความคิดสร้างสรรค์เพื่อตัดสินใจเกี่ยวกับงานที่ได้รับมอบหมายในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่

ผลสรุปจากการวิเคราะห์ข้อมูลประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลท่าพล อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ จากการประมวลผลของแบบสอบถามด้วยโดยการแจกแจงข้อมูลความถี่ (Frequency Distribution) คำนวณค่าร้อยละ (Percentage) สรุปได้ดังนี้จากการสุ่มสำรวจประชากรกลุ่มตัวอย่างจำนวน 90 คน พบว่า สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำบลท่าพล อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์เป็นเพศชาย จำนวน 21 คน เป็นเพศหญิงจำนวน 69 คน อาศัยอยู่ในเกณฑ์ระหว่างอายุมากกว่า 50 ปีขึ้นไป ระดับการศึกษามากที่สุดคือระดับประถมศึกษา มีอาชีพส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร

คำสำคัญ : ประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีม

Abstract

From the results of research into teamwork efficiency of the nine Community Enterprise groups from Tha Pon sub-district, Muang Phetchabun, the goal is to study teamwork efficiency of the same in the following areas: responsibility for allocated work, satisfaction in working in a group, self-improvement regarding career, communication inside the organization and group working environment. The sample used in the study was selected from Maids of Wang Yao Come Together, Dong Charoen Sewing Group, Ta Pon Mothers Vegetable Juice, Cattle Farming Promotion Om Chi Village, Organic Produce Farmers, Kritsana Growers Community Group, Dong Charoen Organic Farmers, Dong Charoen Rice Fertilizer Community Group and Natural Farmers Ta Pon. The data was collected using in-depth interviews and focus groups using a sample of 90 people chosen from the groups at random.

The research found that an important component of teamwork satisfaction is the pride that team members take in their product, and clear goals allow them to efficiently achieve their tasks under high pressure. They have freedom to think and make prompt decisions to reach solutions to problems faced, as members and friends of the groups are able to communicate openly and find methods to fix issues rather than find blame. The working atmosphere is intimate, where everyone works together as brothers and sisters of the leader. The weak points of the efficiency of the group working environment, the full potential of creative decision making regarding the allocated work is not reached.

The results of the data analysis were analysed using frequency distribution and percentages, to be summarized as follows: from the 90 people involved in the research, 21 were female, 69 were

over the age of 60, the highest level of education was primary school, and the most common career was agriculturalist.

Keywords : Effective teamwork

บทนำ

ปัจจุบันธุรกิจมีการแข่งขันกันสูงมาก หน่วยงานต่างๆ จึงต้องเร่งพัฒนาบุคลากร เพื่อสนองตอบกับความเติบโตขององค์กร โดยทั่วไปแล้ววัตถุประสงค์ของการพัฒนาบุคลากรและการสร้างทีมงาน จะมุ่งเน้นการพัฒนาการทำงานเป็นทีมจากระบบของกิจกรรม สามารถทำงานเป็นทีมอย่างมีประสิทธิภาพ และพัฒนาตนเองพัฒนาทีมของหน่วยงานและดัดแปลงไปใช้ในชีวิตประจำวัน และการปฏิบัติงานร่วมกันในหน่วยงาน ทีมงานจึงเป็นหัวใจสำคัญยิ่งในการช่วยให้การปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ขององค์กรเป็นไปตามเป้าประสงค์ การสร้างความเป็นหนึ่งเดียวของทีมให้ได้จึงเป็นสิ่งจำเป็น และสิ่งที่จะช่วยได้เป็นอย่างดี คือ ความรู้เกี่ยวกับเทคนิคการบริหารทีมงาน

องค์กรทุกแห่งต่างมีความประสงค์ให้พนักงาน มีการทำงานร่วมกันเป็นทีมอย่างมีประสิทธิภาพเพราะการทำงานเป็นทีมที่เรียกว่า “ทีมเวิร์ค” จะทำให้เกิดความร่วมมือร่วมใจจากพนักงาน การทำงานร่วมกันเป็นทีมเป็นเงื่อนไขแห่งความสำเร็จของการงานให้บรรลุถึงเป้าหมายด้วยความราบรื่น การทำงานเป็นทีมงานไม่ได้ขึ้นอยู่กับบุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยเฉพาะ องค์ประกอบของการงานเป็นทีมจะเป็นหน้าที่ของทุกคนที่ต้อง มีความไว้วางใจกัน มีเป้าหมายที่ชัดเจน รับผิดชอบหน้าที่ มีการสื่อสารที่ดี มีผู้นำที่มีความสามารถในการประสานงาน และนำทีมไปสู่เป้าหมายซึ่งทีมงานที่ดีต้องประกอบด้วย ความรู้ความสามารถของสมาชิก การประสานงานที่ดี ทุกคนมีความเข้าใจองค์ประกอบของการงานเป็นทีม เปิดใจพูดคุยกันได้ เผชิญปัญหาาร่วมกันได้ สิ่งเหล่านี้องค์กรจะต้องสร้างความเข้าใจ ผักผ่อนพอสมควรจึงจะเกิดการงานเป็นทีมได้

ด้วยเหตุนี้ สาขาวิชาบริหารธุรกิจ (สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรมนุษย์) คณะวิทยาการจัดการ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ดำเนินการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จึงได้จัดโครงการอบรม “การเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีม สำหรับธุรกิจชุมชน ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ในปีงบประมาณ 2557 ขึ้นเพื่อให้ผู้ประกอบการรายย่อยโดยเฉพาะธุรกิจชุมชนจะต้องมีแนวความคิดเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีม สามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับสภาวะแวดล้อมที่มีความผันผวนตลอดเวลา อีกทั้งถือเป็นโอกาสทางธุรกิจในการประกอบการโดยอาศัยจุดเด่น รวมทั้งหลีกเลี่ยงอุปสรรคและจุดอ่อนทางธุรกิจได้ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศอย่างยั่งยืนซึ่งการจัดโครงการครั้งนี้สามารถนำไปใช้เพื่อบูรณาการกับการเรียนการสอนในรายวิชาเทคนิคการสร้างแรงจูงใจและภาวะผู้นำกับการสร้างทีม และพัฒนางานวิจัยเพื่อการแก้ไขและป้องกันปัญหาอุปสรรคที่จะเกิดจากการงานเป็นทีมทั้งในปัจจุบันและอนาคต

จากสภาพปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของบุคลากรกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลท่าพลอำเภอเมืองจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่าส่วนใหญ่ยังไม่มีการทำงานเป็นทีมเท่าที่ควรดังจะเห็นได้จากไม่มีการกำหนดภารกิจและเป้าหมายของทีมงานที่ชัดเจน การขาดการประสานงานระหว่างหัวหน้ากลุ่มและสมาชิกภายในกลุ่ม การขาดความร่วมมือร่วมใจในการทำงาน และการติดต่อสื่อสารภายในกลุ่ม ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อการร่วมมือกันทำงานของบุคลากรในกลุ่ม ทำให้ประสิทธิภาพในการจัดทำกิจกรรมต่างๆ ลดน้อยลง และไม่บรรลุเป้าหมายตามที่คาดหวังไว้ หากไม่มีการวางแผน

เพื่อแก้ปัญหาอาจจะทำให้เกิดผลเสียต่อกลุ่มได้ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีมของบุคลากรกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลท่าพลอำเภอเมืองจังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ในการวางแผนปรับปรุงและพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีมในกลุ่มให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีมของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลท่าพลอำเภอเมืองจังหวัดเพชรบูรณ์
2. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีมของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลท่าพล อำเภอเมืองจังหวัดเพชรบูรณ์

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องการศึกษาประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำบลท่าพล อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ประกอบด้วย ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงาน คือปัจจัยด้านโครงสร้างองค์การ ปัจจัยด้านบุคคล และปัจจัยด้านเทคโนโลยี ปัจจัยพื้นฐานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของทีมงาน ซึ่งประกอบไปด้วย ขนาดของทีมงาน ความเป็นปึกแผ่นของทีมงานปทัสถานของทีมงาน สถานภาพของสมาชิกทีมงาน แนวทางการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ความหมายของการสร้างทีมงาน ความสำคัญของการสร้างทีมงาน ปัจจัยสู่ความสำเร็จในการทำงานเป็นทีม การสื่อสารภายในทีม ปัจจัยที่กำหนดช่วยการสื่อสารในทีม การตัดสินใจของทีม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้การวิจัยแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (Deep interview) ข้อมูลพื้นฐานและการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีมโดยใช้วิธีการวิเคราะห์ SWOT และแบบวิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของบุคลากรกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลท่าพลอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 9 กลุ่ม เกี่ยวกับการศึกษาประสิทธิภาพในการทำงานเป็นทีม โดยศึกษาในด้านการกำหนดภารกิจและเป้าหมายของทีมงาน ด้านการมอบหมายงานตามบทบาทหน้าที่ ด้านการสื่อสารกันอย่างเปิดเผย ด้านกระจายความเป็นผู้นำและด้านการตัดสินใจร่วมกันประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บุคลากรสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลท่าพลอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 9 กลุ่ม โดยการสุ่มสมาชิกทั้งหมด จำนวน 90 คนในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดคะแนนของคำถามแบบประเมินค่าเกี่ยวกับระดับการปฏิบัติงานด้านความรับผิดชอบต่องานที่ต้องปฏิบัติ ด้านความพึงพอใจในการปฏิบัติงานกลุ่ม การพัฒนาตนเองในสายอาชีพ การสื่อสารภายในองค์กร และด้านสภาพแวดล้อมในการทำงานการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลท่าพลอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์จำนวน 9 กลุ่ม โดยการสุ่มสมาชิกประชากรตัวอย่างกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลท่าพลทั้ง 9 กลุ่ม โดยดำเนินการนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลในช่วงเวลาตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2558 สิ้นสุดเดือน มกราคม 2559 โดยเริ่มจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มตัวอย่างเพื่อเก็บข้อมูลของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในด้านข้อมูลพื้นฐานและประเมินประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีม ด้านความรับผิดชอบต่องานที่ต้องปฏิบัติ ด้านความพึงพอใจในการปฏิบัติงานกลุ่ม การพัฒนาตนเอง

ในสายอาชีพ การสื่อสารภายในองค์กร และสภาพแวดล้อมในการทำงานสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptistics) ประกอบด้วยร้อยละ (Percentage)การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean)ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ผลข้อมูลด้านคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรม SPSS for Windows

ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลท่าพล อำเภอเมือง จังหวัด เพชรบูรณ์ จากการสุ่มสำรวจกลุ่มตัวอย่างจำนวน 90 คน พบว่า พบว่า สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำบลท่าพล อำเภอเมือง จังหวัด เพชรบูรณ์เป็นเพศชาย จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 23.33 เป็นเพศหญิง จำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 76.67 อายุของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำบลท่าพล อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์อยู่ระหว่าง ต่ำกว่า 25 ปี มีจำนวน 0 คน คิดเป็นร้อยละ 0 อายุระหว่าง 25 – 30 ปี มีจำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 4.44 อายุระหว่าง 31 - 40 ปี มีจำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 22.22 อายุระหว่าง 41 - 50 ปี มีจำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 13.33 อายุ 50 ปีขึ้นไป มีจำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 60.01การศึกษาของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำบลท่าพล อำเภอเมือง จังหวัด เพชรบูรณ์ พบว่า ระดับประถมศึกษา มีจำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 76.66 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีจำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 15.55 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีจำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 5.55 และระดับปริญญาตรี มีจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 2.24 คน 4 การศึกษาอาชีพของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำบลท่าพล อำเภอเมือง จังหวัด เพชรบูรณ์อาชีพนักศึกษา มีจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 2.00 อาชีพเกษตรกร มีจำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 57.78 อาชีพข้าราชการ มีจำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 อาชีพพนักงานรัฐวิสาหกิจ จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 1.11 อาชีพลูกจ้าง มีจำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 5.55 อาชีพธุรกิจส่วนตัว จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 13.34 การศึกษารายได้ของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำบลท่าพล อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า มีอาชีพนักศึกษา จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 2.22 อาชีพเกษตร จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 57.78 อาชีพข้าราชการ จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 อาชีพพนักงานรัฐวิสาหกิจ จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 1.11 อาชีพลูกจ้าง จำนวน 5 คน คิดเป็น 5.55 อาชีพธุรกิจส่วนตัว จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 13.34 จำนวนสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำบลท่าพล อำเภอเมือง จังหวัด เพชรบูรณ์ พบว่าวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านวังยาวร่วมใจ มีจำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 4.44 วิสาหกิจชุมชนกลุ่มตัดเย็บผ้าบ้านดงเจริญ มีจำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 6.66 วิสาหกิจชุมชนกลุ่มน้ำดื่มธัญญาพิขแม่บ้านท่าพล มีจำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 6.66 วิสาหกิจชุมชนกลุ่มส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงวัวบ้านอมชี มีจำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 5.55 วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรกรชีวภาพสารชีวภัณฑ์ จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 17.77 วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกไม้กฤษณา(ไม้หอม) มีจำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 5.55 วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ชีวภาพบ้านดงเจริญ มีจำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 21.11 วิสาหกิจชุมชนกลุ่มปุ๋ยนาข้าวพันธุ์ดีบ้านดงเจริญมีจำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 21.11 วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรกรกรสิทธธรรมาชาติท่าพล มีจำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 11.15

ผลการประเมินระดับความพึงพอใจบทบาทของท่านในการปฏิบัติงานในด้านต่าง ๆ ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตามความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลท่าพลมีระดับความพึงพอใจในภาพรวมทั้งหมดอยู่ในระดับดี คิดเป็นค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ 4.41 โดยแบ่งเป็นด้านความรับผิดชอบต่องานที่ต้องปฏิบัติ มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับดี คิดเป็น

ค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ที่ 4.33 ด้านความพึงพอใจในระดับการปฏิบัติงานกลุ่มมีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับดีมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ที่ 4.64 ด้านการพัฒนาตนเองในสายอาชีพ มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับดี คิดเป็นค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ที่ 4.34 ด้านการสื่อสารภายในองค์กร มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับดี คิดเป็นค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ที่ 4.37 และด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับดี คิดเป็นค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ที่ 4.37

สรุปและวิจารณ์ผล

ผลการวิจัยสรุปว่าประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำบลท่าพล อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่าสมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลท่าพลทั้ง 9 กลุ่ม มีจุดเด่นในด้านความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน กลุ่ม สมาชิกในกลุ่มมีความภาคภูมิใจกับผลงานที่ได้ปฏิบัติอย่างชัดเจนสามารถทำงานให้สำเร็จได้ภายใต้ความกดดันในการทำงานหนอย่างมีประสิทธิภาพ มีความเป็นอิสระในการคิดและตัดสินใจแก้ไขปัญหาที่เกิดจากงานและเพื่อนร่วมงาน มีการช่วยแก้ไข้ปัญหาในการปฏิบัติงานได้ทันทั่วทั้งที่ ซึ่งการสื่อสารภายในกลุ่มสมาชิกและเพื่อนร่วมงานจะปรึกษาหารือกันอย่างเปิดใจและหาแนวทางแก้ไข้ปัญหามากกว่าจะโทษกันและกันและมีบรรยากาศในการทำงานที่มีความเป็นกันเอง เป็นการทำงานแบบพี่แบบน้องของผู้ในกลุ่ม จุดอ่อนของประสิทธิภาพของการทำงานเป็นทีมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำบลท่าพล จะไม่มีประสิทธิภาพสามารถใช้ความคิดสร้างสรรค์เพื่อตัดสินใจเกี่ยวกับงานที่ได้รับมอบหมายในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยคำแนะนำต่างๆจากคณาจารย์ในมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ และความร่วมมือช่วยเหลืออย่างดีจากบุคคลหลายฝ่ายที่สละเวลาให้คำแนะนำ คำปรึกษา รวมถึงข้อเสนอแนะต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้

ผู้วิจัยขอขอบคุณคณาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาการจัดการทรัพยากรมนุษย์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ เป็นอย่างสูงที่ได้ให้ความกรุณาให้คำปรึกษาแนะนำให้แก่ผู้วิจัย จึงขอขอบพระคุณสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ที่ได้ให้ทุนอุดหนุนการวิจัยครั้งนี้มา ณ ที่นี้ด้วย

อ้างอิง

กันยา เพิ่มผล การพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน. กรุงเทพมหานคร.สถาบันราชภัฏสวนดุสิต (2541) หน้า 6-7

กันยา เพิ่มผล การพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน.พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพมหานคร.

บริษัทบุญศิริการพิมพ์ จำกัด 2552

กรกนก บุญชูจรัส และ ภัทรพล มหะชันธิ์ : ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการทำงานเป็นทีมของพัฒนากรในพื้นที่ความรับผิดชอบของศูนย์ศึกษาแลพัฒนาชุมชน จังหวัดเพชรบุรี (ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 กรกฎาคม – ธันวาคม 2553) (online)<https://www.tci-thaijo.org/download/> (29 พฤศจิกายน 2558)

จินตนา ณ ระยอง.2545 การทำงานเป็นทีม, กรุงเทพมหานคร : อมรการพิมพ์

ทิพาวดี เมฆสุวรรณ, การส่งเสริมประสิทธิภาพในส่วนราชการ,(กรุงเทพมหานคร:

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2538) หน้า 2.

ธงชัย สันติวงษ์ 2545 การจัดการ พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ธนกร กรวัชรเจริญ, 2555 ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีมของพนักงานบริษัท

ควอลิตี้เฮาส์ จำกัด (มหาชน) (online) www.repository.ac.th/bitstroae(28 ธันวาคม 2558)

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) การเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน, กรุงเทพมหานคร:

โรงพิมพ์ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม, 2543) หน้า 1

ไพฑูริย์ ตั้งใจ : ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน ตามหลักอิทธิบาท 4

กรณีศึกษาบริษัท แอมพาสอินดัสตรี จำกัด อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ : 2554

(online) www.mcu.ac.th>library1>Thesis(19 ธันวาคม 2558)

ปรีชา คงฤทธิศึกษากร, 2536 การสร้างทีมงาน นิตยสารท้องถิ่น

เมเจอร์ และ เบรจ (Mager and Besch.1967) แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพของการปฏิบัติงาน

ระพี แก้วเจริญ และจิตยา สุวรรณขุ, การแบ่งเวลาปฏิบัติราชการข้าราชการพลเรือนใน

ระดับบริหารอาวุโส, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักนายกรัฐมนตรี, 2510) หน้า 5

วิถีดีย์ สารานุกรมเสรี (2551 อ้างถึงในกันตยา เพิ่มผล 2552:5) ความหมายของประสิทธิภาพ

วิทยา ด้านธำรงกุล, การบริหาร, (กรุงเทพมหานคร เอิร์ตเวย์ เอ็ดดูเคชั่น, 2546) หน้า 3

สมยศ แยมเมือง (2551) ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานปฏิบัติการ

บริษัท เอเซีย มาร์เก็ตติ้ง จำกัด (มหาชน) (online) www.pvca-ri.com>myfile

สัญญา สัญญาวิวัฒน์, ทฤษฎีองค์การประสิทธิภาพ, รวมบทความสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา,

(กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2544)

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน อ้างใน ธวนันท์ พานิชโยทัยการเสริมสร้างประสิทธิภาพ

ในการทำงานของกรมส่งเสริมการเกษตร พ.ศ. 2538 (กรุงเทพมหานคร : กรมส่งเสริมการเกษตร, 2541)

หน้า 23-32

อารี เพชรยุค, (2543) การบริหารบุคคล. กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์ เนติกุล การพิมพ์

อุทัย หิรัญโต, หลักการบริหารบุคคล, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, 2525) หน้า 120-123

Certo, Samuel C. (2000:282-286 อ้างถึงใน นวพรรษ จำรัสศรี 2552: 8)

Robert E Kelly อ้างใน เบญจมาภรณ์ อิศรเดช องค์การและการจัดการ 3 (กรุงเทพมหานคร:

สำนักพิมพ์แมคกรอ- ฮิลม.ป.ป) หน้า 225-226

Super อ้างใน ปรียาพร วงศ์อนุตตราริโจน จิตวิทยาการบริหารงานบุคคล (กรุงเทพมหานคร :

ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ, 2553) หน้า 91-92

แนวทางการแก้ไขปัญหาหนี้สินของครัวเรือนภาคการเกษตรในจังหวัดเพชรบูรณ์ Approach for Solving Debt Problems of Agricultural Households In Phetchabun Province.

สุพิชชา โชติกำจร¹

¹สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลทั่วไปของครัวเรือนภาคการเกษตร ปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นหนี้ของครัวเรือนภาคการเกษตร และความคิดเห็นของครัวเรือนภาคการเกษตรต่อแนวทางการแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคการเกษตร โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสอบถามครัวเรือนตัวอย่างในจังหวัดเพชรบูรณ์ทั้งสิ้น 400 ครัวเรือน โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นแบบมีตัวแปรที่ใช้อธิบายหลายตัว

ผลการศึกษา พบว่า หัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุอยู่ระหว่าง 35 – 44 ปี มีการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4-6 คน และมีจำนวนผู้พึ่งพิงในครัวเรือน 2 คน หัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยอยู่ที่ 5,000-10,000 บาทต่อเดือน มีประสบการณ์อยู่ในภาคการเกษตร 16-20 ปี ทำการเกษตรประเภทพืชสวนพืชไร่ โดยเลือกทำกิจกรรมการเกษตร 1-3 กิจกรรม และมีที่ดินในภาคการเกษตรที่ถือครอง 4-6 ไร่ นอกจากนี้ หัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่เป็นหนี้จากกองทุนหมู่บ้าน และมีมูลค่าหนี้เฉลี่ยต่อครัวเรือน จำนวน 132,362.8 บาท จากการเป็นหนี้ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

ปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นหนี้ของครัวเรือน ได้แก่ จำนวนที่ดินในภาคการเกษตรที่ครัวเรือนถือครอง ซึ่งมีความสัมพันธ์กับการเป็นหนี้ของครัวเรือนมากที่สุด และมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้าม รองลงมาได้แก่ จำนวนกิจกรรมการเกษตรที่ครัวเรือนเลือกทำ โดยมีความสัมพันธ์กับการเป็นหนี้ของครัวเรือนในทิศทางตรงกันข้าม ในส่วนของประเภทของการทำการเกษตร พบว่า หากครัวเรือนเลือกทำการเกษตรประเภทพืชสวนพืชไร่ จะมีผลทำให้จำนวนหนี้สินของครัวเรือนเพิ่มขึ้น และจำนวนผู้พึ่งพิงในครัวเรือน มีความสัมพันธ์กับการเป็นหนี้ของครัวเรือนในทิศทางเดียวกัน

ครัวเรือนภาคการเกษตร มีความคิดเห็นต่อแนวทางการแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคการเกษตรของรัฐบาลในภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วย ($\bar{X}$ รวม = 4.00) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า เกษตรกรมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่งในด้านวิธีแก้ไขปัญหาหนี้สิน ($\bar{X}$ = 4.51) และมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยในด้านความเหมาะสมของโครงการแก้ไขปัญหาหนี้สิน ($\bar{X}$ = 4.17) และด้านความเชื่อมั่นของเกษตรกรต่อนโยบายการแก้ไขปัญหาหนี้สิน ($\bar{X}$ = 3.67) แต่เกษตรกรยังมีความคิดเห็นอยู่ในระดับไม่แน่ใจในด้านประสิทธิภาพของการดำเนินนโยบายการแก้ปัญหาหนี้สินภาคการเกษตร ($\bar{X}$ = 3.24)

รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีนโยบายในการจัดสรรที่ดินให้แก่เกษตรกรไว้ในกรอบอาชีพ รวมถึงส่งเสริมให้เกษตรกรประกอบอาชีพให้หลากหลายมากขึ้นหรือส่งเสริมให้ทำการเกษตรแบบผสมผสาน อีกทั้งควรมี

นโยบายในการควบคุมประชากรให้แต่ละครัวเรือนมีจำนวนสมาชิกในครอบครัวน้อยลง เพื่อลดปัญหาการว่างงาน
ลดจำนวนผู้พึ่งพิงในครัวเรือน ซึ่งจะทำให้ปัญหานี้ลดลงด้วย

คำสำคัญ : หนี้สินครัวเรือนภาคการเกษตร

Abstract

This study aims to investigate the approach for solving debt problems of agricultural households and the factors that determine the amount of household debt. By collecting data from questionnaires that are agricultural households sample in Wichienburi district, Lomsak district and Mueang District Phetchabun province of 400 households and to identify the factors that determine the amount of household debt. The analysis used to descriptive statistics and analyze is linear regression model with multiple explanatory variables.

This study finds that the most of household heads are male, 35 - 44 years old, graduate secondary education, 4-6 household members, and having 2 family dependents. The most of household heads having 5,000-10,000 baht average monthly income, 16-20 years experience in agriculture, farming horticulture crops, 1-3 agriculture activity, and having 4-6 acres of land in agricultural holdings. The most of household debt is coming from the Village fund, and having 132,362.8 baht debt per household.

Factors affecting household debt including the amount of land in agricultural household holdings, which is correlated most with the amount of household debt and correlated in the opposite direction. Next, the number of agriculture activity is correlated with a debt in the opposite direction. In addition to farming horticultural crops affecting increased household debt and the number of dependents in the household is correlate with a debt in the same direction.

Household opinions on the issue of solving debt problems of agricultural. The findings revealed that the overall opinions was at agree level ($\bar{X} = 4.00$). Strongly agree was found with solution for debt problems ($\bar{X} = 4.51$) and agree was with the appropriateness of the project debt problems ($\bar{X} = 4.17$), and the confidence of farmers to the policy of debt problems ($\bar{X} = 3.67$) and neutral was with the effectiveness of policies to solve the debt problems of the agricultural ($\bar{X} = 3.24$).

Government and related agencies should have a policy to divide the land to the farmers in the profession and encourage farmers to work or encourage Integrated Farming System. It should have a policy of population control for a number of family members per household less. To reduce

unemployment Reduce the number of dependents in the household. This causes problems with debt reduction.

Keywords : Debt Problems of Agricultural Households.

บทนำ

เกษตรกรเป็นอาชีพดั้งเดิมของคนไทย และถือว่าเป็นอาชีพหลักของคนไทยมาตั้งแต่โบราณ คนไทยในอดีตนิยมสืบทอดการทำการเกษตรให้กับลูกหลานต่อกันมาเป็นทอดๆ เนื่องจากประเทศไทยมีสภาพภูมิประเทศที่เอื้อต่อการเพาะปลูก และเลี้ยงสัตว์ ไม่ว่าจะเป็นสภาพดินฟ้า อากาศ รวมไปถึงความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติต่างๆ ที่ล้วนแล้วแต่เอื้ออำนวยต่อการเกษตรกรรม ในสมัยก่อนๆ การผลิตสินค้าเกษตรของประเทศนั้นจะเป็นการผลิตเพื่อใช้บริโภคในครัวเรือนเป็นส่วนใหญ่ มีเพียงเล็กน้อยเท่านั้นที่ผลิตเพื่อส่งไปขายยังตลาด ผลผลิตที่สำคัญก็มีไม่กี่ชนิด เช่น ข้าว ข้าวโพด มันสำปะหลัง ยางพารา ยาสูบ และอ้อย เป็นต้น ต่อมาก็ได้มีการขยายการผลิตโดยมุ่งทางการค้ามากขึ้น แต่เนื่องจากผลผลิตทางการเกษตรมักจะประสบปัญหาการผันผวนของราคา และความไม่แน่นอนในปริมาณผลผลิตซึ่งขึ้นอยู่กับธรรมชาติเป็นสำคัญ ทำให้รายได้ของเกษตรกร และเศรษฐกิจของประเทศไม่มีเสถียรภาพตามไปด้วย แต่หลังจากที่ประเทศไทยได้มีการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 (พ.ศ.2504-2509) จึงได้มีการส่งเสริมให้มีการกระจายผลผลิตให้มากขึ้น เพื่อลดความเสี่ยงจากการผันผวนของราคาผลผลิต การที่ราคาและผลผลิตทางการเกษตรไม่มีเสถียรภาพ กล่าวคือ ราคาสินค้าเกษตรมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาทั้งนี้สาเหตุจากปริมาณผลผลิตในแต่ละปีไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับสภาพดินฟ้าอากาศและปัจจัยด้านการผลิต จึงทำให้รายได้ของเกษตรกรไม่มีความแน่นอนด้วย หากปีใดมีผลผลิตออกสู่ตลาดมาก ส่งผลให้ราคาผลผลิตตกต่ำ รายได้ของเกษตรกรจะตกต่ำตามไป เป็นเหตุให้เกษตรกรซึ่งส่วนใหญ่ที่มีฐานะยากจนอยู่แล้วประสบกับกับปัญหาความเดือดร้อนมากขึ้น เนื่องจากการที่มีรายได้ไม่พอใช้จ่ายแล้ว ยังขาดเงินที่จะนำไปลงทุนในปีต่อไป ทำให้ต้องกู้หนี้ยืมสินจากนายทุน เกษตรกรบางรายต้องนำที่ดินไปค้ำประกันเงินกู้ และถูกยึดที่ดินไปในภายหลัง เมื่อไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง จึงต้องเช่าที่ดินจากนายทุนโดยยอมแบ่งผลผลิตให้เป็นค่าเช่า จึงทำให้รายได้ของเกษตรกรยิ่งลดลง (รัตนา สายคณิต, 2550) เกษตรกรไทยส่วนใหญ่จึงประสบกับปัญหาความยากจนเรื้อรัง นอกจากนี้ ปัญหาความยากจนของเกษตรกรยังมีส่วนมาจากการมีงานทำไม่ต่อเนื่อง หรือการว่างงานตามฤดูกาล เนื่องจากการผลิตสินค้าด้านการเกษตรกรรมจะมีลักษณะที่เป็นไปตามฤดูกาล เมื่อสิ้นฤดูกาลเพาะปลูก หรือเก็บเกี่ยวแล้ว เกษตรกรจะว่างงานทำให้ไม่สามารถทำงานหารายได้ให้เพียงพอกับการใช้จ่าย จึงต้องไปกู้หนี้ยืมสินจากนายทุนต่อไป

จังหวัดเพชรบูรณ์เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจของภาคเหนือ เนื่องจากเป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงระหว่างภาคเหนือ ภาคอีสาน และภาคกลาง ประชากรส่วนใหญ่ในจังหวัดประกอบอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งมีจำนวนแรงงานในภาคเกษตรกรรมถึง 347,382 คน ในขณะที่จำนวนแรงงานนอกภาคเกษตรกรรมมีเพียง 258,203 คน (สำนักงานแรงงานจังหวัดเพชรบูรณ์, 2557) แสดงให้เห็นว่า แรงงานส่วนใหญ่อยู่ในภาคเกษตรกรรม จึงทำให้ประชากรที่เป็นแรงงานในภาคเกษตรกรรมส่วนใหญ่ในจังหวัดเพชรบูรณ์อาจจะประสบกับปัญหาความยากจน และปัญหาหนี้สิน ดังนั้น การวิจัยในครั้งนี้ จึงมุ่งที่จะศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาหนี้สินของครัวเรือนภาคการเกษตร ในจังหวัดเพชรบูรณ์

โดยศึกษาถึงแนวทางต่างๆ ที่รัฐบาลใช้ในการแก้ไขปัญหาหนี้สินของครัวเรือนภาคการเกษตร ซึ่งผลการศึกษาจะเป็นข้อเสนอที่ใช้ในการวางแผนและกำหนดเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาหนี้สินของครัวเรือนภาคการเกษตรในจังหวัดเพชรบูรณ์ ทำให้ประชาชนโดยเฉพาะเกษตรกรมีหนี้สินลดลง ตลอดจนสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและสังคมของจังหวัดเพชรบูรณ์ต่อไปได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลทั่วไปของครัวเรือนภาคการเกษตรในจังหวัดเพชรบูรณ์
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นหนี้ของครัวเรือนภาคการเกษตร
3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครัวเรือนภาคการเกษตรต่อแนวทางการแก้ไขปัญหาหนี้สิน

ภาคการเกษตร

วรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ภาระหนี้สิน หมายถึง พันธะผูกพันที่กิจการจะต้องชำระหนี้สินภายในระยะเวลาที่กำหนดอันเกิดจากการค้า การกู้ยืมหรือการอื่นๆ ซึ่งจะต้องชำระเป็นสินทรัพย์ หรือชำระโดยการให้บริการ ในขณะที่พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525:868) ให้ความหมายของคำว่า หนี้สิน หมายถึงเงินที่ผู้หนึ่งติดค้างอยู่จะต้องใช้ให้แก่อีกผู้หนึ่ง หนี้สินแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1) หนี้สินหมุนเวียน (Current Liabilities)

หนี้สินหมุนเวียน เป็นหนี้สินที่กิจการจะต้องชำระคืนภายใน 1 ปี ซึ่งจะชำระคืนเป็นสินทรัพย์หมุนเวียนหรือใช้วิธีก่อหนี้สินหมุนเวียนอื่นมาแทนภายในระยะเวลา 1 ปี หนี้สินหมุนเวียน ได้แก่ เจ้าหนี้การค้าตัวเงินจ่ายระยะสั้น เงินกู้ยืมระยะสั้น เงินรับล่วงหน้าจากลูกหนี้เป็นค่าสินค้าหรือบริการ ค่าใช้จ่ายค้างจ่าย และหนี้สินระยะยาวที่คาดว่าจะครบกำหนดในปีปัจจุบัน เป็นต้น

2) หนี้สินระยะยาว (Long Term Liabilities)

หนี้สินระยะยาว เป็นหนี้สินที่มีระยะเวลาการชำระคืนเมื่อครบกำหนดเกินกว่าหนึ่งปี ได้แก่ หุนกู้ ตัวเงินจ่ายระยะยาว เงินกู้ยืมระยะยาว หนี้สินเงินบำนาญ หนี้สินตามสัญญาเช่าระยะยาว และรายได้รอตัดบัญชี

จากการศึกษาที่เกี่ยวข้องที่ผ่านมาพบในงานของนิภา เข็มมี (2546) ได้ศึกษาสถานะหนี้สิน กระบวนการเข้าสู่การเป็นหนี้ เงื่อนไขหรือปัจจัยที่ก่อให้เกิดหนี้สิน และแนวทางในการแก้ไขปัญหาหนี้สินของเกษตรกร โดยเก็บข้อมูลปฐมภูมิจากเกษตรกรบ้านโป่งรุ หมู่ 5 ตำบลนครเจดีย์ อำเภอบ้านไร่ จังหวัดลำพูน จำนวน 120 ครัวเรือนที่อยู่ในเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตร พบว่า ครัวเรือนมีภาระหนี้สินเฉลี่ย 200,000 บาท เริ่มเป็นหนี้จากการเข้าร่วมโครงการส่งเสริมปลูกมะม่วงในเขตปฏิรูปที่ดิน และจากการกู้ยืมเงินระยะสั้นจาก ธ.ก.ส. ในส่วนของแนวทางในการแก้ไขปัญหาหนี้สินได้มาจากการจัดเวทีชุมชนเพื่อวิเคราะห์ถึงปัญหาหนี้สิน โดยเน้นการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ การขายที่ดิน การเสนอขอขอบประมาณของ อบต. ให้ขุดเจาะบ่อน้ำเพื่อการเกษตร และควรร่วมกันกำหนดเงื่อนไขเพื่อพิจารณาการกู้เงินในโครงการต่างๆ ของรัฐบาลที่มีให้แก่เกษตรกรร่วมกัน นอกจากนี้ เกษตรกรคาดหวังว่ารัฐบาลจะช่วยปลดหนี้ให้

ศูนย์วิจัยและข้อมูลท้องถิ่นทางธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ (2549) ได้ศึกษาสภาพทางเศรษฐกิจ ภาวะหนี้สิน ปัจจัยเกี่ยวกับการเป็นหนี้ เพื่อหารูปแบบการส่งเสริมอาชีพที่เหมาะสมของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตรห้วยสัตว์ใหญ่ จำกัด ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และเพชรบุรี โดยเก็บข้อมูลปฐมภูมิจากสมาชิกสหกรณ์การเกษตรจำนวน 421 คน พบว่า แหล่งเงินทุนของสมาชิกส่วนใหญ่มาจาก กองทุนหมู่บ้าน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สหกรณ์โคนมไทย-เดนมาร์กห้วยสัตว์ใหญ่ จำกัด และสหกรณ์การเกษตรห้วยสัตว์ใหญ่ จำกัด วงเงินที่กู้ยืมอยู่ระหว่าง 10,000-300,000 บาท สมาชิกที่มีอาชีพเลี้ยงสัตว์ ทำไร จะมีภาวะหนี้สินมากที่สุด รวมถึงการมีจำนวนสมาชิกจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมาก ทำให้หนี้สินมากตามไปด้วย ปัญหาในการประกอบอาชีพของสมาชิกคือ การขาดแคลนน้ำในการเพาะปลูก และเลี้ยงสัตว์

จากงานศึกษาของนิภา เข็มมี (2546) และศูนย์วิจัยและข้อมูลท้องถิ่นทางธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ (2549) สอดคล้องกับเบญจมาภรณ์ อมรเลิศพานิช (2551) ที่ได้ศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้ของครัวเรือนในภาคเหนือของประเทศไทย เพื่อศึกษาลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมพฤติกรรมการก่อหนี้ของครัวเรือนในภาคเหนือ รวมทั้งศึกษาปัจจัยที่กำหนดการตัดสินใจก่อหนี้ของครัวเรือนในภาคเหนือ โดยใช้ข้อมูลปฐมภูมิจากกลุ่มตัวอย่างในเขตภาคเหนือจำนวน 8,045 ครัวเรือน ผลการศึกษาพบว่า จำนวนสมาชิกที่พึ่งพิงในครัวเรือน อายุหัวหน้าครัวเรือน หัวหน้าครัวเรือนที่เป็นเพศชาย อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาลจำนวน มูลค่าทรัพย์สินของครัวเรือนและรายได้ของครัวเรือนเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อมูลค่าหนี้ของครัวเรือน โดยมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน

นอกจากนี้ ปาริชาติ พงษ์แขก (2550) ได้ทำการศึกษาการแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคประชาชนในทัศนะของประชาชนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนจำนวน 300 คน ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีทัศนะว่าสาเหตุของการเป็นหนี้มากที่สุด คือ นำไปใช้จ่ายบริโภคในครัวเรือน วิธีแก้ไขปัญหานี้สินของประชาชนโดยรัฐบาลที่ดำเนินการมากที่สุด คือ นำหนี้มากระบบเข้ามาอยู่ในระบบธนาคาร นโยบายการแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคประชาชนของรัฐบาลมีความสำคัญ และกระบวนการแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคประชาชนของรัฐบาลที่เหมาะสมมากที่สุด คือ การโอนหนี้มากระบบเข้าในระบบธนาคารของรัฐ นอกจากนี้ ประชาชนมีความพึงพอใจเกี่ยวกับวิธีการแก้ไขปัญหาหนี้สินของรัฐบาลมากที่สุด คือ การเจรจาโอนหนี้มากระบบเข้าในระบบธนาคารของรัฐ นอกจากนี้ ยังมีความเห็นว่านโยบายของรัฐบาลขาดความชัดเจนในด้านระยะเวลาดำเนินนโยบายเพื่อแก้ปัญหา ขาดการประเมินผลการแก้ปัญหาในระยะยาว งบประมาณสำหรับใช้แก้ปัญหาไม่เพียงพอ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยโดยการสำรวจ (Survey) และการสัมภาษณ์ (Interview) หัวหน้าครัวเรือนภาคการเกษตรในจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ครัวเรือนภาคการเกษตรในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 119,490 ครัวเรือน (สำนักงานเกษตรจังหวัดเพชรบูรณ์, 2557) การคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม จะใช้การคำนวณจากสูตรของยามาเน่ (Yamane, 1973) โดยกำหนดให้ความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 5 หรือ ทำให้ได้ขนาดตัวอย่างเท่ากับ 400 ครัวเรือน นอกจากนี้จะใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบอาศัยความน่าจะเป็น (probability sampling) โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบหลายกลุ่มขั้น (Multi-stage Cluster Sampling) ในเขตเมือง จะทำการสุ่มครัวเรือนตัวอย่างมาจำนวน 200 ครัวเรือน โดยเลือกสุ่มมา 4 ตำบล ได้แก่ ตำบลลงมูลเหล็ก ป่าเลา บ้านโคก และนาป่า ในเขตชนบทจะทำการสุ่มครัวเรือนตัวอย่างมาจำนวน 200 ครัวเรือน โดยทำการสุ่มครัวเรือนใน

ตำบลตาลเดี่ยวกับตำบลฝายนาแซง ซึ่งอยู่ในเขตอำเภอหล่มสัก และตำบลสระประดู่ กับตำบลโคกปรัง ซึ่งอยู่ในเขตอำเภอวิเชียรบุรี และจะใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัยเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากหัวหน้าครัวเรือนภาคการเกษตรในจังหวัดเพชรบูรณ์

การวิจัยครั้งนี้ จะทำการศึกษาข้อมูลทั่วไปของครัวเรือนภาคการเกษตร โดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ การศึกษาปัจจัยที่ผลต่อการเป็นหนี้ของครัวเรือนภาคการเกษตร จะใช้วิธีการถดถอยเชิงเส้นแบบมีตัวแปรที่ใช้อธิบายหลายตัว (Multiple Regression) ด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด (Ordinary Least Squares: OLS) ซึ่งแบบจำลองปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นหนี้ของครัวเรือนภาคการเกษตรที่ได้มาจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง แสดงได้ดังนี้

$$DEBT_i = f(INC_i, MEM_i, EXP_i, SIZE_i, AGI_{1i}, ACT_i,)$$

$$\ln DEBT_i = \beta_0 + \beta_1 \ln INC_i + \beta_2 \ln MEM_i + \beta_3 \ln SIZE_i + \beta_4 \ln AGI_{1i} + \beta_5 \ln AGI_{2i} + \beta_6 \ln ACT_i + \varepsilon_i$$

โดยที่	$DEBT_i$	คือ	หนี้สินของครัวเรือน (บาท)
	INC_i	คือ	รายได้จากการเกษตรของครัวเรือน (บาท/เดือน)
	MEM_i	คือ	จำนวนผู้พึ่งพิงในครัวเรือน (คน)
	EXP_i	คือ	ประสบการณ์ในการทำการเกษตร (ปี)
	$SIZE_i$	คือ	จำนวนที่ดินในภาคการเกษตรที่ครัวเรือนถือครอง (ไร่)
	AGI_{1i}	คือ	ประเภทของการทำการเกษตร
			ถ้า $AGI_{1i} = 1$ เมื่อครัวเรือนทำการเกษตรประเภทพืชสวนพืชไร่
			ถ้า $AGI_{1i} = 0$ เมื่อครัวเรือนทำการเกษตรประเภทอื่นๆ
	AGI_{2i}	คือ	ประเภทของการทำการเกษตร
			ถ้า $AGI_{2i} = 1$ เมื่อครัวเรือนทำการเกษตรประเภทประมง
			หรือเลี้ยงสัตว์
			ถ้า $AGI_{2i} = 0$ เมื่อครัวเรือนทำการเกษตรประเภทอื่นๆ
	ACT_i	คือ	จำนวนของกิจกรรมการเกษตร (ประเภท)
	$\beta_0 - \beta_6$	คือ	ค่าสัมประสิทธิ์พารามิเตอร์
	ε_i	คือ	ค่าคลาดเคลื่อน

ในส่วนของการประเมินแนวทางการแก้ไขปัญหาหนี้สิน มีเกณฑ์การให้คะแนนคุณภาพการประเมิน และมีการแปลความหมาย ดังนี้

ช่วงคะแนน	ระดับความเห็น
4.51-5.00	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
3.51-4.50	เห็นด้วย
2.51-3.50	ไม่แน่ใจ
1.51-2.50	ไม่เห็นด้วย
1.00-1.50	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปของครัวเรือนภาคการเกษตร พบว่า หัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุอยู่ระหว่าง 35 – 44 ปี มีการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4-6 คน และมีจำนวนผู้พึ่งพิงในครัวเรือน 2 คน หัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยอยู่ที่ 5,000-10,000 บาทต่อเดือน มีประสบการณ์อยู่ในภาคการเกษตร 16-20 ปี ทำการเกษตรประเภทพืชสวนพืชไร่ โดยเลือกทำกิจกรรมการเกษตร 1-3 กิจกรรม และมีที่ดินในภาคการเกษตรที่ถือครอง 4-6 ไร่ นอกจากนี้ หัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่เป็นหนี้จากกองทุนหมู่บ้าน และมีมูลค่าหนี้เฉลี่ยต่อครัวเรือนสูงสุด จำนวน 132,362.8 บาท จากการเป็นหนี้ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) อีกทั้งยังเป็นหนี้ในระบบสูงถึง 52,781.6 บาทต่อครัวเรือน

ผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นหนี้ของครัวเรือนภาคการเกษตร แสดงได้จากสมการประมาณค่าปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นหนี้ของครัวเรือนภาคการเกษตร ดังนี้

$$\ln(DEBT) = 4.334 + 0.028 \ln(MEM) - 0.938 \ln(SIZE) + 0.436 \ln(AGI_1) - 0.724 \ln(ACT)$$

(2.973) (4.348)** (-5.382)* (2.831)* (-2.963)**

$$\begin{array}{llll} R\text{-Squared} & = & 0.8235 & \text{Prob(F-Statistic)} = 0.0000 \\ \text{Adjust R-Squared} & = & 0.8169 & \end{array}$$

หมายเหตุ : ค่าในวงเล็บ “()” คือ ค่าสถิติ t (t-statistic)

* คือ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

** คือ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

จำนวนที่ดินในภาคการเกษตรที่ครัวเรือนถือครอง (SIZE) มีอิทธิพลต่อการเป็นหนี้ของครัวเรือน (DEBT) มากที่สุด และมีความสัมพันธ์กันในทิศทางตรงกันข้าม โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.938 หมายความว่า เมื่อครัวเรือนถือครองที่ดินในการทำการเกษตรเพิ่มขึ้น 1 % จะส่งผลให้จำนวนหนี้สินของครัวเรือนภาคการเกษตรลดลง 0.938 %

จำนวนกิจกรรมการเกษตรที่ครัวเรือนเลือกทำ (ACT) มีอิทธิพลต่อการเป็นหนี้ของครัวเรือนในทิศทางตรงกันข้าม โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.724 หมายความว่า เมื่อครัวเรือนเลือกทำกิจกรรมการเกษตรเพิ่มขึ้น 1 % จะส่งผลให้จำนวนหนี้สินของครัวเรือนภาคการเกษตรลดลง 0.724 %

ประเภทของการทำการเกษตร (AGI₁) มีอิทธิพลต่อการเป็นหนี้ของครัวเรือน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.436 หมายความว่า เมื่อครัวเรือนเลือกทำการเกษตรประเภทพืชสวนพืชไร่ จะมีผลทำให้ครัวเรือนเป็นหนี้เพิ่มขึ้น 0.436 % (ซึ่งมากกว่าการเลือกทำการเกษตรประเภทเลี้ยงสัตว์และประมง และเกษตรผสมผสาน)

จำนวนผู้พึ่งพิงในครัวเรือน (MEM) มีอิทธิพลต่อการเป็นหนี้ของครัวเรือนในทิศทางเดียวกันโดยมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.028 หมายความว่า เมื่อครัวเรือนมีจำนวนผู้พึ่งพิงเพิ่มขึ้น 1 % จะส่งผลให้จำนวนหนี้สินของครัวเรือนภาคการเกษตรเพิ่มขึ้น 0.028 %

ผลการศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาหนี้สิน พบว่า ครัวเรือนภาคการเกษตรมีความคิดเห็นต่อแนวทางการแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคการเกษตรของรัฐบาลในภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วย ($\bar{X}$ รวม = 4.00) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า เกษตรกรมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่งในด้านวิธีแก้ไขปัญหาหนี้สิน ($\bar{X}$ = 4.51) และมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยในด้านความเหมาะสมของโครงการแก้ไขปัญหาหนี้สิน ($\bar{X}$ = 4.17) และด้านความเชื่อมั่นของเกษตรกรต่อนโยบายการแก้ไขปัญหาหนี้สิน ($\bar{X}$ = 3.67) นอกจากนี้ เกษตรกรยังมีความคิดเห็นอยู่ในระดับไม่แน่ใจในด้านประสิทธิภาพของการดำเนินนโยบายการแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคการเกษตร ($\bar{X}$ = 3.24) ซึ่งจะเห็นได้ว่า เกษตรกรยังมีความเชื่อมั่นในนโยบายหรือแนวทางในการแก้ไขปัญหาหนี้สินในภาคการเกษตรของรัฐบาลสรุปและวิจารณ์ผล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการต่อยอดจากงานวิจัยด้านภาระหนี้สินของเกษตรกร โดยมุ่งศึกษาไปที่ข้อมูลทั่วไปของครัวเรือนภาคการเกษตร ปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นหนี้ของครัวเรือนภาคการเกษตร และความคิดเห็นของครัวเรือนภาคการเกษตรต่อแนวทางการแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคการเกษตร ในจังหวัดเพชรบูรณ์หัวหน้าครัวเรือนภาคการเกษตรส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีสมาชิกที่เป็นผู้พึ่งพิงในครัวเรือน และมีรายได้เฉลี่ยอยู่ที่ 5,000-10,000 บาทต่อเดือน มีประสบการณ์อยู่ในภาคการเกษตรมานาน และทำการเกษตรประเภทพืชสวนพืชไร่ โดยเลือกทำการเกษตร 1-3 กิจกรรมต่อครัวเรือน มีที่ดินในภาคการเกษตรที่ถือครองอยู่ประมาณ 4-6 ไร่ นอกจากนี้ หัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่เป็นหนี้จากกองทุนหมู่บ้าน และมีมูลค่าหนี้เฉลี่ยต่อครัวเรือนสูงสุด จำนวน 132,362.8 บาท จากการเป็นหนี้ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส) และเป็นหนี้ธนาคารสูงถึง 52,781.6 บาทต่อครัวเรือน จากปัญหาการก่อหนี้ดังกล่าวจะเห็นว่า ครัวเรือนภาคการเกษตรส่วนใหญ่มีการกู้ยืมเงินจากกองทุนหมู่บ้าน เนื่องจากแหล่งเงินทุนดังกล่าวเกษตรกรสามารถเข้าถึงได้ง่าย หลักประกันในการกู้ยืมเงินไม่ยุ่งยาก ทำได้โดยการค้ำประกันของสมาชิกในกองทุน จึงทำกองทุนหมู่บ้านเป็นแหล่งเงินทุนอันดับต้นๆ ของเกษตรกร แต่วางเงินกู้ยืมต่ำ นอกจากนี้ยังมีธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส) ที่เป็นแหล่งเงินทุนไว้ให้กับเกษตรกรกู้ยืม เนื่องจากเป็นธนาคารของรัฐที่มีมาตรการให้ความช่วยเหลือกับเกษตรกรอย่างต่อเนื่อง วงเงินกู้ยืมสูง แต่หลักประกันในการกู้ยืมยังมีความยุ่งยากอยู่เล็กน้อย ซึ่งทำได้โดยการใช้อสังหาริมทรัพย์ เงินฝาก การค้ำประกันกลุ่ม หรือใช้บุคคลค้ำประกัน อย่างไรก็ตาม แหล่งเงินทุนดังกล่าวไม่พอเพียงพอต่อความต้องการด้านเงินทุนของเกษตรกรที่จะนำเงินไปลงทุนประกอบอาชีพ รวมถึงใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน และการจะหันไปพึ่งแหล่งเงินทุนจากสถาบันการเงินต่างๆ ก็ทำได้ยาก เนื่องจากมีเงื่อนไขและ

หลักประกันในการกู้ยืมยุ่งยาก จึงทำให้เกษตรกรหันไปพึ่งแหล่งเงินกู้นอกระบบ ซึ่งมีอัตราดอกเบี้ยที่สูงมาก (สูงเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด ถึงแม้ว่าจะมีกฎหมายคุ้มครองหนี้นอกระบบก็ตาม) จนทำให้เป็นวงจรปัญหานี้สืบตามมา

จากผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นหนี้ของครัวเรือนภาคการเกษตร จะเห็นว่าจำนวนที่ดินในภาคการเกษตรที่ครัวเรือนถือครอง (SIZE) ส่งผลต่อการเป็นหนี้ของครัวเรือนมากที่สุด และมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้าม รองลงมาได้แก่ จำนวนกิจกรรมการเกษตรที่ครัวเรือนเลือกทำ (ACT) โดยมีความสัมพันธ์กับการเป็นหนี้ของครัวเรือนในทิศทางตรงกันข้าม ในส่วนของประเภทของการทำการเกษตรซึ่งเป็นตัวแปรหุ่น (Dummy variables) พบว่าหากครัวเรือนเลือกทำการเกษตรประเภทพืชสวนพืชไร่ (AGI1) จะมีผลทำให้จำนวนหนี้สินของครัวเรือนเพิ่มขึ้น และจำนวนผู้พึ่งพิงในครัวเรือน (MEM) มีความสัมพันธ์กับการเป็นหนี้ของครัวเรือนในทิศทางเดียวกัน ดังนั้น รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีนโยบายในการจัดสรรที่ดินให้แก่เกษตรกรไว้ในประกอบอาชีพ รวมถึงส่งเสริมให้เกษตรกรประกอบอาชีพให้หลากหลายมากขึ้นหรือส่งเสริมให้ทำการเกษตรแบบผสมผสาน อีกทั้งควรมีนโยบายในการควบคุมประชากรในแต่ละครัวเรือนมีจำนวนสมาชิกในครอบครัวน้อยลง เพื่อลดปัญหาการว่างงาน ลดจำนวนผู้พึ่งพิงในครัวเรือน ซึ่งจะทำให้ปัญหานี้ลดลงด้วย

นอกจากนี้ เกษตรกรยังมีความเชื่อมั่นในนโยบายหรือแนวทางในการแก้ไขปัญหาหนี้สินในภาคการเกษตรของรัฐบาล ว่าแนวทางดังกล่าวสามารถแก้ไขปัญหาหนี้สินของเกษตรกรได้ แต่อย่างไรก็ตาม รัฐบาลควรจะมีแหล่งทุนต่างๆ ที่เกษตรกรสามารถเข้าถึงได้ง่าย ไว้ให้ช่วยเหลือเกษตรกร โดยเฉพาะเกษตรกรที่มีศักยภาพต่ำ รวมถึงมีโครงการที่เน้นการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพให้กับเกษตรกรเพื่อให้สามารถสร้างรายได้ไว้เลี้ยงตนเองได้ และจะได้ไม่กลับมาเป็นหนี้อีก

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ประจำปีงบประมาณ 2558 ผู้วิจัยขอขอบคุณคณะกรรมการผู้พิจารณาให้ทุนที่เล็งเห็นถึงประโยชน์ของงานวิจัยที่จะเป็นฐานความรู้ในการช่วยพัฒนาแนวทางการแก้ไขปัญหาหนี้ภาคการเกษตรต่อไปในอนาคต

นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณหัวหน้าครัวเรือนภาคการเกษตร เกษตรกร และเจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตร ที่ให้ความกรุณาเสียสละเวลาในการให้ความรู้และข้อมูลแก่ผู้วิจัย ตลอดจน คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ในการที่ให้ความอนุเคราะห์สถานที่และอุปกรณ์ที่ใช้ในการดำเนินการวิจัยจนเสร็จสมบูรณ์

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่างานวิจัยชิ้นนี้จะมีส่วนช่วยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาหนี้สินของเกษตรกร และเป็นแหล่งข้อมูลพื้นฐานให้แก่ผู้ที่ศึกษาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

นิภา เข็มมี. (2546). แนวทางการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สินเกษตรกรบ้านโป่งรุ ตำบลนครเจดีย์ อำเภอบางาง จังหวัดลำพูน. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- เบญจมาภรณ์ อมรเลิศพานิช. (2551). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้ของครัวเรือนในภาคเหนือของประเทศไทย. การค้นคว้าแบบอิสระเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ปาริชาติ พงษ์แขก. (2550). การแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคประชาชนในทัศนะของประชาชนในชุมชนเขตเทศบาลนคร เชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขายุทธศาสตร์การพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- ประวิทย์ แก้วตาทิพย์. (2549). ภาระหนี้สินของลูกค้านาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์เพื่อการเกษตร สาขาแม่สาย จังหวัดเชียงราย. การค้นคว้าแบบอิสระเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- รัตนา สายคณิต. (2550). เศรษฐศาสตร์เบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2538). พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕. ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : บริษัท อักษรเจริญทัศน์ อจท. จำกัด.
- สำนักงานเกษตรจังหวัดเพชรบูรณ์. (2557). ข้อมูลจำนวนครัวเรือนภาคเกษตร. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.phetchabun.doae.go.th/%E0%B8%9E%E0%B8%B7%E0%B9> (วันที่ค้นข้อมูล : 2 กันยายน 2557).
- สำนักงานแรงงานจังหวัดเพชรบูรณ์. (2557). ข้อมูลสถิติแรงงานจังหวัด. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://phetchabun.mol.go.th/labour_statistic (วันที่ค้นข้อมูล 2 กันยายน 2557).
- สำนักงานสถิติจังหวัดเพชรบูรณ์.(2557). ข้อมูลครัวเรือนในจังหวัด. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://service.nso.go.th/nso/web/statseries/statseries11.html> (วันที่ค้นข้อมูล 2 กันยายน 2557).
- สำนักงานสถิติจังหวัดเพชรบูรณ์. (2557). สถิติรายได้ประชากรของประเทศไทย. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.nesdb.go.th/Default.aspx?tabid=94> (วันที่ค้นข้อมูล 3 กันยายน 2557).
- เสนาะ กลิ่นงาม. (2549). การศึกษาสภาพเศรษฐกิจ สังคม และภาวะ. หนี้สินครัวเรือนของสมาชิกสหกรณ์ การเกษตรห้วยสัตว์ใหญ่ จำกัด ในพื้นที่โครงการหมู่บ้านสหกรณ์ห้วยสัตว์ใหญ่ป่าแดง-ป่าละอู จังหวัด ประจวบคีรีขันธ์และจังหวัดเพชรบุรี. รายงานการวิจัย, ศูนย์วิจัยและข้อมูลท้องถิ่นทางธุรกิจ คณะวิทยาการ จัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.
- Yamane, Taro. (1973). *Statistics : An Introductory Analysis*. Third editio. Newyork : Harper and Row Publication.

**คลัสเตอร์ เครื่องมือเพื่อการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน กรณีศึกษา: กลุ่มผลิต
มะม่วงน้ำดอกไม้เพื่อการส่งออก ตำบลดงมูลเหล็ก จังหวัดเพชรบูรณ์**
Cluster Tools to Enhance Competitiveness. Case Study: The Mango Cv.
Nam Dok Mai for Export. Dong Mun Lek Phetchabun Province.

จตุพร จันทร์เพชร¹

Jatupon Janpet¹

¹สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ

บทคัดย่อ

การศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1.) เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่ใช้ในการส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาคลัสเตอร์ และ 2.) เพื่อศึกษาถึงการเพิ่มขีดความสามารถของการแข่งขันของธุรกิจจากการรวมกลุ่มเป็นคลัสเตอร์ โดยการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากเกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงน้ำดอกไม้สีทอง ในเขตตำบลดงมูลเหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์จำนวน 30 ครัวเรือน การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ คือ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าความถี่ (Frequency) ค่าเฉลี่ย (Average) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไป พบว่า กลุ่มผู้ปลูกมะม่วงน้ำดอกไม้ไม่มีพื้นที่เฉลี่ยอยู่ที่ 6-10 ไร่ พื้นที่ที่ใช้ปลูกมะม่วงน้ำดอกไม้ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ของตนเอง จำนวนมะม่วงน้ำดอกไม้ให้ผลผลิตอยู่ที่ 5,001-7,000 กิโลกรัม / ไร่ มีเงินทุนในการดำเนินกิจการส่วนใหญ่เป็นเงินทุนส่วนตัว เกษตรกรได้รับการอบรมให้ความรู้จากหน่วยงานภาครัฐ แรงงานที่ใช้ในการเก็บเกี่ยวผลผลิตส่วนใหญ่เป็นแรงงานในพื้นที่ สำหรับการจัดการการผลิตมะม่วงน้ำดอกไม้สีทอง เกษตรกรทั้งหมด 100% เกษตรกรเก็บเกี่ยวเอง , จ้างเก็บ / ขายผลผลิตให้แก่ผู้ค้าส่งทั้งหมดและเกษตรกรเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ปลูกมะม่วงน้ำดอกไม้สีทอง เป็นสมาชิก

ผลการศึกษาปัจจัยที่ใช้ในการส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาคลัสเตอร์ และผลการศึกษาถึงการเพิ่มขีดความสามารถของการแข่งขันของธุรกิจจากการรวมกลุ่มเป็นคลัสเตอร์ พบว่า ปัจจัยด้านการส่งเสริมการรวมกลุ่มก่อให้เกิดการรวมกลุ่ม ด้านการสร้างโอกาสทางการตลาด ก่อให้เกิดประโยชน์ในแง่การตลาดแก่ธุรกิจ ด้านการพัฒนาประสิทธิภาพการผลิต สามารถดำเนินการได้อย่างเป็นรูปธรรม ด้านการสร้างเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มควรส่งเสริมในกิจกรรมการเรียนรู้ที่ทำธุรกิจ ด้านการส่งเสริมของภาครัฐส่งเสริมการบริการและประสานงานจากเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบด้านการส่งเสริมให้มากขึ้น ด้านการเพิ่มขีดความสามารถการแข่งขัน การเป็นสมาชิกก่อให้เกิดประโยชน์ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์

จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าการส่งเสริมสนับสนุนคลัสเตอร์สามารถไปเพิ่มขีด ความสามารถในการแข่งขันให้ภาคเอกชนได้จริง โดยภาครัฐต้องเพิ่มผลผลิตภาพ การพัฒนาในลักษณะนี้ให้เพิ่มมากขึ้น ก็ควรจัดสรรงบประมาณ ตลอดจนกิจกรรมต่างๆ อาทิ กิจกรรมฝึกอบรม สัมมนา การให้ คำปรึกษาแนะนำ การพัฒนาประสิทธิภาพการผลิต การสร้างโอกาสทางการตลาด การจัดเชื่อมโยงธุรกิจของกลุ่ม ดังนั้นการส่งเสริมพัฒนาควรเน้น กิจกรรม สนับสนุนในด้านการเพิ่ม

ขีดความสามารถให้เกิดผลในทางปฏิบัติได้มากขึ้น การให้การสนับสนุนกลุ่มคลัสเตอร์เป็นการพัฒนาเศรษฐกิจเชิงระบบ เนื่องจากเมื่อสมาชิกเข้มแข็งแล้วกลุ่มก็จะเข้มแข็งตามเมื่อกลุ่มเข้มแข็งประเทศชาติ ก็จะมีความเข้มแข็งตามไปด้วยซึ่งท้ายที่สุดประเทศก็จะมีขีดความสามารถในการแข่งขันเพิ่มขึ้น ดังนั้นการ เสนอทางออกบางประการข้างต้น จึงเป็นแนวทางหนึ่งของการนำไปปรับใช้เพื่อการพัฒนาประเทศให้ เติบโตและยั่งยืนในระยะยาว

คำสำคัญ : คลัสเตอร์ ความสามารถในการแข่งขัน โซ่อุปทาน

Abstract

This study objective 1.) Study the factors used in the promotion and development of cluster and 2.) Study the empowerment of competition from the integration of businesses are clustered. The study was based on questionnaires and data collection from Mango growers. In Tambol Dong Mun Lek Phetchabun Province, 30 households using statistical analysis of the percentage (Percentage), frequency (Frequency) average (Average) and standard deviation (SD).

The results from general data studying shown that an average of 6-10 hectares are used to grow mango, mostly their own space. Number of mango yield is 5001-7000 kg / ha to fund operations mostly private funding. Agriculture has been a seminar of government agencies. Labor used to harvest most of workers in the area. Production management for Mango. 100% of all farmers, farmers harvest their own, hiring store / sell products to wholesalers and agricultural group Mango grower members.

The factors used to promote and support the development of the cluster. The study and the empowerment of the competitiveness of businesses, the integration of a cluster of factors that promote integration. Causing bundles Creating Market Opportunities Bring benefits in terms of marketing to businesses. Development productivity can be implemented concretely. Creating a link between the groups should be promoted in learning how to do business. The promotion of the public sector and promote the coordination of African officials responsible for the more encouraging. The empowerment of the competition. Membership benefits product development.

The study shows that the cluster can support the increase. Ability to compete for private real. The government must increase productivity. The development of this nature to increase. It should budget as well as activities such as seminars, training activities, counseling. Development productivity creating market opportunities a business associate of the group. Thereby promoting development should focus on supporting activities in the field of empowerment to achieve practical results more. To support cluster development-oriented economic system. One approach is to adopt to the development of the country. Growth and long-term sustainability

Keywords : Cluster, Competitiveness, Supply Chain

บทนำ

รัฐบาลมีนโยบายสำคัญในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ โดยกำหนดให้การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ เป็นวาระแห่งชาติและเป็นยุทธศาสตร์หลักที่สำคัญในการสร้างความเจริญและความมั่งคั่งแบบยั่งยืนให้กับเศรษฐกิจอุตสาหกรรมของประเทศ และได้มีการศึกษากันว่าเครื่องมือและกระบวนการอันสำคัญที่จะนำไปสู่การพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของประเทศได้คือการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจหรือ "คลัสเตอร์" ซึ่งถือเป็นหนึ่งในเครื่องมือที่สำคัญในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ แนวคิดเรื่องคลัสเตอร์เกิดขึ้นเมื่อปี 1990 Michael E. Porter. (1990) ได้เสนอแนวคิด เรื่องคลัสเตอร์ (Cluster) โดยได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า กลุ่มของธุรกิจและสถาบันที่เกี่ยวข้องมารวมตัวดำเนินกิจการอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกัน (Geographical Proximity) มีความร่วมมือ เกื้อหนุน เชื่อมโยงและเสริมกิจการซึ่งกันและกันอย่างครบวงจร (Commonality & Complimentarity) ทั้งในแนวดิ่งและแนวนอนโดยความเชื่อมโยงในแนวดิ่ง (Vertical Linkages) เป็นความเชื่อมโยงของผู้ประกอบการธุรกิจตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำและความเชื่อมโยงในแนวนอน (Horizontal Linkages) เป็นความเชื่อมโยงอุตสาหกรรมสนับสนุนต่างๆ รวมทั้งธุรกิจให้บริการ สมาคมการค้า สถาบันการศึกษาและฝึกอบรม สถาบันวิจัยและพัฒนาตลอดจนหน่วยงานภาครัฐต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกัน คือ การเพิ่มผลิตภาพ (Productivity) ซึ่งถือเป็นปัจจัยหลักในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันที่ยั่งยืน โดยผลิตภาพ(Productivity) นั้นสามารถจำแนกตามประเภทของปัจจัยการผลิต เช่น ผลิตภาพแรงงาน (labour productivity) คือจำนวนผลผลิตต่อแรงงาน 1 คน หรือต่อ 1 ชั่วโมงของการทำงาน ผลิตภาพทุน (capital productivity) คือจำนวนผลผลิตต่อเงินทุน 1 หน่วย ผลิตภาพการผลิตรวม (total factor productivity) คือการเพิ่มขึ้นของผลผลิตที่เกิดจากปัจจัยอื่นนอกเหนือจากปัจจัยการผลิตที่ใช้ เช่น การพัฒนาทาง เทคโนโลยี การปรับปรุงการบริหาร และการพัฒนาคุณภาพของแรงงาน

คลัสเตอร์เกษตรและอาหาร ของ สวทช. มุ่งเน้นกลุ่มเป้าหมาย 2 ส่วน คือ

เกษตรกรรายย่อย (Farming) เน้นให้เกิดการรวมกลุ่มเพื่อการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ

เกษตรกรรายใหญ่ (Plantation) เน้นการผลิตเพื่อการค้าในสินค้าส่งออกที่สำคัญ อาทิ ข้าว มันสำปะหลัง ยางพารา และกุ้ง มีเป้าหมายของการพัฒนา คือ มุ่งเน้นการสร้างขีดความสามารถในการผลิตโดยเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต (Productivity) การผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ (Quality) ลดความสูญเสียในขั้นตอน การผลิต (Reduce loss) และการผลิตอย่างยั่งยืน (Sustainability) เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การผลิตที่ช่วยลดความเสี่ยงอันเนื่องมาจากผลกระทบภาวะโลกร้อน

อุตสาหกรรมอาหารและการเกษตรมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย เป็นอุตสาหกรรมที่ใช้วัตถุดิบภายในประเทศมากกว่าร้อยละ 80 (สวทช. ฝ่ายบริการคลัสเตอร์และงานวิจัย, 2559) เป็นฐานรากเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศ เป็นอาชีพของประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ เป็นอุตสาหกรรมที่มีมูลค่าเพิ่มในประเทศตลอดห่วงโซ่ของกระบวนการผลิต นับตั้งแต่การเพาะปลูก การเก็บเกี่ยว การแปรรูปผลผลิตโดยใช้เทคโนโลยีต่างๆ เพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ มีมูลค่าเพิ่มขึ้น มีอายุการเก็บรักษายาวนานขึ้น และสะดวกต่อการอุปโภคบริโภค

การที่ประเทศไทยมีการผลิตและส่งออกอาหารจำนวนมาก ก่อให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างภาคเกษตรและภาคการผลิตกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค นอกจากนี้ ยังสร้างและรักษาแรงงานให้อยู่ในพื้นที่ ลดการอพยพเข้าสู่เมือง ช่วยลดปัญหาความแออัด สังคม และสิ่งแวดล้อมได้ทางหนึ่ง และยังเป็นปัจจัยหลักที่ช่วยแก้ไขปัญหาขาดดุลการค้าของประเทศ

ผลจากการพัฒนาคลัสเตอร์จะก่อให้เกิดความสามารถจัดหางานประกอบพิเศษสำหรับผลิตได้ง่ายขึ้น เนื่องจากมีความสัมพันธ์ของอุตสาหกรรมในทุกระดับตั้งแต่ ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ อุตสาหกรรมสนับสนุนและหน่วยงานวิจัยทั้งภาครัฐและเอกชน สามารถเข้าถึงแหล่งทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพและความเชี่ยวชาญเฉพาะทางได้ง่ายขึ้น เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพธุรกิจ เป็นกิจกรรมการผลิตที่สามารถเสริมความสามารถซึ่งกันและกัน ผู้ประกอบการในกลุ่มสามารถเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศได้ง่ายขึ้น ก่อให้เกิดการเสริมสร้างความสามารถด้านนวัตกรรมร่วมกัน และการรวมกลุ่มยังช่วยให้ผู้ประกอบการมีการพัฒนาประสิทธิภาพและคุณภาพอย่างต่อเนื่องจากการขับเคลื่อนของสมาชิกกลุ่ม อีกทั้งยังช่วยส่งเสริมการผลิตและการขยายตัวของธุรกิจใหม่ๆ ในเครือข่ายคลัสเตอร์ร่วมกัน

จากความสำเร็จและการก่อให้เกิดคุณประโยชน์นานับประการดังกล่าวข้างต้นของคลัสเตอร์ ที่เป็นกลุ่มเกษตรกรรายย่อย (Farming) เน้นให้เกิดการรวมกลุ่มเพื่อการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ งานวิจัยเรื่องนี้จึงต้องการศึกษาความเป็นไปได้ของ คลัสเตอร์ เครื่องมือเพื่อการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันกรณีศึกษา : กลุ่มผลิตมะม่วงน้ำดอกไม้เพื่อการส่งออก ตำบลงมูลเหล็ก จังหวัดเพชรบูรณ์ ว่ามีปัจจัยที่ใช้ในการส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาคลัสเตอร์

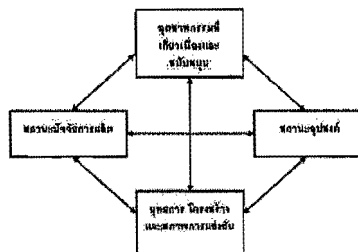
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่ใช้ในการส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาคลัสเตอร์
2. เพื่อศึกษาถึงการเพิ่มขีดความสามารถของการแข่งขันของธุรกิจจากการรวมกลุ่มเป็นคลัสเตอร์

วรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การรวมกลุ่มอุตสาหกรรมไม่ใช่เพื่อเป้าหมายในแต่ละวิสาหกิจ แต่เป็นวิธีการเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย การวิเคราะห์ความสามารถในการแข่งขันของการรวมกลุ่มอุตสาหกรรมจะต้องวิเคราะห์จากคุณภาพของปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อให้วิสาหกิจต่างๆ ในการรวมกลุ่มอุตสาหกรรมนั้นสามารถเพิ่มผลผลิตได้อย่างต่อเนื่อง

การวิเคราะห์ดังกล่าวสามารถอาศัยระบบเพชรที่เสนอโดย Prof. Porter ซึ่งได้วิเคราะห์ปัจจัยแวดล้อม 4 ด้านที่มีผลกระทบต่อการเพิ่มผลผลิตของวิสาหกิจ ได้แก่ (1) สถานะปัจจัยการผลิต (Factor Conditions) (2) สถานะอุปสงค์ (Demand Conditions) (3) อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุน (Related and Supporting Industries) และ (4) ยุทธการ โครงสร้าง และสภาพการแข่งขัน (Firm Strategy, Structure and Rivalry) โดยความสัมพันธ์ของปัจจัยแวดล้อมทั้ง 4 ด้านจะมีผลสนับสนุนซึ่งกันและกัน (Michael E. Porter, 1990)

ภาพที่ 1 ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการแข่งขันตามแนวคิดระบบเพชร

การกำหนดระดับศักยภาพ

กลุ่มที่ 1 กลุ่มที่เพิ่งเริ่มรวมตัวกัน (Initiation/Formation Cluster/Formation Cluster) มีลักษณะเป็นกลุ่มการผลิต/บริการที่มีอยู่หนาแน่นพอสมควรในทำเลหนึ่งๆ ซึ่งเป็นไปตามธรรมชาติ หรือเพิ่งเริ่มรวมตัวมีการรวมตัวกันในลักษณะหลวมๆ หรือเป็นกลุ่มที่จัดตั้งแต่ยังไม่มีเชื่อมโยงกันอย่างชัดเจน ตัวอย่างเช่น เครือข่ายการผลิตภาคเกษตรทั่วไป คลัสเตอร์ กลุ่มนี้มักมีตลาดจำกัด ไม่มีกลุ่มลูกค้าที่ชัดเจน สินค้า/บริการเป็นลักษณะทั่วไปไม่มีจุดเด่น การแข่งขันในตลาดสูงมากและมักเน้นที่ราคาถูก ดังนั้น การส่งเสริมและผลักดันคลัสเตอร์กลุ่มนี้จึงต้องพัฒนาในหลายด้านไปพร้อมๆ กัน เช่นการผลิต การบริหารจัดการ และการตลาด เป็นต้น

กลุ่มที่ 2 กลุ่มกำลังแสวงหาทิศทาง (Seeking Direction) เป็นกลุ่มที่รวมตัวกันอย่างหลวมๆ เหมือนกับกลุ่มแรก แต่มีอุปสงค์และโอกาสทางการตลาดสำหรับสินค้าและบริการของกลุ่มดีพอสมควร มีกลุ่มลูกค้าชัดเจน แต่คลัสเตอร์เองยังไม่สามารถเข้าถึงตลาดดังกล่าวได้ ซึ่งอาจเป็นเพราะคุณภาพสินค้าหรือรูปแบบ/บริการที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของลูกค้า ขาดการจัดการสินค้าที่มีประสิทธิภาพ ฯลฯ การส่งเสริมจึงมักเน้นที่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานสินค้า และส่งเสริมการตลาดเป็นหลัก เช่นสินค้ากลุ่ม OTOP หรือสินค้ากลุ่มอาหารสำเร็จรูป

กลุ่มที่ 3 กลุ่มกำลังพัฒนา (Developing Cluster) เป็นกลุ่มการผลิต/บริการที่รวมตัวกันอย่างเข้มแข็งและมีระดับการพัฒนาค่อนข้างดี ผู้มีส่วนได้เสียต่างมีความเข้าใจในปัญหาและเป้าประสงค์ของกลุ่ม มีความพยายามที่จะพัฒนาตนเองและแสวงหา กลยุทธ์เพื่อให้อยู่รอดและเติบโตได้ ในขณะที่มีตลาดที่จำกัดหรือตลาดสินค้าของตนกำลังถดถอย หรือกำลังเผชิญกับคู่แข่งที่มีความได้เปรียบในด้านต้นทุน ทำต้องมีการพัฒนาสินค้า/บริการใหม่ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงหรือความต้องการของลูกค้า หรือแสวงหาตลาดเฉพาะ (Niche Market)

กลุ่มที่ 4 กลุ่มมีศักยภาพสูง (Hi Potential Cluster) เป็นกลุ่มการผลิต/บริการที่รวมตัวกันอย่างเข้มแข็ง มีระดับการพัฒนาที่ก้าวหน้าอย่างเห็นได้ชัด เช่นสามารถกำหนด กลยุทธ์และแผนงาน และดำเนินการโดยลำพัง มีความคิดริเริ่มและความสามารถในการแสวงหาตลาดได้ และมีโอกาสทางการตลาดดี มีกลุ่มลูกค้าชัดเจน (Niche Market) การส่งเสริมและสนับสนุนจึงเน้นที่การสร้างสภาวะแวดล้อมทางธุรกิจ ให้มีปัจจัย และโครงสร้างพื้นฐานที่ดี ตัวอย่างเช่น ดูแล การแก้ไขข้อขัดข้องเกี่ยวกับกฎระเบียบ/นโยบายของรัฐ ส่งเสริมการพัฒนาการสร้างฝีมือแรงงาน สนับสนุนงานวิจัย เป็นต้น (สำนักพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กรณีการ จรัสอุไรสิน (2551). ศึกษาเรื่องการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรม การศึกษาวิจัยนี้มีจุดประสงค์เพื่อเพื่อศึกษาปัจจัยที่สำคัญส่งผลการพัฒนาขีดความสามารถการแข่งขันของกลุ่มอุตสาหกรรมเครื่องสำอางไทย

จากการประเมินความสามารถแข่งขันของอุตสาหกรรมเครื่องสำอางไทย โดยใช้ทฤษฎีของ ศาสตราจารย์ ไมเคิล อี พอร์เตอร์ หรือ Diamond Analysis พบว่า อุตสาหกรรมเครื่องสำอางไทยมีความต้องการสูง อันเนื่องจากกระแสการบริโภคผลิตภัณฑ์สกินแคร์ เพื่อสุขภาพ การควบคุมของไทย ของชาวไทยและต่างประเทศ ประเทศไทยมีจุดแข็งในเรื่องความหลากหลายทางชีวภาพ และภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีเอกลักษณ์ แต่มีข้อจำกัดในด้านการพัฒนาวิทยาศาสตร์ด้านนวัตกรรมใหม่ๆ และยังพึ่งพาวัตถุดิบทางเคมี และเครื่องจักรการผลิตจากต่างประเทศ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อต้นทุนสินค้า ซึ่งคู่แข่งเช่น จีน อินเดีย เวียดนาม เป็นประเทศคู่แข่งที่น่ากลัว ในขณะที่ตลาดระดับบนหรือพรีเมียมนั้น ผู้ประกอบการธุรกิจไทยยังไม่สามารถแข่งขันได้ ซึ่งส่วนมากจะเป็นแบรนด์ที่ได้รับความนิยมและราคาแพงนำเข้าจากต่างประเทศ เช่น สหรัฐ ยุโรป เป็นต้น สำหรับการเจรจาการค้าระหว่างประเทศของภาครัฐเองช่วยส่งผลกระทบโดยตรงต่อการไหลของชาวต่างประเทศเข้ามาใช้บริการสุขภาพในไทยมากยิ่งขึ้น เช่น สปา ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ลงสเคย์ คลินิกเสริมความงาม เป็นต้น รวมทั้งแผนดำเนินการประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ในด้านสิทธิประโยชน์ทางภาษีอาพค้า ช่วยเสริมสร้างขีดความสามารถการแข่งขันของอุตสาหกรรมเครื่องสำอางได้

เบญจพล มีเงิน (2551). ศึกษาวิจัยเรื่อง คลัสเตอร์อุตสาหกรรม : การได้มาซึ่งความได้เปรียบเชิงการแข่งขันขององค์การธุรกิจจากการรวมกลุ่มคลัสเตอร์อุตสาหกรรมสิ่งทอ ทำการศึกษาคุณลักษณะ รูปแบบ โครงสร้างและวิวัฒนาการของคลัสเตอร์อุตสาหกรรมสิ่งทอในประเทศไทย อิทธิพลของปัจจัยที่มีผลต่อการได้มาซึ่งความได้เปรียบเชิงการแข่งขันของกลุ่ม คลัสเตอร์อุตสาหกรรมสิ่งทอ และรายได้จากการขายสินค้าหลังการเข้าร่วมกลุ่มคลัสเตอร์ จากผลการวิจัยสรุปได้ว่า ความได้เปรียบเชิงการแข่งขันของการรวมกลุ่มคลัสเตอร์สิ่งทอ เกิดขึ้นเมื่อมีทรัพยากรที่คุณลักษณะพิเศษเหนือคู่แข่ง ความสามารถในการประสานการใช้ทรัพยากร ความแตกต่างในสินค้าหรือบริการ และการได้เปรียบด้านต้นทุน รวมทั้งการสนับสนุนและการส่งเสริมจากรัฐบาลอย่างต่อเนื่อง

ธีรวุฒิ สุทธิประภา (2555). ศึกษาถึงการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันที่ยั่งยืนของ คลัสเตอร์อัญมณีและเครื่องประดับ จังหวัดจันทบุรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงศักยภาพในการพัฒนาคลัสเตอร์และปัจจัยผลักดันหรือเป็นอุปสรรคต่อความสำเร็จในการดำเนินงาน จากกรณีตัวอย่าง พบว่า คลัสเตอร์อัญมณีและเครื่องประดับเริ่มจากหน่วยงานรัฐเป็นแกนหลักในการผลักดันคลัสเตอร์ซึ่งมีนโยบายการพัฒนาคลัสเตอร์อย่างต่อเนื่อง แต่ทั้งนี้ยังขาดความร่วมมือจากผู้ประกอบการที่ถือเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้คลัสเตอร์อยู่รอดได้ รวมทั้งการสรรสร้างนวัตกรรมที่ถือเป็นเครื่องมือหนึ่งของการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันอย่างยั่งยืน ผู้ประกอบการส่วนใหญ่เป็นขนาดกลางและขนาดย่อมที่ยังมีแนวคิดและการดำเนินธุรกิจแบบเดิม มีข้อจำกัดในการเจรจาการค้ากับต่างประเทศ มีเพียงน้อยรายที่สามารถบริหารจัดการเชิงธุรกิจยุคใหม่ ซึ่งมักเป็นผู้ประกอบการรายใหญ่ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนาผู้ประกอบการซึ่งมีอยู่ประมาณ 700 คนในพื้นที่จันทบุรีและใกล้เคียง ให้มีแนวคิด วิสัยทัศน์และความสามารถในการดำเนินธุรกิจที่เป็นระบบสากล สอดรับกับการแข่งขันระดับโลกในปัจจุบันและอนาคต ดังนั้นหนึ่งในเครื่องมือสำคัญที่สร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน คือ คลัสเตอร์ ซึ่งจะเกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติไม่ใช่เกิดจากการมีนโยบาย และ

มาตรการของรัฐบาล หรือไม่ใช่จากการมีนโยบายอุตสาหกรรม (Industrial Policy) แต่จากการสร้างวัฒนธรรมของความร่วมมือร่วมใจกัน พบว่า คลัสเตอร์อัญมณีและเครื่องประดับที่แม้ว่าจะถูกประเมินให้อยู่ในกลุ่ม Star Cluster ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีศักยภาพสูงในการแข่งขัน สามารถแสวงหาโอกาสจากแนวโน้มการเจริญเติบโตของอุตสาหกรรมได้แต่ยังขาดความเชื่อมโยงระหว่างสมาชิกในกลุ่มซึ่งรวมกลุ่มกันแบบหลวม ๆ เพื่อแสวงหาผลประโยชน์เท่านั้น ประกอบกับเจียระไนและการเผาพลอย เป็นความรู้ที่ถ่ายทอดเฉพาะแคในเครือญาติ ทั้งนี้หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องพยายามผลักดันให้คลัสเตอร์ขับเคลื่อนไปได้โดยการอำนวยความสะดวกในด้านสาธารณูปโภคพื้นฐาน และร่วมมือกับมหาวิทยาลัยในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่สมาชิกในกลุ่มอย่างต่อเนื่อง

วิธีดำเนินการวิจัย

ข้อมูลที่ได้รวบรวมมาได้จะใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) ดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ คือ เกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงน้ำดอกไม้สีทอง ในเขตตำบลคงมูลเหล็ก อำเภอมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยอาศัยค่าทางสถิติในรูปแบบร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตาราง และรูปภาพประกอบ เพื่อวิเคราะห์ข้อมูล
2. เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามโดยให้แบบสอบถามกับสมาชิกกลุ่มผู้ปลูกมะม่วงน้ำดอกไม้ มีการจัดเก็บข้อมูลที่เป็นข้อคิดเห็นเพิ่มเติมจากการประชุมกลุ่ม นำแบบสอบถามที่ได้รับกลับมาตรตรวจสอบให้คะแนน หาความเชื่อมั่นรายข้อ และทั้งฉบับ ใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น (Alpha Coefficient Method) ของ Cronbarh สามารถคำนวณค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์ได้เท่ากับ 0.944 ซึ่งมีค่าใกล้เคียงกับ 1 มาก สรุปได้ว่าคำถามที่ใช้ในแบบสอบถามในการศึกษา ครั้งนี้มีความเชื่อถือที่สามารถยอมรับได้เพื่อนำไปใช้ในการเก็บข้อมูล
3. เก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ โดยใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากบุคคลที่เกี่ยวข้องภาครัฐ ซึ่งได้แก่ สถาบันการศึกษา สำนักงานจังหวัดเพชรบูรณ์ และสำนักงานเกษตรจังหวัด ในมุมมองด้านการผลิต การส่งออก และการแข่งขัน และจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ โดยศึกษาค้นคว้าจากเอกสารและตำราทางวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการแข่งขันของมะม่วงน้ำดอกไม้สีทอง
4. ใช้วิธีการเลือกสุ่มตัวอย่างมีระบบ (Systematic random sampling) จากประชากรที่เป็นเกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงน้ำดอกไม้สีทอง ในเขตตำบลคงมูลเหล็ก อำเภอมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 30 ครัวเรือน

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ศึกษาสภาพทั่วไป การผลิต และการแข่งขันมะม่วงน้ำดอกไม้สีทอง เมื่อคิดเป็นค่า อัตราส่วนร้อยละของจำนวนพื้นที่ที่ปลูกมะม่วงน้ำดอกไม้ พบว่า กลุ่มผู้ปลูกมะม่วงน้ำดอกไม้ไม่มีพื้นที่เฉลี่ยอยู่ที่ 6-10 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 83.3 และมีพื้นที่ 11-15 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 10 พื้นที่ที่ปลูกมะม่วงน้ำดอกไม้ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ของตนเอง คิดเป็นร้อยละ 96.7 และมีพื้นที่ที่เช่า คิดเป็นร้อยละ 3.3 จำนวนมะม่วงน้ำดอกไม้ที่ให้ผลผลิตอยู่ที่ 5,001-7,000 กิโลกรัม / ไร่ คิดเป็นร้อยละ 33.3 รองลงมาจำนวนมะม่วงน้ำดอกไม้ให้ผลผลิตที่ 7,001-9,000 กิโลกรัม / ไร่ คิดเป็นร้อยละ 20 และน้อยที่สุดให้ผลผลิตมากกว่า 13,000 กิโลกรัม / ไร่ คิดเป็นร้อยละ 6.7 เมื่อคิดถึงเงินทุนในการดำเนินกิจการ พบว่า เงินส่วน

ใหญ่เป็นเงินทุนส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 53.3 และเงินทุนจากภาครัฐที่สนับสนุน คิดเป็นร้อยละ 26.7 สำหรับการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับมะม่วงน้ำดอกไม้ให้แก่เกษตรกรพบว่า เกษตรกรได้รับการอบรมให้ความรู้จากหน่วยงานภาครัฐ คิดเป็นร้อยละ 80 และภาคเอกชน คิดเป็นร้อยละ 20 ส่วนแรงงานที่ใช้ในการเก็บเกี่ยวผลผลิตส่วนใหญ่เป็นแรงงานในพื้นที่ คิดเป็นร้อยละ 73.3 และแรงงานนอกพื้นที่ คิดเป็นร้อยละ 26.7 สำหรับการจัดการการผลิตมะม่วงน้ำดอกไม้สีทอง เกษตรกรทั้งหมด 100% เกษตรกรเก็บเกี่ยวเอง , จ้างเก็บ / ขายผลผลิตให้แก่ผู้ค้าส่งทั้งหมด และเกษตรกรเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ปลูกมะม่วงน้ำดอกไม้สีทอง เป็นสมาชิก คิดเป็นร้อยละ 9.3. และไม่เป็นสมาชิก คิดเป็นร้อยละ 6.7

ส่วนที่ 2 ผลการศึกษาถึงปัจจัยที่ใช้ในการส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนา กลุ่มคลัสเตอร์ การส่งเสริมการรวมกลุ่มกลุ่มตัวอย่างได้แสดงให้เห็นอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.97) แสดงให้เห็นได้ว่าการจัดตั้งกลุ่มคลัสเตอร์การรวมตัวกันขององค์ประกอบคลัสเตอร์ที่ครบถ้วนตั้งแต่อุตสาหกรรม ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ กลุ่มสนับสนุนทั้งภาครัฐ เอกชน และสถาบันการศึกษา แล้วมาร่วมกันกำหนด ทิศทางของกลุ่ม จัดทำแผนปฏิบัติการร่วมกัน และร่วมมือกันในการดำเนินการตามแผนที่วางไว้ จะก่อให้เกิดความเข้มแข็งทางธุรกิจ นอกจากนี้ มีการจัด ฝึกอบรมให้ความรู้แก่สมาชิก และมีการรวมกลุ่มที่เหนียวแน่นซึ่งจะสอดคล้องกับหลักการพัฒนาที่เน้นผู้รับการพัฒนาเป็นศูนย์กลางการพัฒนาการดำเนินกิจกรรมต่างๆ และผู้ที่เกี่ยวข้องและสนับสนุนทางธุรกิจ สถาบันการศึกษาและหน่วยงานภาครัฐจึงจะทำให้กลุ่มนั้นๆ มีความเข้มแข็งและยั่งยืนในระยะยาว

ส่วนที่ 3 ผลการศึกษาถึงการเพิ่มขีดความสามารถของการแข่งขันของธุรกิจจากการรวมกลุ่มเป็นคลัสเตอร์ด้านการสร้างโอกาสทางการตลาดกลุ่มตัวอย่างได้แสดงให้เห็นอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.95) นั้นหมายถึงเมื่อมีการรวมกลุ่มกันแล้วสมาชิกได้รับประโยชน์ปานกลางค่อนข้างมากทางด้านการตลาด เนื่องจากเมื่อมีการรวมกลุ่มได้จัดให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารด้านการค้าผู้ประกอบการจึงมีข้อมูลมากขึ้นและหลากหลายขึ้นเพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจ ในเชิงนโยบายการดำเนินธุรกิจได้อย่างรอบคอบ นอกจากนี้แล้วยังก่อให้เกิดการพัฒนาตลาดใหม่ๆ การจับคู่ทางธุรกิจ ก่อให้เกิดโอกาสการขยายตัวทางการลงทุนได้มากกว่าเดิมรวมทั้งการศึกษาดูงานและการออกบูธแสดงสินค้าสิ่งเหล่านี้ นำมา ซึ่งตลาดใหม่และลูกค้าใหม่ ทำให้กลุ่มสมาชิกมีความเข้มแข็งทางการตลาด ซึ่งหากส่งเสริมการสร้างโอกาสทางการตลาดให้มากยิ่งขึ้นก็จะช่วยในการเพิ่มขีดความสามารถการแข่งขันและทำให้ธุรกิจมีการเติบโตอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนในระยะยาว

ส่วนที่ 4 ผลการศึกษาถึงการเพิ่มขีดความสามารถของการแข่งขันของธุรกิจจากการรวมกลุ่มเป็นคลัสเตอร์ด้านการพัฒนาประสิทธิภาพการผลิต กลุ่มตัวอย่างได้แสดงให้เห็นอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.09) แสดงว่าสมาชิกกลุ่มได้รับประโยชน์จากการรวมกลุ่มนับตั้งแต่การจัดหาที่ปรึกษาเข้าไปช่วยพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตการปรับปรุงกระบวนการผลิตใหม่ประสิทธิภาพมากขึ้น ดังนั้นประสิทธิภาพและความสามารถต่างๆ ที่มีอยู่ในปัจจุบันจึงลดต่ำลงเมื่อเทียบกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ ซึ่งเรื่องนี้ก็สอดคล้องกับความจริงที่ทั่วโลกมีการศึกษาค้นคว้า และพัฒนาในด้านต่างๆ อยู่ตลอดเวลาเพื่อหาสิ่งที่ดีกว่าทดแทนของเก่านั่นเอง ดังนั้น ภาครัฐจึงควรส่งเสริมให้มีการนำผู้รู้ (ที่ปรึกษา) การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร เทคโนโลยี ใหม่ๆ จากการแลกเปลี่ยนความรู้ การฝึกอบรม การศึกษาดูงานให้มากขึ้น ซึ่งจะทำให้ เกิดการพัฒนา ความคิดใหม่ของการปรับปรุงพัฒนาของเดิมให้มีคุณภาพมากขึ้น ส่งผลถึงการ เพิ่มขีดความสามารถการแข่งขัน ทั้งในแง่ ต้นทุน (Cost) คุณภาพ (Quality) และการส่งมอบ (Delivery) ของธุรกิจให้ดีขึ้นในภาพรวม

ส่วนที่ 5 ผลการศึกษาถึงการเพิ่มขีดความสามารถของการแข่งขันของธุรกิจจากการรวมกลุ่มเป็นคลัสเตอร์ด้านการสร้างความเชื่อมโยงระหว่างกลุ่ม กลุ่มตัวอย่างได้แสดงความคิดเห็นในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.90) แสดงว่าสมาชิกกลุ่มได้รับประโยชน์จากการเชื่อมโยงกลุ่มในระดับปานกลาง ถึงค่อนข้างมากใน การจัดให้มีการพบปะเจรจาทำความรู้จัก แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ก่อให้เกิดเพื่อนใหม่ ความรู้ใหม่ๆ ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในเชิงการบริหารจัดการในหลายๆ รูปแบบ ตั้งแต่การจัดองค์กรให้มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพการตลาดที่สามารถปรับปรุงใหม่ ความครอบคลุมในแง่หลักการของ 4 P(s) ได้แก่ Product Place Price และ Promotion รวมทั้ง การพัฒนาผลิตภัณฑ์ และ บรรจุภัณฑ์ นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสในการเป็นคู่ค้าต่อกันในอนาคตบางกลุ่มได้เป็น Supplier ให้แก่กันและยังก่อให้เกิดการพัฒนาและการแนะนำให้ใช้วัตถุดิบใหม่ๆ เกิดการลดต้นทุนหรือปรับปรุงคุณภาพทำให้เกิดประสิทธิภาพของธุรกิจตามมาเป็นต้น ดังนั้นจึงควรส่งเสริมในการสร้างความเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มให้มากยิ่งขึ้นเพราะการมีเครือข่ายธุรกิจมากโอกาสของธุรกิจก็จะยิ่งมากตามไปด้วย ดังที่กล่าวมาข้างต้น ซึ่งจะส่งผลให้ธุรกิจมีขีดความสามารถสูงขึ้นตามมา

ส่วนที่ 6 ผลการศึกษาถึงการเพิ่มขีดความสามารถของการแข่งขันของธุรกิจจากการรวมกลุ่มเป็นคลัสเตอร์ด้านการส่งเสริมของภาครัฐ กลุ่มตัวอย่างได้แสดงความคิดเห็นในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.18) แสดงว่าสมาชิกกลุ่มผู้ปลูกมะม่วงน้ำดอกไม้ได้รับประโยชน์มากจากการส่งเสริมของภาครัฐ ซึ่งจะดำเนินการส่งเสริมในลักษณะการสนับสนุนงบประมาณส่วนหนึ่งการจัดหาบริการทางวิชาการที่ตรงกับความต้องการของสมาชิกรวมทั้งการแฝงตัวเข้าเป็นส่วนหนึ่งของสมาชิกกลุ่มเพื่อร่วมทำกิจกรรมความสำเร็จในด้านนี้เกิดจากการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในลักษณะเข้าใจเข้าถึงและดำเนินการพัฒนาตามหลักปรัชญาของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ฯ ซึ่งต่างกับในอดีตที่ การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่จะทำตามความคิดเห็นและวิธีการพัฒนาของตนเป็นสำคัญการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่จะสอดคล้องกับการบริหารราชการแผ่นดินที่เน้นการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนการพัฒนาคลัสเตอร์ของเจ้าหน้าที่จึงเป็นการปรับเปลี่ยน (Change) วิธีการทำงานซึ่งก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว เนื่องจากการไปเสริมให้ภาคธุรกิจมีขีดความสามารถในการประกอบการสูงขึ้น

ส่วนที่ 7 ผลการศึกษาถึงการเพิ่มขีดความสามารถของการแข่งขันของธุรกิจจากการรวมกลุ่มเป็นคลัสเตอร์ด้านการเพิ่มขีดความสามารถการแข่งขัน โดยแยกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ธุรกิจที่เพิ่มขึ้น การเพิ่มผลผลิตภาพ และการสร้างนวัตกรรม กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นใน ระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.97) ทั้ง 3 ส่วนแสดงให้เห็นว่า การดำเนินกิจกรรมการส่งเสริมการรวมกลุ่มการสร้างโอกาสทางการตลาดการพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตการสร้างเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มการส่งเสริมของภาครัฐมีผลต่อการเพิ่มขีดความสามารถทางธุรกิจอย่างมากที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากกิจกรรมเหล่านี้ล้วนก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขององค์กรธุรกิจ (Organizational Change) และการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นผลในทางบวกที่ดีขึ้นคือการไปเพิ่มศักยภาพความสามารถทางธุรกิจ อาทิ เกิดการปรับปรุงกระบวนการผลิตและเทคโนโลยี

สรุปและวิจารณ์ผล

สรุปผลการศึกษาปัจจัยที่ใช้ในการส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาคลัสเตอร์ และผลการศึกษาถึงการเพิ่มขีดความสามารถของการแข่งขันของธุรกิจจากการรวมกลุ่มเป็นคลัสเตอร์ พบว่า ปัจจัยด้านการส่งเสริมการรวมกลุ่มก่อให้เกิดการรวมกลุ่ม ด้านการสร้างโอกาสทางการตลาด ก่อให้เกิดประโยชน์ในแง่การตลาดแก่ธุรกิจ ด้านการพัฒนา

ประสิทธิภาพการผลิต สามารถดำเนินการได้อย่างเป็นรูปธรรม ด้านการสร้างความเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มควรส่งเสริมในกิจกรรมการเรียนรู้ที่ทำธุรกิจ ด้านการส่งเสริมของภาครัฐส่งเสริมการบริการและประสานงานจากเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบด้านการส่งเสริมให้มากขึ้น ด้านการเพิ่มขีดความสามารถการแข่งขัน การเป็นสมาชิกก่อให้เกิดประโยชน์ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ สอดคล้องกับ อีรวุฒิ สุทธิประชา (2555). กล่าวว่า กลุ่มที่มีศักยภาพสูงในการแข่งขัน สามารถแสวงหาโอกาสจากแนวโน้มการเจริญเติบโตของอุตสาหกรรมได้แต่ยังขาดความเชื่อมโยงระหว่างสมาชิกในกลุ่มซึ่งรวมกลุ่มกันแบบหลวม ๆ เพื่อแสวงหาผลประโยชน์

จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าการส่งเสริมสนับสนุนคลัสเตอร์สามารถไปเพิ่มขีด ความสามารถในการแข่งขันให้ภาคเอกชนได้จริง โดยภาครัฐต้องเพิ่มผลิตภาพ การพัฒนาในลักษณะนี้ให้เพิ่มมากขึ้น ก็ควรจัดสรรงบประมาณ ตลอดจนกิจกรรมต่างๆ อาทิ กิจกรรมฝึกอบรม สัมมนา การให้ คำปรึกษาแนะนำ การพัฒนาประสิทธิภาพการผลิต การสร้างโอกาสทางการตลาด การจัดเชื่อมโยงธุรกิจของกลุ่ม ดังนั้นการส่งเสริมพัฒนาควรเน้น กิจกรรม สนับสนุนในด้านการเพิ่มขีดความสามารถจะช่วยให้เกิดผลในทางปฏิบัติได้มากขึ้น การให้การสนับสนุนกลุ่มคลัสเตอร์เป็นการพัฒนาเศรษฐกิจเชิงระบบ เนื่องจากเมื่อสมาชิกเข้มแข็งแล้วกลุ่มก็จะเข้มแข็งตามเมื่อกลุ่มเข้มแข็งประเทศ ชาติ ก็จะมี ความเข้มแข็งตามไปด้วยซึ่งท้ายที่สุดประเทศก็จะมีขีดความสามารถในการแข่งขันเพิ่มขึ้น ดังนั้นการ เสนอทางออกบางประการข้างต้น จึงเป็นแนวทางหนึ่งของการนำไปปรับใช้เพื่อการพัฒนาประเทศให้ เติบโตและยั่งยืนในระยะยาว สอดคล้องกับ เบญจพล มีเงิน (2551) ความได้เปรียบเชิงการแข่งขันของการรวมกลุ่มคลัสเตอร์สิ่งทอ เกิดขึ้นเมื่อมีทรัพยากรที่คุณลักษณะพิเศษเหนือคู่แข่ง ความสามารถในการประสานการใช้ทรัพยากร ความแตกต่างในสินค้าหรือบริการ และการได้เปรียบด้านต้นทุนรวมทั้งการสนับสนุนและการส่งเสริมจากรัฐบาลอย่างต่อเนื่อง

วิจารณ์ผล

1. วิธีการพัฒนาความเข้มแข็งกลุ่มต้องมีการจัดกิจกรรมการรวมกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ อาทิ การ ประชุมการ สัมมนามีกิจกรรมร่วมกันของสมาชิก เช่น การออกงานแสดงสินค้า การศึกษาดูงาน การจัดทำจดหมายข่าว
2. วิธีการพัฒนาองค์ความรู้ให้แก่สมาชิกควรจัดทำ Training Need เพื่อหาความต้องการ ที่แท้จริง แล้วจัดฝึกอบรมตามหลักสูตรที่กำหนด อาทิ การพัฒนาองค์กร ตลาดการผลิต การเงิน และบุคคล เป็นต้น ควรให้สมาชิกมีการแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ ภายในและภายนอกกลุ่ม
3. การสนับสนุนจากภาครัฐ สมาชิกเสนอให้มีการสนับสนุนงบประมาณอย่างต่อเนื่อง การจัดสรร งบประมาณช่วยเหลือให้เป็นไปตามความสามารถจัดให้มีความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆของภาครัฐ

กิตติกรรมประกาศ

การทำวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดีจากการสนับสนุนของสถาบันวิจัยและพัฒนาของมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พนธมา ตั้งวรรณวิทย์ ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา ขอขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่านที่ให้ความรู้ ให้แนวทางการศึกษา ผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่านที่สละเวลาในการตอบแบบสอบถามอันนำมาซึ่งความสำเร็จ และเจ้าหน้าที่ทุกคนของสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ที่อำนวยความสะดวกต่างๆ

เอกสารอ้างอิง

- เบญจพล มีเงิน. (2551). คลัสเตอร์อุตสาหกรรม : การได้มาซึ่งความได้เปรียบเชิงการแข่งขันของ
องค์การธุรกิจจากการรวมกลุ่มคลัสเตอร์อุตสาหกรรมสิ่งทอ. คุษุณีนิพนธ์บริหารธุรกิจ, สาขา
บริหารธุรกิจ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ธีรวุฒิ สุทธิประภา. (2555). คลัสเตอร์ (Cluster) กับการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันอย่างยั่งยืน
กรณีศึกษา: คลัสเตอร์อัญมณีและเครื่องประดับ จังหวัดจันทบุรี. วิทยาลัยนวัตกรรมการ
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2558). แบบรายงานที่ 2.9 รายงานข้อมูลภาวะ
ผลผลิตพืช (รต.20). กรมส่งเสริมการเกษตร. [ออนไลน์].
http://production.doae.go.th/report/report_main_land_02_A_new2.php?report_type=
(วันที่ค้นข้อมูล : 31 ตุลาคม 2558).
- สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) ฝ่ายบริการคลัสเตอร์และงานวิจัย. (2559).
คลัสเตอร์อาหารและการเกษตร. [ออนไลน์].
http://www.nstda.or.th/cpmo/index.php?option=com_content&task=view&id=22
(วันที่ค้นข้อมูล : 12 ตุลาคม 2558).
- สำนักพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติ (สศช.). (2558). ระบบฐานข้อมูลฐานแผนที่คลัสเตอร์. [ออนไลน์].
<http://cm.nesdb.go.th/default.asp>. (วันที่ค้นข้อมูล : 12 ตุลาคม 2558).
- Michael E. Porter, (1990) The Competitive Advantage of Nation. (p.127),

ปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลให้ท้องถิ่นมีการเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืน

Factors Affecting Sustainable Local Change

ปวีตรา โคบำรุง¹

Pawitra Kobamrung¹

¹อาจารย์คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ นำเสนอปัจจัยที่ส่งผลให้ท้องถิ่นมีการเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลให้ท้องถิ่นมีการเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืน

วิธีการดำเนินการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจเพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลให้ท้องถิ่นมีการเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืน ของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลนาजू อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา และ การใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS เพื่อสรุปผลของข้อมูล

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ประเมินความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลให้ท้องถิ่นมีการเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืน ได้แก่ ประชาชนในเขตเทศบาลนาजू สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถามซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และระดับความคิดเห็นที่มีต่อปัจจัยที่ส่งผลให้ท้องถิ่นมีการเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืน ได้แก่ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ด้านการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรมการท่องเที่ยวและกีฬา ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และสังคม ด้านการพัฒนาด้านสาธารณสุข ด้านการพัฒนาด้านแหล่งน้ำ ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และ ด้านการบริหารงานและการเมือง

คำสำคัญ : ท้องถิ่น, ปัจจัยที่ส่งผลกระทบ

Abstract

This research presents the factors that affect the local changes are sustainable . Its purpose to study the factors that that affect the local changes are sustainable To conduct this research study is a survey research to identify factors that affect the local changes are sustainable people in the municipality of Na Ngua, Muang Phetchabun. Using questionnaires. Data were analyzed using descriptive analysis. And using SPSS to summarize the data.

The sample rate on the factors that affect the local changes are sustainable include People in the municipality of Na Ngu, Muang Phetchabun. For statistical analysis included percentage, mean. And the standard deviation

The questionnaire is divided into two parts: Overview of those inquiries. And comment on the factors that affect the local changes are sustainable economic factors, including education, religion, culture, tourism and sports, human resources and social development, development of public health, development of water resources, the infrastructure development, Conservation of Nature and the Environment, and the administration and politics.

Keywords : Local, Factors that affect

บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยกำลังมาถึงช่วงเวลาที่มีการเปลี่ยนแปลงในแทบทุกด้านและหลากหลายมิติเป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีความรุนแรง รวดเร็ว และต่อเนื่อง ทั้งการเปลี่ยนแปลงภายในและภายนอกองค์กร กล่าวคือความขัดแย้งและแบ่งแยกทางการเมือง สภาพปัญหาเก่าที่ไม่ได้รับการแก้ไขและปัญหาใหม่อันซับซ้อนถึงโถมเข้าสู่สังคมการมีจิตสำนึกเพื่อชาติบ้านเมืองที่ถดถอยและการเปลี่ยนแปลงภายนอกที่มีพลวัตรของการแข่งขันทางเศรษฐกิจและสังคมโลกมากขึ้นทุกขณะ รวมถึงการเปลี่ยนแปลงในท้องถิ่นต่างๆที่มีการเปลี่ยนแปลงไปสู่ดำรงอยู่อย่างยั่งยืน ดังนั้นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา อันมีลักษณะเป็นการกำหนดรายละเอียดแผนงานโครงการพัฒนาที่จัดทำขึ้นสำหรับปีงบประมาณแต่ละปี ซึ่งมีความต่อเนื่องและเป็นแผนก้าวหน้าครอบคลุมระยะเวลาสามปี โดยมีการทบทวนเพื่อปรับปรุงเป็นประจำทุกปี แผนยุทธศาสตร์ที่จะมีการพัฒนานำไปสู่การปฏิบัติ โดยมีหลักคิดที่ว่าภายใต้ยุทธศาสตร์การพัฒนาหนึ่ง ๆ จะมีแนวทางการพัฒนาได้มากกว่าหนึ่งแนวทาง และภายใต้แนวทางพัฒนาหนึ่งจะมีโครงการ/กิจกรรม ได้มากกว่าหนึ่งโครงการ/กิจกรรม ที่จะต้องนำมาดำเนินการเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ต้องการ ในแต่ละยุทธศาสตร์การพัฒนา ซึ่งจะมีผลต่อวัตถุประสงค์ เป้าหมาย จุดมุ่งหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน และวิสัยทัศน์ในที่สุดซึ่งแนวยุทธศาสตร์ของเทศบาลนั้นได้แบ่งออกเป็นทั้งหมด 8 ด้าน เป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้พิจารณาอย่างรอบคอบให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างแนวทางการดำเนินงานต่าง ๆ ที่อาจมีความเชื่อมโยงและส่งผลทั้งในเชิงสนับสนุน และเป็นอุปสรรคต่อกันเพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำมาตัดสินใจ กำหนดแนวทางการดำเนินงานและใช้ทรัพยากรการบริหารของท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสาธารณะสูงสุด ซึ่งผู้นำในท้องถิ่นมีความสำคัญต่อการบริหารจัดการและนำพาเพื่อให้ท้องถิ่นสามารถพัฒนาต่อไปอย่างก้าวหน้าและยั่งยืน ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาเพื่อทราบถึงปัจจัยที่จะส่งผลให้ท้องถิ่นมีการเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลให้ท้องถิ่นมีการเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืน

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยศึกษาถึงความหมายของการเปลี่ยนแปลง โดย Robert Nisbet แนวทางการบริหารจัดการอย่างยั่งยืน (John Elkington) และงานวิจัยอริริ ปาณินท์และคณะโดยศึกษาเน้นถึงลักษณะเด่นของความสัมพันธ์ระหว่างการค้าทางชีวิต ภูมิปัญญาและเทคโนโลยีท้องถิ่นในเรือน และศึกษาถึงแนวคิดการจัดการอย่างยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

- ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก ตำรา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับทำการศึกษาวิจัย

- ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจากจำนวนที่กำหนดจากการอาศัยความสะดวกเป็นเกณฑ์ ซึ่งการเก็บตัวอย่างทำได้โดยการแจกแบบสอบถามแก่กลุ่มประชาชนตามหมู่บ้าน ในเขตเทศบาลน่างัว อ.เมือง จ.เพชรบูรณ์ โดยผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามด้วยตนเอง และได้ชี้แจงข้อมูลในการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างละเอียด

- ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมแบบสอบถามจากการอาศัยความสะดวกเป็นเกณฑ์ที่ได้จากการตอบคำถามทั้งหมด เพื่อดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลปัจจัยที่ส่งผลให้ท้องถิ่นมีการเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืน พบว่าเมื่อประเมิน ระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลให้ท้องถิ่นมีการเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืนจากการสำรวจประชากร พบว่าการจำแนกข้อมูลโดยการนำข้อมูลระดับความคิดเห็นที่มีต่อปัจจัยที่ส่งผลให้ท้องถิ่นมีการเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืน พบว่าปัจจัยแบ่งออกเป็น 8 ด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านการศึกษาศาสนาวัฒนธรรมการท่องเที่ยวและกีฬา ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และสังคม ด้านการพัฒนาด้านสาธารณสุข ด้านการพัฒนาด้านแหล่งน้ำ ด้านการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และ ด้านการบริหารงานและการเมือง พบว่าทุกปัจจัยส่งผลให้ท้องถิ่นมีการเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืนในระดับมาก

1. ด้านเศรษฐกิจ

จากการจำแนกข้อมูลโดยการนำข้อมูลระดับความคิดเห็นที่มีต่อปัจจัยที่ส่งผลให้ท้องถิ่นมีการเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืนมาประมวลผลทางสถิติรายข้อแล้วทำให้ทราบว่าปัจจัยด้านเศรษฐกิจส่งผลให้ท้องถิ่นมีการเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืนในระดับมาก โดยเรียงลำดับความสำคัญ ดังนี้ การส่งเสริมการตลาดสำหรับสินค้าทั่วไปและผลิตภัณฑ์ชุมชน การให้ความรู้และเทคโนโลยีวิธีการในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง เกษตรอินทรีย์เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้เกษตรกร และการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพให้แก่ประชาชน

2. ด้านการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรมการท่องเที่ยวและการกีฬา

จากการจำแนกข้อมูลโดยการนำข้อมูลระดับความคิดเห็นที่มีต่อปัจจัยที่ส่งผลให้ท้องถิ่นมีการเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืนมาประมวลผลทางสถิติรายข้อแล้วทำให้ทราบว่าปัจจัยด้านการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรมการท่องเที่ยวและการกีฬาส่งผลให้ท้องถิ่นมีการเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืนในระดับมาก โดยเรียงลำดับความสำคัญ ดังนี้ การพัฒนาและส่งเสริมกิจกรรมนันทนาการ การพัฒนาและส่งเสริมกิจกรรมการศึกษา และการพัฒนาทำนุบำรุง ศาสนา ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น

3. ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และสังคม

จากการจำแนกข้อมูลโดยการนำข้อมูลระดับความคิดเห็นที่มีต่อปัจจัยที่ส่งผลให้ท้องถิ่นมีการเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืนมาประมวลผลทางสถิติรายข้อแล้วทำให้ทราบว่าปัจจัยด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และสังคมส่งผลให้ท้องถิ่นมีการเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืนในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับความสำคัญ ดังนี้ การให้ความช่วยเหลือและพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุ และผู้ด้อยโอกาส และการส่งเสริมให้ชุมชนเข้มแข็ง

4. ด้านการพัฒนาด้านสาธารณสุข

จากการจำแนกข้อมูลโดยการนำข้อมูลระดับความคิดเห็นที่มีต่อปัจจัยที่ส่งผลให้ท้องถิ่นมีการเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืนมาประมวลผลทางสถิติรายข้อแล้วทำให้ทราบว่าปัจจัยด้านพัฒนาด้านสาธารณสุขส่งผลให้ท้องถิ่นมีการเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืนในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับความสำคัญ ดังนี้ ส่งเสริมพัฒนาด้านสุขภาพและอนามัยของประชาชน และการรณรงค์ป้องกันการแพร่ระบาดของยาเสพติด

5. ด้านการพัฒนาด้านแหล่งน้ำ

จากการจำแนกข้อมูลโดยการนำข้อมูลระดับความคิดเห็นที่มีต่อปัจจัยที่ส่งผลให้ท้องถิ่นมีการเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืนมาประมวลผลทางสถิติรายข้อแล้วทำให้ทราบว่าปัจจัยด้านพัฒนาด้านแหล่งน้ำส่งผลให้ท้องถิ่นมีการเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืนในระดับมาก โดยมีความสำคัญ ดังนี้ คือ การก่อสร้างปรับปรุง และบำรุงรักษาระบบน้ำเพื่อการบริโภค – อุปโภค และการเกษตร

6. ด้านการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน

จากการจำแนกข้อมูลโดยการนำข้อมูลระดับความคิดเห็นที่มีต่อปัจจัยที่ส่งผลให้ท้องถิ่นมีการเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืนมาประมวลผลทางสถิติรายข้อแล้วทำให้ทราบว่าปัจจัยด้านพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานส่งผลให้ท้องถิ่นมีการเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืนในระดับมาก โดยเรียงลำดับความสำคัญดังนี้ คือ การก่อสร้างปรับปรุงบำรุงรักษาถนน สะพาน ท่อระบายน้ำ การติดตั้งปรับปรุงระบบไฟฟ้าและตู้โทรศัพท์ และก่อสร้าง ปรับปรุง ซ่อมแซมอาคารสถานที่

7. ด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

จากการจำแนกข้อมูลโดยการนำข้อมูลระดับความคิดเห็นที่มีต่อปัจจัยที่ส่งผลให้ท้องถิ่นมีการเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืนมาประมวลผลทางสถิติรายข้อแล้วทำให้ทราบว่าปัจจัยด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมส่งผลให้ท้องถิ่นมีการเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืนในระดับมาก โดยเรียงลำดับความสำคัญดังนี้ คือ การสร้างจิตสำนึก และความตระหนักในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการบำบัดและจัดการขยะ

8. ด้านการบริหารงานและการเมือง

จากการจำแนกข้อมูลการดำเนินงานของโรงเรียนวัดป่าสักตามความสำคัญที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืนมา
ประมาณหกส่วนทางสถิติเพื่อแสดงภาพรวมของงานและผลการดำเนินงานที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืน
อย่างยั่งยืนในลำดับแรก โดยเรียงลำดับความสำคัญดังนี้ คือ ผลสัมฤทธิ์ของโรงเรียนวัดป่าสักในการดำเนินงานที่ส่งผล
ต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืนของโรงเรียนวัดป่าสัก และ ผลสัมฤทธิ์ของโรงเรียนวัดป่าสักในการดำเนินงานที่ส่งผล

สรุปและวิจารณ์ผล

หลังจากการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนวัดป่าสักตามความสำคัญที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืน
มาประมาณหกส่วนทางสถิติเพื่อแสดงภาพรวมของงานและผลการดำเนินงานที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืน
อย่างยั่งยืนในลำดับแรก โดยเรียงลำดับความสำคัญดังนี้ คือ ผลสัมฤทธิ์ของโรงเรียนวัดป่าสักในการดำเนินงานที่ส่งผล
ต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืนของโรงเรียนวัดป่าสัก และ ผลสัมฤทธิ์ของโรงเรียนวัดป่าสักในการดำเนินงานที่ส่งผล
ต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืนของโรงเรียนวัดป่าสัก

บทสรุปและวิจารณ์ผล

ผู้วิจัยขอขอบคุณทุกท่านที่ช่วยสนับสนุนการวิจัย ประจําปีงบประมาณ พ.ศ. 2558 และสนับสนุนการวิจัยและพัฒน
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ที่มีความช่วยเหลือในการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งขอขอบคุณผู้สนับสนุนทุกท่าน

เอกสารอ้างอิง

ผู้ศึกษา (2548). การบริหารการปกครองของท้องถิ่นไทย. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ธวัชบุรี (2551). ทฤษฎีและแนวความคิดการปกครองท้องถิ่นกับการบริหารท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

โครงการวิจัยพัฒน

- นริศรา อุตอามาตย์. (2550). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพการบริหารส่วนตำบล กรณีศึกษา : องค์การบริหารส่วนตำบลมีอี่ อำเภอมหาชนะชัย จังหวัดยโสธร. รายงานการศึกษานิเทศการวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- นันทวัฒน์ บรมานันท์. (2545). การปกครองท้องถิ่นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540. พิมพ์ครั้งที่ 2. พิมพ์ที่วิญญูชน.
- ประชุม รอดประเสริฐ. (2543). นโยบายและการวางแผน : หลักการและทฤษฎี. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร : เนติกุลการพิมพ์.
- ประภาพร ศรีสถิตย์ธรรม. (2543). การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม : ศึกษาเฉพาะกรณีของชุมชนในเขตเทศบาลนครจังหวัดนครราชสีมา. กรุงเทพมหานคร : วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาบริหารการปกครอง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- จากเว็บไซต์ <http://www.na-ngua.com/main1/> เมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2558
- ปาริชาติ วลัยเสถียร. (2542). เอกสารประกอบการศึกษาวิชา สด.651 ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชนสาขาพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทย.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. (2546). กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : อูษาการพิมพ์.
- ปิยภัทร อินทรวิสัย. (2551). แผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ของอำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการโรงแรมและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยนเรศวร.

การศึกษาช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนหมู่บ้านหนองรางช้าง
ตำบลหนองแม่นา อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์
The Study of Local Product Distribution Channels in Nhongrangchang
village, Nhongmaena sub-district,
Khaokoa district Phetchabun

ณัฐนิชา อินทร์เพ็ญ¹

Nutnicha Inpen¹

¹อาจารย์คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้จัดทำขึ้นเพื่อเพื่อศึกษาช่องทางการจัดจำหน่ายและการกระจายสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชนหมู่บ้านหนองรางช้าง ตำบลหนองรางช้าง อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจเพื่อหาแนวทางในการจัดหาช่องทางการจัดจำหน่ายที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพต่อการกระจายของผลิตภัณฑ์ชุมชนหมู่บ้านหนองรางช้าง ตำบลหนองแม่นา อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยใช้แบบทดสอบและการสัมภาษณ์เชิงลึกในการเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา และการหาค่าร้อยละ กับกลุ่มประชากรที่เป็นลูกค้าของผลิตภัณฑ์น้ำเสาวรส

ผลการศึกษาพบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง สมรสแล้ว อายุส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 20-40 ปี โดยวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาตรี ซึ่งมีรายได้อยู่ในเกณฑ์เฉลี่ย 15,001-20,000 และส่วนใหญ่มีอาชีพธุรกิจส่วนตัว ถือว่าอยู่ในกลุ่มผู้บริโภคที่มีกำลังซื้อค่อนข้างสูง

ในส่วนของพฤติกรรมและความต้องการใช้บริการของช่องทางการจัดจำหน่ายนั้น กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เคยดื่มน้ำเสาวรส โดยมีแหล่งซื้อที่นิยมคือร้านสะดวกซื้อ เช่น 7-11 เนื่องจากจากเหตุผลหลักคือสะดวกสบาย มีที่จอดรถ และสามารถหาซื้อได้ง่าย รองลงมาร้านขายของฝากตามแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากเหตุผลคือเสียงของแหล่งผลิตภัณฑ์ก็เป็นปัจจัยหนึ่งในการทำให้เลือกสถานที่ในการซื้อสินค้า ในส่วนของร้านค้าที่จัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนนั้นส่วนใหญ่จะไม่ใกล้แหล่งที่พักอาศัยหรือแหล่งที่ทำงาน จึงทำให้กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามมีความต้องการให้ร้านค้าที่ใกล้ที่พักหรือแหล่งทำงานมีผลิตภัณฑ์ของชุมชนจัดจำหน่าย ส่วนของช่องทางการจัดจำหน่ายที่สำคัญคือรีสอร์ท โรงแรม ในแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ นั้น กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่จะซื้อน้ำเสาวรสในรีสอร์ท หรือโรงแรม หากโรงแรมมีการโฆษณาหรือประชาสัมพันธ์ ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการซื้อน้ำเสาวรสจากแหล่งท่องเที่ยวคืออยากลองชิมรสชาติและเป็นแหล่งที่มีชื่อเสียงเรื่องวัตถุดิบ จากข้อมูลเบื้องต้นสามารถเป็นข้อมูลให้ชาวบ้านหมู่บ้านหนองรางช้าง ต.หนองแม่นา อ.เขาค้อ จ.เพชรบูรณ์ นำไปพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยอาจมีการพัฒนาการกระจายสินค้าให้กว้างมากขึ้น ไปตามร้านขายของฝากในสถานที่ท่องเที่ยว หรือขยายช่องทางไปยังโรงแรมและรีสอร์ทที่เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดการดำเนินธุรกิจที่ยั่งยืนมากขึ้น

คำสำคัญ : ช่องทางการจัดจำหน่าย ผลิตภัณฑ์ชุมชน

Abstract

This research was conducted to study the distribution channels in Nhongrangchang village Nhongmaena sub-district, Khaokoa district Phetchabun.

This is a survey to find ways to provide appropriate distribution channels and effective distribution for the community in Nhongrangchang. Nong Mae Na Muang Phetchabu using a research survey and in-depth interviews to collect data from a population expected consumers of a passion fruit juice product, and data was analyzed using descriptive analysis.

The study found that the majority of employed, married women aged 20-40 years, with an undergraduate education and an average income of 15,001-20,000 were considered the consumers with the most buying power.

Regarding purchasing behavior and demand of services most relevant to the development of a distribution channel, the majority of respondents purchased the passion fruit drink from popular convenience stores such as 7-11, due to convenience of parking and ease of shopping. The second most popular location of purchase was from tourist attraction gift shops. The context and nature of the product was a factor in purchase location. Due to the nature of the product, community developed products are distributed in locations prohibitively far from place of residence, hotels or offices, creating a desire for distributors of such products closer to the same, as expressed by the respondents. An important potential distribution channel is hotels and tourist attractions, as most respondents would purchase passion fruit juice in a resort or hotel were information or advertisements provided regarding the product. The factors that influence buying passion fruit juice from tourism locations include the desire to the taste the local variations in flavor, or that particular location is famous for the raw materials used. The information provided by respondents suggests that the product could reach a much wider distribution by improving the distribution channels by providing the product in gift shops or in hotels or resorts that are popular with tourists to achieve a more sustainable business practices.

Keywords : Chanel Distribution , Local Product

บทนำ

ปัจจุบันหลายประเทศทั่วโลก รวมถึงประเทศไทย กำลังก้าวเข้าสู่ยุคเศรษฐกิจใหม่ ภายใต้บริบทของการแข่งขันขององค์กรต่างๆ ที่ทวีความรุนแรงมากขึ้น ซึ่งทำให้กลุ่มผู้ประกอบการในทุกธุรกิจประสบปัญหาในการดำเนินธุรกิจ

โดยเฉพาะ กลุ่มธุรกิจชุมชน เนื่องจากเป็นกลุ่มธุรกิจขนาดเล็กและมีเงินทุนที่จำกัด ดังนั้น เพื่อความอยู่รอดของเศรษฐกิจ ทำให้ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และกลุ่มชุมชนต่างต้องหาแนวทางที่เหมาะสมเพื่อการปรับตัวให้องค์กรหรือกลุ่มชุมชนของตนเองสามารถยืนหยัดอยู่ในกระแสเศรษฐกิจที่กำลังถดถอยได้อย่างเข้มแข็ง และสามารถสร้างรายได้ให้กับสมาชิกในองค์กรหรือชุมชน

การทำให้ธุรกิจและสมาชิกกลุ่มสามารถพัฒนาธุรกิจได้นั้น จึงจำเป็นต้องเพิ่มความสามารถในการแข่งขันกับตลาดสินค้าทั่วไป โดยการทำให้สินค้าหรือผลิตภัณฑ์ชุมชนเข้าถึงกลุ่มของผู้บริโภคได้อย่างทั่วถึง สะดวกรวดเร็ว และสามารถที่จะรักษามาตรฐานและคุณภาพของสินค้าได้เป็นอย่างดี ดังนั้นจึงจำเป็นต้องหาช่องทางการจัดจำหน่ายและกระจายที่เหมาะสม เพราะจะช่วยให้กลุ่มธุรกิจหรือกลุ่มชุมชนสามารถตอบสนองความพึงพอใจของลูกค้าและเพิ่มโอกาสในการกระจายสินค้าให้ถึงมือผู้บริโภคได้ง่ายขึ้น

ชุมชนหมู่บ้านหนองรางช้าง ตั้งอยู่ที่ตำบลหนองแม่นา อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ มีสมาชิกประมาณ 298 คน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร โดยผลผลิตหลัก คือ เสาวรส ซึ่งสามารถปลูกได้ผลผลิตเป็นจำนวนมาก อีกทั้งชาวบ้านยังสามารถแปรรูปผลิตภัณฑ์จากเสาวรสได้เป็นอย่างดี เช่น น้ำเสาวรส แยมเสาวรส วุ้นเสาวรส แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ ยังไม่สามารถหาช่องทางการจัดจำหน่ายและกระจายสินค้าที่เหมาะสมและยั่งยืนได้ ทำให้ผลผลิตของชาวบ้านทั้งที่แปรรูปและยังไม่ได้แปรรูป ไม่สามารถถึงมือผู้บริโภคได้

อีกทั้งการวิจัยในครั้งนี้ยังเป็นการบูรณาการจากการจัดโครงการบริการวิชาการในหัวข้อ “การจัดการช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนสู่ตลาด AEC “ ซึ่งได้จัดอบรมให้ความรู้ด้านการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนกับสมาชิกในหมู่บ้านหนองรางช้าง แต่สมาชิกยังไม่สามารถที่จะเลือกช่องทางการจัดจำหน่ายที่เหมาะสมได้ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนหมู่บ้านหนองรางช้าง ตำบลหนองแม่นา อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำการตลาด โดยการหาช่องทางการจัดจำหน่ายและกระจายสินค้าที่เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ของชุมชน และสามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับสภาวะแวดล้อมที่มีความผันผวนตลอดเวลา และเป็นการลดต้นทุนและเพิ่มรายได้ให้กับชุมชนอย่างยั่งยืนอีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาช่องทางการจัดจำหน่ายและการกระจายสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชนหมู่บ้านหนองรางช้าง
ตำบลหนองรางช้าง อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ประกอบด้วยแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการวิจัย หรือเกี่ยวข้องกับตัวแปรการวิจัย ที่ผู้วิจัยต้องไปศึกษาหรือทบทวนมาก่อนที่จะทำวิจัย เช่น แนวคิดเรื่องช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้า แนวคิดเรื่องธุรกิจชุมชน รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการศึกษาช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนหมู่บ้านหนองรางข้างตำบลหนองแม่นา อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยได้ดำเนินการวิจัย ดังนี้ งานวิจัยนี้ใช้ประชากร แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ ชาวบ้านชุมชนหมู่บ้านหนองรางข้าง ตำบลหนองแม่นา อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ และ กลุ่มประชาชนผู้บริโภคทั่วไป โดยใช้วิธีการรวบรวมข้อมูล 2 แบบ ได้แก่ ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มชาวบ้านชุมชนหมู่บ้านหนองรางข้าง ตำบลหนองแม่นา อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์และใช้แบบสอบถามกับกลุ่มประชาชนผู้บริโภคทั่วไป และ ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้จากการค้นคว้ารวบรวมข้อมูล เอกสาร ตำราวิชาการ ผลงานวิจัยจากหน่วยงานต่างๆ รวมทั้ง ค้นคว้าจากเว็บไซต์เพิ่มเติม เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลได้แก่แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม และใช้เครื่องมือทางสถิติในการหาค่าร้อยละ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย สามารถแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนของการสัมภาษณ์และจากการตอบแบบสอบถาม พบว่า

1. จากผลการสัมภาษณ์ จากการสัมภาษณ์กลุ่มชาวบ้านและนายวิระ หัตตะเศษ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 4 ตำบลหนองแม่นา อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ กล่าวว่า หมู่บ้านหนองรางข้าง หมู่ที่ 4 มีจำนวนประชากร 89 หลังคาเรือน มีประชากรทั้งหมด 298 คน มีเพศชาย 157 คน เพศหญิง 141 คน โดยประชากรทั้งหมดเป็นคนไทยไม่ใช่ชาวเขาเผ่าม้ง ส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกร ปลูกพืชหลักคือเสาวรส รองลงมาก็ปลูกพริกหยวก พักแน้ว ข้าวโพด และข้าวไร่ ตามลำดับ

และจากการสัมภาษณ์เรื่องการผลิตน้ำเสาวรสก็พบว่า มีประชากรจำนวนหนึ่งได้ผลิตน้ำเสาวรสเพื่อจำหน่ายเป็นรายได้เสริมโดยมีนายเทิดพงศ์ รัตนะ เป็นผู้ผลิตน้ำเสาวรสที่ถือว่าเป็นรายใหญ่ที่สุดในหมู่บ้าน นายเทิดพงศ์ รัตนะ ได้ให้การสัมภาษณ์แก่นักวิจัยว่า ในช่วงที่เวลาผลผลิตของเสาวรสมีจำนวนมากคือช่วงเดือนมกราคม ถึง เดือนกุมภาพันธ์ ของทุกปีแล้วถ้าจำหน่ายผลสดไม่หมดหรือราคาไม่ดีขึ้นและชาวบ้านคนอื่นๆ ก็จะทำน้ำเสาวรสขายโดยใช้วิธีการผลิตง่ายๆ ในครัวเรือนแบบไม่ค่อยได้มาตรฐานเท่าไร ส่วนการจำหน่ายใช้วิธีการฝากรถขายวัตถุดิบประกอบอาหารที่ต้องลงเขามาซื้อของในตลาดท่าพลให้เขาเอามาส่งให้แม่ค้าในตลาดสดท่าพล ซึ่งส่งขายในราคาขวดละ 8 บาท เพื่อให้แม่ค้านำไปขายปลีกในราคา 10-12 บาท ในขณะที่รถขายกับข้าวคิดค่าขนส่งขวดละ 1 บาท

นายเทิดพงศ์ ยังกล่าวอีกว่าตนพบว่าเกิดปัญหาเรื่องการจัดจำหน่าย คือ ตนไม่สามารถไปจำหน่ายด้วยตนเองได้เนื่องจากตนไม่มีรถที่ใช้ในการขนส่ง และลูกค้าก็ไม่รู้จักน้ำเสาวรสของตนเนื่องจากน้ำเสาวรสของตนนั้นไม่มีตราสินค้าซึ่งไม่บ่งบอกว่าใครคือผู้ผลิตและบรรจุภัณฑ์ก็ไม่แตกต่างจากผู้ขายรายอื่นๆจึงทำให้ลูกค้าที่ติดใจในรสชาติไม่สามารถหาซื้อได้อีก จึงทำให้มีคู่แข่งเข้ามาแย่งตลาดได้ง่ายขึ้น

2. ผลวิจัยจากแบบสอบถาม พบว่า ผู้บริโภคส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง สถานภาพสมรส วุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 20-30 ปี มีรายได้อยู่ในช่วง 15,000 – 20,000 บาท และส่วนใหญ่ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว กลุ่มผู้บริโภคที่กล่าวมานี้ มีพฤติกรรมเกี่ยวกับบริโภคน้ำเสาวรส โดยกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ รู้จักและเคยดื่มน้ำเสาวรสมาก่อน มีสถานที่ซื้อส่วนใหญ่เป็นร้านสะดวกซื้อ เนื่องจากความสะดวกสบายในการซื้อ และจากผลการตอบ

แบบสอบถาม ทำให้ทราบว่า ความต้องการซื้อน้ำเสาวรสของผู้บริโภคมีแนวโน้มที่จะเพิ่มมากขึ้น ส่วนปัจจัยที่เป็นสาเหตุให้เกิดการซื้อมากที่สุดคือ การอยากลองชิม

สรุปและวิจารณ์ผล

จากผลการวิจัยสามารถอภิปรายได้เป็น 2 ส่วนด้วยกันดังนี้

ผลการสรุปจากแบบสอบถามจากประชากรผู้บริโภค พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง สมรสแล้ว อายุส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 20-40 ปี โดยวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาตรี ซึ่งมีรายได้อยู่ในเกณฑ์เฉลี่ย 15,001-20,000 และส่วนใหญ่มีอาชีพธุรกิจส่วนตัว ถือว่าอยู่ในกลุ่มผู้บริโภคที่มีกำลังซื้อค่อนข้างสูง

ในส่วนของพฤติกรรมและความต้องการใช้บริการของช่องทางการจัดจำหน่ายนั้น กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เคยดื่มน้ำเสาวรส โดยมีแหล่งซื้อที่นิยมคือร้านสะดวกซื้อ เช่น 7-11 เนื่องจากจากเหตุผลหลักคือสะดวกสบาย มีที่จอดรถ และสามารถหาซื้อได้ง่าย รองลงมาคือร้านขายของฝากตามแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากเหตุผลคือเสียงของแหล่งผลิตวัตถุดิบก็เป็นที่ปัจจัยหนึ่งในการทำให้เลือกสถานที่ในการซื้อสินค้า ในส่วนของร้านค้าที่จัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนนั้นส่วนใหญ่จะไม่ใกล้แหล่งที่พักอาศัยหรือแหล่งที่ทำงาน จึงทำให้กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามมีความต้องการให้ร้านค้าที่ใกล้ที่พักหรือแหล่งทำงานมีผลิตภัณฑ์ของชุมชนจัดจำหน่าย ส่วนของช่องทางการจัดจำหน่ายที่สำคัญคือรีสอร์ท โรงแรม ในแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ นั้น กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่จะซื้อน้ำเสาวรสใน รีสอร์ท หรือโรงแรม หากโรงแรมมีการโฆษณาหรือประชาสัมพันธ์ ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการซื้อน้ำเสาวรสจากแหล่งท่องเที่ยวคืออยากลองชิมรสชาติ และเป็นแหล่งที่มีชื่อเสียงเรื่องวัตถุดิบ

ผลจากการสัมภาษณ์นายวิระ ทัดเดชและกลุ่มสมาชิกชาวบ้านหมู่บ้านหนองรางช้าง ตำบลหนองแม่นา อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์พบว่า ในพื้นที่หมู่บ้านมีการปลูกเสาวรสเป็นจำนวนมากและผลผลิตมีคุณภาพสูง ทางชาวบ้านจึงได้มีการผลิตน้ำเสาวรสเพื่อจำหน่ายเป็นรายได้เสริม โดยมีนายเทิดพงษ์ รัตนะ เป็นผู้ผลิตน้ำเสาวรสที่ถือว่ารายได้สูงสุดในหมู่บ้าน ซึ่งจากการที่ได้ทำการจำหน่ายมาระยะหนึ่งพบว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นในเรื่องของช่องทางการจัดจำหน่ายคือไม่สามารถกระจายสินค้าให้ทั่วถึงเพื่อรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวหรือกลุ่มผู้บริโภคได้ เนื่องจากจากว่าไม่มีรถที่ใช้ในการขนส่ง ชาวบ้านรายอื่นก็ไม่สามารถขนส่งได้เช่นเดียวกัน เนื่องจากต้องนำรถยนต์ไปใช้ในการทำการเกษตร จึงทำให้ไม่สามารถที่จะจัดจำหน่ายได้อย่างยั่งยืน อีกทั้งยังส่งผลถึงต้นทุนเนื่องจากการจัดจำหน่ายต้องฝากรถขายวัตถุดิบประกอบอาหารลงมาขายในตลาดท่าพล จึงทำให้ออกจากต้นทุนเพิ่มแล้วกำไรที่ได้ยังลดลงอีกด้วย

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณ แหล่งทุนอุดหนุนการวิจัย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2558 และสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ที่มีส่วนช่วยให้การวิจัยครั้งนี้ สำเร็จลุล่วงด้วยดี จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

กรณีการร่ำ นามวงศ์. (2553).การศึกษาช่องทางการตลาดจำหน่ายสินค้าเขรามิคของจังหวัดสุพรรณบุรี :

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา.

- โกศล ดีศีลธรรม.(2551). โลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานสำหรับการแข่งขัน . กรุงเทพฯ : ฐานบุ๊คส์
- ไชยยศ ไชยมั่นคง และ มยุขพันธ์ ไชยมั่นคง (2550). “กลยุทธ์โลจิสติกส์และซัพพลายเชนเพื่อการแข่งขัน ในตลาดโลก”. กรุงเทพฯ : ซีวาย ซีซีเท็ม พรินต์ติ้ง จำกัด
- นัทธ์หทัย ปัญเจริญ. (2553). ช่องทางการจัดจำหน่ายไม้แกะสลักชุมชนบ้านถวาย อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยแม่โจ้
- รัชนิกร อุตตมา. (2553). ช่องทางการจัดจำหน่ายผักปลอดสารพิษของเกษตรกรในอำเภอสาร์ภี จังหวัดเชียงใหม่ . เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2553.
- วิมลพัทธ์ พงษ์ประไพ. (2553). การพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ้าทอเกาะยอโดยชุมชนมีส่วนร่วม. สงขลา : มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา, 2553.
- องอาจ ปทวนาวิช. (2537). เอกสารการสอนชุดวิชาการบริหารตลาดหน่วยที่ 9-15. พิมพ์ครั้งที่ 13 กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

การพัฒนาศักยภาพการผลิตสินค้าชุมชนของชาวบ้านตำบลหนองแม่นา Potential Development of Nong Mae Na Production Community.

ปราณีต ไจหนัก¹ และ สุขมาก วงศ์วิริยชาติ²

Praneet Jainak and Sukmak Wongwiriya chat

¹อาจารย์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

²นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการตลาด คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาศักยภาพการผลิตสินค้าของชาวบ้านตำบลหนองแม่นา อำเภอน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยมีวัตถุประสงค์ 2 ประการได้แก่ 1) เพื่อพัฒนาศักยภาพการผลิตสินค้าให้แก่ชุมชน 2) เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชนเข้าสู่ตลาดได้

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน โดยใช้การวิจัยแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth interview) ข้อมูลพื้นฐานและการวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนในการผลิตสินค้าโดยใช้วิธีการวิเคราะห์ SWOT และแบบวิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) กับกลุ่มประชากรตัวอย่าง ในด้านรสชาติของตัวผลิตภัณฑ์ การพัฒนาตราสินค้า การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ จากการวิเคราะห์ต้นทุน และทำการทดสอบตลาดทั้งประชาชนทั่วไป และกลุ่มร้านค้าปลีก

ผลการวิจัย พบว่า ชาวบ้านมีศักยภาพในการผลิตน้ำเสาวรสที่อร่อยจากการทดลองแจกชิมจากคำรับรองของผู้ชิมและมีสูตรเป็นของตนเอง ชาวบ้านมีการปลูกเสาวรสเพื่อเป็นวัตถุดิบได้เองทำให้ต้นทุนในการผลิตต่ำ และได้รับการสนับสนุนจากทางอำเภอและหน่วยงานของรัฐที่สนับสนุนให้ชาวบ้านผลิตสินค้าของชุมชน เขาถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวในแต่ละปีเป็นจำนวนมากจึงสามารถหาทำเลที่ตั้งเพื่อจำหน่ายเองได้เพราะหมู่บ้านอยู่ใกล้แหล่งที่นักท่องเที่ยวนิยมมาชมวิวยเป็นจำนวนมาก

การเลือกบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมและคุ้มค่ากับการลงทุนมากที่สุดระหว่างขวดพลาสติกและขวดแก้วสามารถสรุปได้ดังนี้ คือ ขวดแก้วจะให้กำไรมากกว่าขวดพลาสติกอยู่ 1 เท่าตัวในขณะที่ใช้เงินลงทุนที่เท่ากัน

จากการทดสอบตลาดโดยการนำน้ำเสาวรสไปเสนอขายให้แก่ร้านค้าปลีกในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า น้ำเสาวรสสามารถจำหน่ายได้ และมียอดขายสูงขึ้น

การวิเคราะห์ข้อมูลความเหมาะสมของตราสินค้า พบว่า ความเหมาะสมของตราสินค้าผลิตภัณฑ์น้ำเสาวรสจากรูปภาพ Brand logo ทั้ง 16 รูป ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการ Brand logo ที่สื่อถึงแหล่งที่มาของผลิตภัณฑ์ โดดเด่นสวยงาม และจดจำง่าย โดยมีลักษณะ Logo เป็นรูปหน้าผู้หญิงชาวเขาที่ยิ้มแย้มแจ่มใสอารมณ์ดีแต่งกายด้วยชุดชาวเขามีสีสันที่โดดเด่นสวยงามและจดจำง่าย ส่วน Brand name คือ “คนดอย” มีความหมายตรงตัวคือเป็นผลิตภัณฑ์ที่มาจากคนบนดอยเป็นผู้ผลิต มีค่าที่สั้นและจดจำง่าย

คำสำคัญ : การพัฒนาศักยภาพ, ผลิตภัณฑ์ชุมชน, ชาวบ้านตำบลหนองแม่นา

Abstract

This research aims to develop the production potential of villagers in Nong Mae Na Sub District, Khao Kho District, Phetchabun Province. The objectives were; 1) to develop the production of goods for the community 2) to develop community products to meet market need.

This research applied mixed-method methodology, using in-depth interviews to find basic information, SWOT analysis to analyze the community's production potential, and a research survey to gather data on the product's taste and brand. The researcher also applied cost analysis for package development and tested the market through general public and retailers.

The results from trial distribution testimonials showed that the villagers had the potential to produce delicious and viable passion fruit juice using their own recipe. The villagers have planted passion fruit as raw material to keep low cost and receive support from state agencies. Khao Kho, a tourist attraction with so many tourists each year, was a prime location for distribution due to proximity to popular sight-seeing villages.

Choosing the right packaging is worth the investment; between plastic bottles and glass bottles, a glass bottle doubled profit compared to plastic bottle while maintaining the same initial cost.

The market test by the passion fruit juice offered to retailers in the city of Phetchabun showed that passion fruit juice was viable with repeat orders.

Analyzing the suitability of the brand products research found that, from the 16 images, respondents preferred a brand logo that reflects the striking beauty and friendliness of the source. The logo was the face of a woman in good mood, and dressed in memorable hill-tribe clothing. The brand name "Khon Doi" translates to 'people of the mountain' and was short and easy to remember.

Keywords : development, local products, folk Nong Mae Na.

บทนำ

ในสถานการณ์ปัจจุบัน ผู้ประกอบการภายในประเทศมีอยู่หลายระดับ ทั้งขนาดใหญ่ ขนาดกลาง ขนาดเล็ก ผู้ประกอบการบางรายสามารถผลิตสินค้าเพื่อส่งออกได้ แต่ยังมีผู้ประกอบการจำนวนมากที่ต้องการการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อยกระดับให้เป็นที่ยอมรับในตลาด กระทรวงอุตสาหกรรมจึงได้มอบหมายให้สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมจัดทำโครงการมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนขึ้นเพื่อเสริมสร้างให้ชุมชนนำภูมิปัญญาและทรัพยากรในท้องถิ่นมาผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ

หมู่บ้านหนองรางช้าง หมู่ที่ 4 ตำบลหนองแม่นา อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ มีประชากรทั้งหมด 298 คน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร โดยการปลูกพืชตามฤดูกาล เช่น ข้าวลิ้มผัว ข้าวไร่ เสาวรส พริกแก้ว เป็นต้น แต่ที่นิยม

ปลูกมากที่สุดคือ เสาวรส ซึ่งถือได้ว่าเป็นแหล่งปลูกเสาวรสที่ใหญ่ที่สุดในจังหวัดเพชรบูรณ์ และจากการทำการเกษตรที่ได้ผลผลิตมา ชาวบ้านบางส่วนก็ทำอาชีพเสริม โดยการทำน้ำเสาวรสบาย้าง รับจ้างลักพวงมาลัยจากด้ายเพื่อส่งออกประเทศญี่ปุ่นบ้าง รับจ้างลักโครเชต์บ้าง แต่เนื่องจากความสามารถในการประกอบอาชีพเสริมและทรัพยากรที่ชุมชนมีอยู่นั้นสามารถที่จะผลิตเป็นสินค้าออกจำหน่ายเพื่อให้เป็นอาชีพหลักได้อย่างยั่งยืน ไม่ต้องผ่านคนกลางหรือตัวแทน และทำให้มีรายได้เพิ่มจากเดิมอีกด้วย ซึ่งเป็นความต้องการที่ได้มาจากผลสำรวจความต้องการและข้อเสนอแนะของชาวบ้านในการให้บริการวิชานั้น ชาวบ้านต้องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ได้จากผลผลิตทางการเกษตรอย่างมาก ทำให้เกิดแนวคิดในการทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนของชาวบ้านตำบลหนองแม่นา และยังเป็นการวิจัยที่น่าข้อมูลจากการบริการวิชาการ เรื่อง “การจัดการการตลาดผลิตภัณฑ์ชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน พ.ศ.2557” มาบูรณาการเข้าสู่งานวิจัย เพื่อเป็นการพัฒนาที่ต่อเนื่องให้เกิดความยั่งยืนแก่ชุมชน สร้างภูมิคุ้มกันและความแข็งแกร่งให้แก่ชุมชนในการประกอบอาชีพ และการนำผลผลิตทางการเกษตรของชุมชนมาพัฒนาให้มีศักยภาพมากขึ้น อีกทั้งเป็นการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ให้แก่ชุมชนอีกด้วย

อีกทั้งสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม หรือที่เรียกย่อๆ ว่า สมอ. ได้มีโครงการจัดทำมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน(มผช.) เพื่อรองรับการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนหรือ ระดับพื้นที่ที่ยังไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร ซึ่งวัตถุประสงค์ของโครงการที่สำคัญคือส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ชุมชนให้ได้รับการรับรองและแสดง เครื่องหมายการรับรองเพื่อส่งเสริมด้านการตลาดของผลิตภัณฑ์ให้เป็นที่ยอมรับอย่างแพร่หลายและสร้างความมั่นใจให้กับผู้บริโภคในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชนทั้งในประเทศและต่างประเทศ เน้นให้มีการพัฒนาแบบยั่งยืน อีกทั้งสนับสนุนนโยบายสำคัญของรัฐบาลโครงการ หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ในการแก้ไขปัญหาความยากจนของชุมชน โดยมุ่งให้ความสำคัญของการนำภูมิปัญญาชาวบ้าน และทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาพัฒนาและสร้างมูลค่าของผลิตภัณฑ์ให้สูงขึ้น มีคุณภาพ มีจุดเด่น มีเอกลักษณ์ มีการพัฒนาท้องถิ่น สร้างชุมชนให้เข้มแข็งพึ่งตนเองได้ สร้างงาน สร้างรายได้ (สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ,2552)

ผู้จัดทำวิจัยจึงเห็นว่าการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนอย่างมาก สามารถตอบโจทย์ความต้องการของชุมชนได้อย่างตรงประเด็น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ การสร้างตราสินค้า การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ เพื่อเป็นการสร้างรายได้เสริมเพิ่มมูลค่า และสร้างอาชีพให้ชุมชนได้

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

- (1) เพื่อพัฒนาศักยภาพในการผลิตสินค้าให้แก่ชุมชน
- (2) เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชนเข้าสู่ตลาดได้อย่างมีคุณภาพ

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่องการพัฒนาศักยภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนของชาวบ้านตำบลหนองแม่นา เป็นงานวิจัยที่มุ่งเน้นการพัฒนาฝีมือด้านการผลิตสินค้าของชุมชน เน้นไปที่การพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์น้ำเสาวรสบาย้างที่มีสูตรส่วนผสมและวิธีทำเป็นมาตรฐาน การพัฒนาตราสินค้า และการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ โดยใช้หลักแนวคิดทฤษฎี ดังนี้ การวิเคราะห์ SWOT เพื่อศึกษาศักยภาพของชุมชน การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การพัฒนาตราสินค้า และการพัฒนาบรรจุภัณฑ์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงผสมผสานโดยใช้การวิจัยแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Deep interview) เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานของชุมชนและใช้การวิเคราะห์ SWOT เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนในการผลิตสินค้า ใช้การทดลองผลิตน้ำเสาวรสนได้สูตรที่เป็นมาตรฐาน และแบบวิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) กับประชากรกลุ่มตัวอย่างในด้านรสชาติของตัวผลิตภัณฑ์ ตราสินค้า ทั้งประชาชนทั่วไป และกลุ่มร้านค้าปลีกและใช้การวิเคราะห์ต้นทุนเพื่อหาอัตราส่วนของกำไรในการเลือกใช้บรรจุภัณฑ์ กลุ่มประชากรที่ทำการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ ชาวบ้านชุมชนหนองแม่นา หมู่ที่ 4 อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ที่ผลิตน้ำเสาวรสนในระดับครัวเรือนเพื่อจำหน่าย ประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป และกลุ่มร้านค้าปลีก การวิจัยครั้งนี้มีกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่มด้วยกัน คือ 1) กลุ่มที่ทำการสัมภาษณ์ในการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการผลิตน้ำเสาวรสนของชาวบ้านหนองแม่นา หมู่ที่ 4 อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) 2) กลุ่มที่สองคือกลุ่มประชากรทั่วไป โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวก (Convenience Sampling) 3) กลุ่มที่สามคือกลุ่มร้านค้าปลีกที่อยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อใช้ในการทดสอบตลาดและประเมินศักยภาพของคุณภาพผลิตภัณฑ์น้ำเสาวรสนจากยอดขายและการสั่งซื้อ ในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดคะแนนของคำถามแบบประเมินค่าเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ใช้วิธีการทดสอบตลาดและดูจากยอดขายที่สามารถขายได้ การสร้างตราสินค้า คิดจากเกณฑ์ค่าร้อยละ (Percentage) ของคำตอบ ส่วนการพัฒนาบรรจุภัณฑ์นั้นจะใช้เกณฑ์พิจารณาจากต้นทุนเป็นหลัก และการวิเคราะห์ SWOT เกี่ยวกับศักยภาพของชาวบ้านหมู่ที่ 4 ตำบลหนองแม่นา อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ เก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานและประเมินศักยภาพการผลิตน้ำเสาวรสนของชาวบ้านหนองแม่นา หมู่ที่ 4 อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการพัฒนาตัวผลิตภัณฑ์ ตราสินค้า และบรรจุภัณฑ์ โดยใช้เครื่องมือ 3 รูปแบบ คือ 1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึกโดยสัมภาษณ์กลุ่มชาวบ้านที่ผลิตน้ำเสาวรสนในหมู่ที่ 4 ตำบลหนองแม่นา อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อนำมาประเมินศักยภาพโดยใช้การวิเคราะห์ SWOT 2) การวิเคราะห์ต้นทุนของบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมกับศักยภาพของชาวบ้านและเพื่อให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายของผลิตภัณฑ์น้ำเสาวรสนที่เลือก 3) แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งจะเป็นคำถามทั้งแบบปลายปิดและปลายเปิดในแบบสอบถาม แบบสอบถามที่สร้างขึ้นนี้ผู้ทำวิจัยได้ให้ผู้ทรงคุณวุฒิ คืออาจารย์ทางด้านการตลาดเป็นผู้วินิจฉัยความตรงประเด็นของเนื้อหาเกี่ยวกับหัวข้อการวิจัยแล้ว และนำไปทดสอบกับอาจารย์สาขาอื่นๆ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์จำนวน 5 คนและประชาชนทั่วไป จำนวน 5 คน เพื่อทดสอบว่าคำถามแต่ละข้อ แต่ละส่วน สามารถสื่อความหมายได้ตรงประเด็นที่ต้องการหรือไม่ มีความเหมาะสมและยากต่อความเข้าใจของผู้ตอบแบบสอบถามหรือไม่ เพื่อให้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือที่สามารถวัดในสิ่งที่ต้องการและมีความเที่ยงตรงเชื่อถือได้ การเก็บรวบรวมข้อมูล กระทำในเขตเวลาตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2558 สิ้นสุดเดือน มกราคม 2559 โดยเริ่มจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มตัวอย่างเพื่อเก็บข้อมูลพื้นฐานและประเมินศักยภาพในการผลิต การวิเคราะห์ต้นทุนบรรจุภัณฑ์ การทดสอบตลาดกับกลุ่มผู้ค้าปลีกในเรื่องของยอดขายและการสั่งซื้อ ทดสอบรสชาติของผลิตภัณฑ์น้ำเสาวรสนกับประชาชนทั่วไป และการใช้แบบสอบถามด้านตราสินค้าตามตัวแปรที่อยู่ในขอบข่ายของงานวิจัยเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลด้านความเหมาะสมของผลิตภัณฑ์ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการอธิบายการเปรียบเทียบความแตกต่างของตัวแปรด้วยวิธีการดังนี้ 1) ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการผลิตน้ำเสาวรสนโดยทำการวิเคราะห์ SWOT เพื่อหาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ของชาวบ้านหนองแม่นา 2) ข้อมูลทางด้านการเปรียบเทียบต้นทุนและกำไร จากผลต่าง คำนวณค่าร้อยละ (Percentage) 3) ข้อมูลทางประชากรของกลุ่มตัวอย่าง ทำการวิเคราะห์โดยการแจก

แจกแจงข้อมูลความถี่ (Frequency Distribution) คำนวณค่าร้อยละ (Percentage) 4) ข้อมูลทางด้านความเหมาะสมของการพัฒนาตราสินค้าโดยการแจกแจงข้อมูลความถี่ (Frequency Distribution) คำนวณค่าร้อยละ (Percentage)

ผลการวิจัย

จากผลงานวิจัยเรื่องการพัฒนาศักยภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนของชาวบ้านตำบลหนองแม่นา มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาศักยภาพของชาวบ้านด้านการผลิตสินค้าเพื่อการนำมาจำหน่ายในตลาดได้ โดยเน้นไปที่การพัฒนาการผลิตน้ำเสาวรสให้มีรสชาติอร่อยมีส่วนผสมที่เป็นมาตรฐานที่สามารถเผยแพร่ได้ เน้นการพัฒนาตราสินค้า และบรรจุภัณฑ์เพื่อให้มีความทันสมัยและยกระดับผลิตภัณฑ์ได้ โดยมีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือชาวบ้านหมู่ที่ 4 ตำบลหนองแม่นา อำเภอลำปาง จังหวัดเพชรบูรณ์ ร้านค้าปลีกในจังหวัดเพชรบูรณ์ 10 ร้านค้า และประชาชนทั่วไป จำนวน 100 คน โดยใช้เครื่องมือการวิจัยจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มเป้าหมาย ประเมินศักยภาพของชาวบ้านโดยการวิเคราะห์ SWOT การวิเคราะห์ต้นทุนของบรรจุภัณฑ์เพื่อเปรียบเทียบผลตอบแทน การทดสอบตลาดโดยวัดจากยอดขายและยอดการสั่งซื้อจากร้านค้าปลีก และการวิเคราะห์ข้อมูลความเหมาะสมของตราสินค้าจากการประมวลผลของแบบสอบถามด้วยการแจกแจงข้อมูลความถี่ (Frequency Distribution) คำนวณค่าร้อยละ (Percentage) สามารถสรุปได้ดังนี้

ชาวบ้านมีศักยภาพในการผลิตน้ำเสาวรสที่อร่อยจากการทดลองแจกชิมจากคำรับรองของผู้ชิมและมีสูตรเป็นของตัวเอง ชาวบ้านมีการปลูกเสาวรสเพื่อเป็นวัตถุดิบได้เองทำให้ต้นทุนในการผลิตต่ำ และได้รับการสนับสนุนจากทางอำเภอและหน่วยงานของรัฐที่สนับสนุนให้ชาวบ้านผลิตสินค้าของชุมชน เขาถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวในแต่ละปีเป็นจำนวนมากจึงสามารถหาทำเลที่ตั้งเพื่อจำหน่ายเองได้เพราะหมู่บ้านอยู่ใกล้แหล่งที่นักท่องเที่ยวนิยมมาชมวิวนับเป็นจำนวนมาก

อัตราส่วนการลงทุน ระหว่าง ขวดพลาสติก และขวดแก้ว

อัตราส่วนของต้นทุน = $384/150.76 = 2.55$ เท่า เทียบอัตราส่วนของต้นทุนในส่วนของการใช้ = $2.62 \times 2.55 = 6.68$ บาท ซึ่งจะเห็นได้ว่าถ้าใช้ขวดแก้วก็ยังมีมากกว่าในขณะที่ใช้เงินลงทุนเท่ากัน หรือ เทียบโดยนำกำไรของบรรจุภัณฑ์ทั้ง 2 ชนิดมาคิดอัตราส่วนคือ $9.29/2.62 = 3.55$ ซึ่งมีค่ามากกว่าอัตราส่วนของต้นทุน 2.55 อยู่ 1 เท่า จึงสามารถสรุปได้ว่าการใช้ขวดแก้วจะมีกำไรมากกว่าการใช้ขวดพลาสติกอยู่ 1 เท่า เมื่อเปรียบเทียบอัตราส่วนของต้นทุนในอัตราที่เท่ากัน

การทดสอบตลาดกับร้านค้าปลีก

จากการทดสอบตลาดโดยการนำน้ำเสาวรสไปเสนอขายให้แก่ร้านค้าปลีกจำนวน 10 ร้านค้า ในเขตอำเภอเมืองจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า ลูกค้าติดใจในรสชาติของน้ำเสาวรสและสามารถจำหน่ายได้จากการมียอดสั่งซื้อซ้ำ

การวิเคราะห์ข้อมูลความเหมาะสมของตราสินค้าจากการประมวลผลของแบบสอบถาม

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไปที่คาดว่าจะจะเป็นลูกค้าของผลิตภัณฑ์น้ำเสาวรสจากการสำรวจประชากรกลุ่มตัวอย่างจำนวน 100 คน พบว่ามีเพศชาย 21 คน คิดเป็นร้อยละ 21 และมีเพศหญิง 79 คน คิดเป็นร้อยละ 79 มีเกณฑ์อายุ 20 – 30 ปี 33 คน คิดเป็นร้อยละ 33 อายุ 31 – 40 ปี 60 คน คิดเป็นร้อยละ 60 อายุ 41 – 50 ปี 7 คน คิดเป็นร้อยละ 7 และอายุ 51 ปีขึ้นไป ไม่พบในการสำรวจ มีอาชีพข้าราชการ / พนักงานรัฐวิสาหกิจ 20 คน คิดเป็นร้อยละ 20 พนักงานบริษัทเอกชน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 60 เจ้าของกิจการ /

ธุรกิจส่วนตัว 13 คน คิดเป็นร้อยละ 13 รับจ้าง 7 คน คิดเป็นร้อยละ 7 นิสิต / นักศึกษา ไม่พบในการสำรวจ และอาชีพอื่นๆ ไม่พบในการสำรวจ มีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. ไม่พบในการสำรวจ ระดับอนุปริญญา/ปวส. ไม่พบในการสำรวจ ระดับปริญญาตรี 73 คน คิดเป็นร้อยละ 73 ระดับปริญญาโท 27 คน คิดเป็นร้อยละ 27 และระดับปริญญาเอก ไม่พบในการสำรวจ

ส่วนที่ 2 ข้อมูลความชอบและความเหมาะสมของตราสินค้าผลิตภัณฑ์น้ำเสาวรส จากแบบสอบถามตราสินค้า 16 รูปภาพ พบว่า มีผู้ตอบแบบสอบถามเลือกรูปภาพที่ 1 จำนวน 0 คน คิดเป็นร้อยละ 0 รูปภาพที่ 2 จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 23 รูปภาพที่ 3 จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 5 รูปภาพที่ 4 จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 1 รูปภาพที่ 5 จำนวน 0 คน คิดเป็นร้อยละ 0 รูปภาพที่ 6 จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 13 รูปภาพที่ 7 จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 9 รูปภาพที่ 8 จำนวน 0 คน คิดเป็นร้อยละ 0 รูปภาพที่ 9 จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 12 รูปภาพที่ 10 จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 2 รูปภาพที่ 11 จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 15 รูปภาพที่ 12 จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 2 รูปภาพที่ 13 จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 3 รูปภาพที่ 14 จำนวน 0 คน คิดเป็นร้อยละ 0 รูปภาพที่ 15 จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 2 รูปภาพที่ 16 จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 13

สรุปและวิจารณ์ผล

ผลการวิจัยสรุปว่า ศักยภาพของชาวบ้านหมู่ที่ 4 ตำบลหนองแม่นา อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า ชาวบ้านมีศักยภาพในการผลิตน้ำเสาวรสที่อร่อยจากการทดลองแจกชิมจากคำรับรองของผู้ชิมและมีสูตรเป็นของตัวเอง ชาวบ้านมีการปลูกเสาวรสเพื่อเป็นวัตถุดิบได้เองทำให้ต้นทุนในการผลิตต่ำ และได้รับการสนับสนุนจากทางอำเภอและหน่วยงานของรัฐที่สนับสนุนให้ชาวบ้านผลิตสินค้าของชุมชน เขาถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวในแต่ละปีเป็นจำนวนมากจึงสามารถหาทำเลที่ตั้งเพื่อจำหน่ายเองได้เพราะหมู่บ้านอยู่ใกล้แหล่งที่นักท่องเที่ยวนิยมมาชมวิวยเป็นจำนวนมาก และด้านบรรจุภัณฑ์การใช้ขวดแก้วจะมีกำไรมากกว่าการใช้ขวดพลาสติกอยู่ 1 เท่า เมื่อเปรียบเทียบอัตราส่วนของต้นทุนในอัตราที่เท่ากัน และจากการทดสอบตลาดโดยการนำน้ำเสาวรสไปเสนอขายให้แก่ร้านค้าปลีกจำนวน 10 ร้านค้า ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า ลูกค้านักช้อปในรสชาติของน้ำเสาวรสและสามารถจำหน่ายได้ดูจากการมียอดสั่งซื้อซ้ำ

ความเหมาะสมของตราสินค้าผลิตภัณฑ์น้ำเสาวรสจากรูปภาพ Brand logo ทั้ง 16 รูปภาพ พบว่า รูปภาพที่ 2 มีผู้เลือกตอบมากที่สุด ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการ Brand logo ที่สื่อถึงแหล่งที่มาของผลิตภัณฑ์ โดดเด่น สวยงาม และจดจำง่าย โดยมีลักษณะ Logo เป็นรูปหน้าผู้หญิงชาวเขาที่ยิ้มแย้มแจ่มใสอารมณ์ดีแต่งกายด้วยชุดชาวเขา มีสีสันทันทีโดดเด่นสวยงามและจดจำง่าย ส่วน Brand name คือ “คนดอย” มีความหมายตรงตัวคือเป็นผลิตภัณฑ์ที่มาจากคนบนดอย เป็นผู้ผลิต มีคำที่สั้นและจดจำง่าย

ภาพที่ Brand logo ผลิตภัณฑ์ชุมชน

ข้อเสนอแนะ

จากการดำเนินงานวิจัยในครั้งนี้ผู้ทำวิจัยพบว่า

1. วิธีการใช้การเทียบอัตราส่วนของต้นทุนในการใช้บรรจุภัณฑ์ยังไม่เพียงพอ ต้องใช้การวิเคราะห์กำลังการซื้อของกลุ่มตลาดเป้าหมายว่ามีกำลังการซื้อที่เพียงพอและเต็มใจที่จะซื้อในราคาที่แพงกว่าหรือไม่ และควรวิเคราะห์ศักยภาพของผู้ผลิตเองด้วยว่ามีเงินทุนในการลงทุนที่เพิ่มขึ้นหรือไม่
- 2.

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้เป็นอย่างดีนั้น ข้าพเจ้าผู้ทำวิจัยต้องขอขอบพระคุณทุกท่านที่คอยให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ เป็นอย่างดี และให้กำลังใจมาโดยตลอด ขอขอบคุณผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่านที่ช่วยเหลือในการตอบแบบสอบถาม ขอขอบคุณนักศึกษาสาขาวิชาออกแบบผลิตภัณฑ์ คณะสถาปัตยกรรม มหาวิทยาลัยพระจอมเกล้าพระนครเหนือ ที่ช่วยออกแบบตราสินค้าขอบคุณครู อาจารย์ที่สั่งสอนให้ความรู้ตลอดมา ทำให้ผลงานวิจัยสำเร็จลุล่วงและมีประโยชน์ต่อการได้มาซึ่งข้อเท็จจริงของข้อมูลการวิจัยในการนำไปใช้ประโยชน์ได้มาก และที่ลืมไม่ได้ขอกราบขอบพระคุณสถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัย ราชภัฏเพชรบูรณ์ที่เป็นผู้ก่อให้เกิดผลงานด้านวิจัยในเรื่องของโอกาสและเงินทุนสนับสนุนงานวิจัยที่ทำให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี จึงขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

ขจรศักดิ์ วงศ์วิราช และคณะ.(2554). ศักยภาพและความพร้อมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการ

วิสาหกิจ ชุมชนกลุ่มฮ่อมใจ ตำบลแม่ทะ อำเภอมะนัง จังหวัดลำปาง.

[Online].Available:<http://janphar.lpru.ac.th/mgts/management/web2013/pdf/research5.pdf>

(10 ก.พ. 2559)

พิมพ์พิสุทธิ์ อ้วนล้ำ.การพัฒนาศักยภาพผลิตภัณฑ์ OTOP สู่วิสาหกิจเชิงสร้างสรรค์ (พัฒนาชุมชน)

[Online].Available:<http://www.cddubon.net/webapp/Fileskm/km341123072014133544.pdf> (10

ม.ค. 2559)

วงหทัย ดันชีวะวงศ์.(2548). การบริหารตราสินค้าไทยด้วยกลยุทธ์ Brand Portfolio. กรุงเทพมหานคร:

บริษัท เอ็กซ์เปอร์เน็ท จำกัด.

วราพร โภชนโกะ.(2558). การพัฒนาศักยภาพการตลาดของกลุ่มชุมชนบ้านโป่งสูง ตำบลหมื่นไวย

[Online].Available: <http://www.hu.ac.th/conference2015/proceedings/data/> (10 ก.พ. 2559)

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี.การวิเคราะห์สวอต.[Online].Available: <https://th.wikipedia.org/wiki> (9 ก.พ. 2559)

ศักยภาพ[Online].Available: https://www.gotoknow.org/user/panutda_taw/profile(11 ม.ค. 2559)

ศิวฤทธิ์ พงศกรรังศิลป์. (2555). หลักการตลาด.กรุงเทพฯ: บริษัท สำนักพิมพ์ท็อป จำกัด.

ศิริวิวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ.(2543). หลักการตลาด.กรุงเทพฯ : บริษัท อีระฟิล์ม และโซเท็กซ์ จำกัด.

สุดาดวง เรืองรุจิระ .(2543). หลักการตลาด.กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ประกายพริ้ง.

สุนิษา กลิ่นขจร.(2558). การพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผลิตภัณฑ์ลูกประคบสมุนไพรบ้าน

เขานาโน ตำบลต้นยวน อำเภอนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี.

[Online].Available:file:///C:/Users/PN/Downloads/45862-106317-1-SM.pdf (10 ก.พ. 2559)

สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม (สมอ.).มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน.(2552)

[Online].Available :http://www.tisi.go.th/otop/pdf_file/tcps653_47.pdf (12 พ.ย. 2558)

อภิสิทธิ์ ฉัตรทนานนท์ และ จิระเสกข์ ตรีเมธสุนทร. (2553).หลักการตลาดเพื่อธุรกิจ.

กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์เสริมมิตร.

Philip Kotler.(2547).การจัดการการตลาด.กรุงเทพฯ: เพียร์สัน เอ็ดดูเคชั่น อินโดไชน่า.

คุณลักษณะการเป็นผู้ประกอบการของนักเรียนในจังหวัดเพชรบูรณ์ Entrepreneurial Characteristics of Students in Phetchabun Province

รุ่งลักษณ์ ดีแจ่ม¹ สาวิตรี วงศ์สุรเศรษฐ์² และดอกอ้อ ขวัญนิน³

Rungluksana Deejam¹, Sawitree Wongsurasate² and Dokoo Khunwnin³

¹อาจารย์ คณะวิทยาการจัดการ

^{2,3}ผู้ร่วมวิจัย คณะวิทยาการจัดการ

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจคุณลักษณะการเป็นผู้ประกอบการของนักเรียนในจังหวัดเพชรบูรณ์ มีนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 418 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ คุณลักษณะการเป็นผู้ประกอบการของนักเรียนในจังหวัดเพชรบูรณ์ การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะการเป็นผู้ประกอบการ 6 ด้าน คือ นวัตกรรม ความกล้าเสี่ยง ความสามารถในการแข่งขัน การมุ่งการเรียนรู้ การมุ่งความสำเร็จ และความคิดสร้างสรรค์ มีค่าระดับปานกลาง และมีนักเรียนที่มีคะแนนจากแบบทดสอบระดับสูง ส่วนใหญ่มีครอบครัวได้ประกอบธุรกิจ ได้รับการเรียนรู้ด้านธุรกิจตั้งแต่อายุยังน้อย ได้เดินทางไปหลายจังหวัดกับครอบครัว เห็นสินค้าที่แตกต่างจากท้องถิ่นด้วยการเดินทาง และการมีสังคมผ่านเครือข่ายออนไลน์

คำสำคัญ : ผู้ประกอบการ

Abstract

The objective of this research was to survey entrepreneurial characteristics of students in Phetchabun province. The sample consisted of 418 students. The research instruments used were a survey form and in-depth interviews. The statistic methods used for analyze data were mean, standard deviation and content analysis.

For the students who tested high for these characteristics, most came from a family with a family business and were trained in business from an early age, traveled extensively with family, were exposed to products differing to those available locally or were members of an online marketing network community.

Keywords : Entrepreneurs

บทนำ

วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม(SMEs)ในการเป็นรากฐานการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นกลไกในการแก้ไขปัญหาความยากจน และก่อให้เกิดการจ้างงานของท้องถิ่น SMEs มีส่วนสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศที่มีจำนวนประมาณร้อยละ 99 ของธุรกิจทั้งหมด(สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2550 น. 6-7) รวมถึงการจะก้าวเข้ามาประกอบธุรกิจได้อย่างมั่นคงเมื่อได้รับการเรียนรู้และคุณลักษณะการเป็นผู้ประกอบการ เป็นสิ่งหนึ่งที่สามารถพัฒนาได้เมื่อเริ่มจากการปลูกฝังความรู้ การปฏิบัติที่ก่อให้เกิดความสนใจเป็นผู้ประกอบการที่จะสร้างสรรค์ธุรกิจในชุมชน คุณลักษณะดังกล่าวเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้ประกอบการประสบความสำเร็จในธุรกิจ

การเข้าใจและเรียนรู้กับนักเรียนซึ่งเป็นวัยเรียนจะช่วยให้เริ่มปรับเปลี่ยนคุณลักษณะการเป็นผู้ประกอบการและต่อยอดพัฒนาทักษะสำคัญที่จะทำให้เลือกอาชีพที่เหมาะสมแก่ตนเองที่สามารถสร้างสรรค์ การวิจัยนี้ศึกษากับกลุ่มนักเรียนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ข้อค้นพบของการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมการเรียนการสอนที่สอดแทรกในวิชาทางด้านบริหารธุรกิจและสาขาอื่นที่เกี่ยวข้อง นอกจากนั้นยังสามารถนำไปวางแผนการพัฒนาคุณลักษณะการเป็นผู้ประกอบการรายใหม่กับสถานศึกษาในระดับต่างๆเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจให้แก่จังหวัดเพชรบูรณ์และประเทศไทยให้เจริญเติบโตและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อสำรวจคุณลักษณะการเป็นผู้ประกอบการของนักเรียนในจังหวัดเพชรบูรณ์

วรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวรรณกรรม งานวิจัย และเอกสารแนวคิดคุณลักษณะการเป็นผู้ประกอบการ คุณลักษณะการเป็นผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จมีหลายปัจจัยโดยที่ผู้ประกอบการอาจไม่จำเป็นต้องมีครบทุกด้าน ซึ่งโดยทั่วไปคุณลักษณะการเป็นผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จ ดังนี้(ปัจจัยสู่ความสำเร็จของผู้ประกอบการ SMEs, 2552)

นวัตกรรม(Innovativeness Orientation) การริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งประดิษฐ์ และนำออกสู่สังคม นำเสนอสู่ตลาด แสดงถึงความสามารถที่คู่แข่งไม่สามารถลอกเลียนแบบ หรือไม่มีสิ่งอื่นมาทดแทนได้

ความกล้าเสี่ยง(Risk Taking Orientation) การลงทุนในวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม แม้จะใช้เงินลงทุนไม่สูงแต่การลองผิดลองถูก ย่อมต้องแลกเปลี่ยนระหว่างความสำเร็จและความล้มเหลวจากการลงทุนนั้นได้

ความสามารถในการแข่งขัน(Competitive Aggressiveness) มีความพยายามทำในสิ่งที่แตกต่างเหนือคนอื่น ๆ อาจจะมีรางวัลหรือไม่มีรางวัล แสดงความท้าทายและสร้างเสริมผลักดันความสามารถของตนเองให้สูงยิ่งขึ้นไป

การมุ่งการเรียนรู้(Learning Orientation) มีการใฝ่หาความรู้เพิ่มเติมตลอดเวลา โดยเฉพาะความรู้ข้อมูลการตลาด เศรษฐกิจ การเมือง กฎหมาย

การมุ่งความสำเร็จ(Achievement Orientation) ความมุ่งมั่นในการใช้สติปัญญา ความสามารถทั้งหมด การทุ่มเททำงานหนักให้กับงานเพื่อบรรลุความสำเร็จ ตามที่วางเป้าหมายไว้โดยไม่คำนึงถึงความยากลำบาก

ความคิดสร้างสรรค์(Creativity Thinking) เป็นผู้เอาประสบการณ์ที่ผ่านมามาปรับใช้ วิธีการที่ดีกว่าเดิม มีความพยายาม ขยายองค์ความรู้รวมทั้งการนำแนวคิดที่เป็นประโยชน์ของผู้อื่นมาใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่(Hodgetts and Kuratko, 1995, pp. 31-36)

จากที่กล่าวมาข้างต้นจึงเลือกคุณลักษณะที่มีความสำคัญและสัมพันธ์กับความสำเร็จ 6 ด้าน คือวินัย อดทน ความกล้าเสี่ยง ความสามารถในการแข่งขัน การมุ่งการเรียนรู้ การมุ่งความสำเร็จ และความคิดสร้างสรรค์(รัชจรินทร์ พรชัยวิเศษกุล และคณะ, 2546;รอชิตา เณลิ้มไทย, 2552; เจน จันทรสภาแสน, 2557; Lambing and Kuehl, 2003; Scarborough, 2003; Krauss, Frese, Friedrich and Unger, 2005; Dess, Lumpkin and Eisner, 2007; Amran et al., 2010)

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรในการศึกษาวิจัยนักเรียนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายกับระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ และได้ใช้เครื่องมือเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามคุณลักษณะการเป็นผู้ประกอบการ จำนวน 396 คน โดยผ่านการตรวจสอบความถูกต้องของเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องจำนวน 5 คน มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม และวัตถุประสงค์(Item Objective Congruence Index: IOC) มีค่าสูงกว่า 0.5 (Rovinelli and Hambleton, 1977 : 49-60) และปรับปรุงแก้ไขตามที่คุณเชี่ยวชาญเสนอแนะ แล้วนำไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนจำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในด้านความเชื่อมั่น(Reliability) ด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ได้ค่า 0.82

การคิดระดับคะแนนของคุณลักษณะของการเป็นผู้ประกอบการแต่ละข้อคำถามตอบว่าใช่ แปลเป็น 1 คะแนน และตอบว่าไม่ใช่หรือไม่แน่ใจ แปลเป็น 0 คะแนน ซึ่งคุณลักษณะของการเป็นผู้ประกอบการแต่ละด้านมี 5 ข้อคำถาม ผู้วิจัยได้แปลความหมายค่าเฉลี่ยโดยแบ่งเป็น 5 ระดับได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อยและน้อยที่สุด

และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง กับนักเรียนจำนวน 22 คน เป็นการสัมภาษณ์ด้านคุณลักษณะการเป็นผู้ประกอบการเป็นคำถามปลายเปิด เพื่อให้การตอบคำถามมีความอิสระนักเรียนสามารถแสดงความคิดเห็นได้มากที่สุด โดยแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ได้ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องโดยผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องจำนวน 5 คนเช่นกัน

ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป ได้แก่ การค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบความสัมพันธ์(Crosstab) และข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างมาทำการวิเคราะห์เนื้อหา(Content Analysis)

ผลการวิจัย

คุณลักษณะการเป็นผู้ประกอบการของนักเรียนในจังหวัดเพชรบูรณ์

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคุณลักษณะการเป็นผู้ประกอบการของนักเรียนในจังหวัดเพชรบูรณ์

คุณลักษณะการเป็นผู้ประกอบการของนักเรียนในจังหวัดเพชรบูรณ์	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับ
1)นวัตกรรม	2.52	1.05	น้อย
2)ความกล้าเสี่ยง	3.49	1.56	มาก
3)ความสามารถในการแข่งขัน	3.01	1.12	ปานกลาง
4)การมุ่งการเรียนรู้	3.37	1.74	ปานกลาง
5)การมุ่งความสำเร็จ	4.46	1.82	มากที่สุด
6)ความคิดสร้างสรรค์	4.11	1.30	มาก
รวม	3.49	1.01	มาก

คุณลักษณะการเป็นผู้ประกอบการของนักเรียนในจังหวัดเพชรบูรณ์ในภาพรวมทั้ง 6 ด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.01 แสดงถึงนักเรียนมีคุณลักษณะการเป็นผู้ประกอบการต่างกันมาก และคุณลักษณะการเป็นผู้ประกอบการแต่ละด้านมีการกระจายมากเช่นกัน เมื่อพิจารณาถึงคุณลักษณะการเป็นผู้ประกอบการของนักเรียนในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกแต่ละด้านพบว่า นักเรียนมีด้านการมุ่งความสำเร็จในระดับมากที่สุด รองลงมาคือด้านความคิดสร้างสรรค์ โดยมีค่าเฉลี่ยคะแนนเท่ากับ 4.46 และ 4.11 ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีคุณลักษณะการเป็นผู้ประกอบการน้อยที่สุดคือ ด้านนวัตกรรม มีค่าเฉลี่ยคะแนน 2.52 อยู่ระดับน้อย

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคุณลักษณะการเป็นผู้ประกอบการของนักเรียนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

คุณลักษณะการเป็นผู้ประกอบการของนักเรียนในจังหวัดเพชรบูรณ์	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับ
1)นวัตกรรม	2.28	0.97	น้อย
2)ความกล้าเสี่ยง	2.76	1.05	ปานกลาง
3)ความสามารถในการแข่งขัน	3.27	1.21	ปานกลาง
4)การมุ่งการเรียนรู้	3.71	1.19	มาก
5)การมุ่งความสำเร็จ	4.57	0.89	มากที่สุด
6)ความคิดสร้างสรรค์	4.78	0.76	มากที่สุด
รวม	3.56	0.83	มาก

คุณลักษณะการเป็นผู้ประกอบการของนักเรียนในจังหวัดเพชรบูรณ์ในภาพรวมทั้ง 6 ด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาถึงคุณลักษณะการเป็นผู้ประกอบการของนักเรียนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำแนกแต่ละด้านพบว่า นักเรียนมีด้านความคิดสร้างสรรค์ ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ การมุ่งความสำเร็จ โดยมี

ค่าเฉลี่ยคะแนนเท่ากับ 4.78 และ 4.57 ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีคุณลักษณะการเป็นผู้ประกอบการน้อยที่สุดคือนวัตกรรม มีค่าเฉลี่ยคะแนน 2.28 อยู่ระดับน้อย

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคุณลักษณะการเป็นผู้ประกอบการของนักเรียนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ

คุณลักษณะการเป็นผู้ประกอบการของนักเรียนในจังหวัดเพชรบูรณ์	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับ
1)นวัตกรรม	2.76	1.13	ปานกลาง
2)ความกล้าเสี่ยง	4.22	1.52	มากที่สุด
3)ความสามารถในการแข่งขัน	2.75	1.10	ปานกลาง
4)การมุ่งการเรียนรู้	3.03	1.72	ปานกลาง
5)การมุ่งความสำเร็จ	4.35	1.69	มากที่สุด
6)ความคิดสร้างสรรค์	3.44	1.43	มาก
รวม	3.43	1.29	มาก

คุณลักษณะการเป็นผู้ประกอบการของนักเรียนในจังหวัดเพชรบูรณ์ในภาพรวมทั้ง 6 ด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาถึงคุณลักษณะการเป็นผู้ประกอบการของนักเรียนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ จำแนกแต่ละด้านพบว่า นักเรียนมีด้านการมุ่งความสำเร็จในระดับมากที่สุด รองลงมาคือความกล้าเสี่ยง โดยมีค่าเฉลี่ยคะแนนเท่ากับ 4.35 และ 4.22 ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีคุณลักษณะการเป็นผู้ประกอบการน้อยที่สุดคือ ความสามารถในการแข่งขัน มีค่าเฉลี่ยคะแนน 2.75 อยู่ระดับปานกลาง

สรุปและวิจารณ์ผล

คุณลักษณะการเป็นผู้ประกอบการของนักเรียนในจังหวัดเพชรบูรณ์ในภาพรวมทั้ง 6 ด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก แสดงถึงนักเรียนมีคุณลักษณะการเป็นผู้ประกอบการต่างกันมาก และคุณลักษณะการเป็นผู้ประกอบการแต่ละด้านมีการกระจายมากเช่นกัน เมื่อพิจารณาถึงคุณลักษณะการเป็นผู้ประกอบการของนักเรียนในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกแต่ละด้านพบว่า นักเรียนมีด้านการมุ่งความสำเร็จในระดับมากที่สุด ซึ่งมีคุณลักษณะของพันเอกฮาร์แลนด์ แซนเดอร์ส (Harland Sanders, cited in Lundberg, 1994 : 295-297) เจ้าของ KFC มีความตั้งใจแน่วแน่ที่จะประสบความสำเร็จ รองลงมาคือด้านความคิดสร้างสรรค์ ส่วนด้านที่มีคุณลักษณะการเป็นผู้ประกอบการน้อยที่สุดคือ ด้านนวัตกรรม สอดคล้องกับ Scarborough (2003) ลักษณะพฤติกรรมที่ผู้ประกอบการจะถูกวางเงื่อนไขทางวัฒนธรรมและถูกส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับรอซิดา เกลิมไทย (2552) ลักษณะบุคลิกภาพตามแนวทฤษฎีเชาวน์จิตอัจฉริยะ ภูมิความรู้ความชำนาญบุคลิกผู้ประกอบการ ส่งผลด้านความคิดสร้างสรรค์และการพัฒนานวัตกรรมที่ต้องส่งเสริม

นักเรียนที่มีคะแนนจากแบบทดสอบระดับสูง ส่วนใหญ่มีครอบครัวได้ประกอบธุรกิจที่ได้รับการเสริมประสบการณ์ช่วยเหลือครอบครัวทำการประกอบการธุรกิจด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของเจน จันทรสุภาเสน (2557) ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวที่กำลังเริ่ม เป็นผู้ที่กำลังแสวงหาโอกาสทางธุรกิจที่มีแนวโน้มจะ

เป็นผู้ประกอบการในอนาคต ได้รับการเรียนรู้ด้านธุรกิจตั้งแต่อายุยังน้อย ได้ร่วมเดินทางไปหลายจังหวัดกับครอบครัว เห็นสินค้าที่แตกต่างจากท้องถิ่นด้วยการเดินทาง และการมีสังคมผ่านเครือข่ายออนไลน์

กิตติกรรมประกาศ

ขอกราบขอพระคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ที่ให้โอกาสผู้วิจัยได้พัฒนาความรู้ด้านวิชาการ และงานวิจัย ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงมาได้ด้วยความกรุณาของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่เสียสละเวลาให้ความอนุเคราะห์ในการตรวจคุณภาพเครื่องมือแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ นอกจากนี้ขอขอบคุณนักเรียนทุกคนที่ได้เสียสละเวลาให้ คำสัมภาษณ์ และข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการทำวิจัยในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- เจน จันทรสภาเสน. (2557,พฤศจิกายน-เมษายน). คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ประกอบการทางด้านการ
ท่องเที่ยว. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี. ปีที่ 3(2), หน้า 25-31.
- ปัจจัยสู่ความสำเร็จของผู้ประกอบการ SMEs. [ออนไลน์]. เข้าถึงจาก :
<http://www.oknation.net/blog/print.php?id=415580> (วันที่ค้นข้อมูล : 5 พฤษภาคม 2558).
- รัชจิรินทร์ พรชัยวิเศษกุล, วิจารณ์รักษ์ จรัสวิริยะกุล, อัญชลี วิสุทธีมรรค และสุรัตน์ พิชัย. (2546). การศึกษาวิจัย
คุณลักษณะของผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จ. รายงานเสนอต่อสถาบันพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลาง
และขนาดย่อม. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท.
- รอชิตา เถลิ้มไทย. (2552). ลักษณะบุคลิกภาพตามแนวทฤษฎีเขาวนจิตอัจฉริยะ ภูมิความรู้ความชำนาญ
บุคลิกผู้ประกอบการ และความสำเร็จในการประกอบการของผู้ประกอบธุรกิจประเภทโรงแรมแบบ
อิสระในเขตชะอำและหัวหิน. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2550). แผนการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาด
ย่อม ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2550-2554). กรุงเทพฯ : ผู้แต่ง.
- Amran Awang, Abdul Rashid Said Asghar, and Khairul Anwar Subari. (2010). Study of Distinctive
Capabilities and Entrepreneurial Orientation on Return on Sales among Small and
Medium Agro-Based Enterprises(SMAEs) in Malasia. International Business Research,
3(2), 34-48.
- Dess,G. G., Lumpkin G.T. and Eisner, A.B. (2007). Strategic management : Text & Case (3rd Ed.).
Boston : McGraw-Hill.
- Hodgetts, R. M. and Kuratko, D. R. (1995). Effective Small Business Management, The Dryden
Press, Fort Worth, pp. 31-36.
- Krauss, S. I., Frese, M., Friedrich, C. and Unger, J. M. (2005). Entrepreneurial orientation: A
psychological model of success among southern African small business owners.
European journal of work and organizational psychology, 14(3), 315-344.

- Lambing, A., Kuehl, C. R. (2003). **Entrepreneurship** (3th Ed.). New Jersey : Pearson Education Inc.
- Lundberg, Donald E. (1994). **The Hotel and Restaurant Business**. New York : Van Nostrand Reinhold.
- Rovinelli, R. J., and Hambleton, R. K. (1977). **On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity**. Dutch Journal of Educational Research, 2, 49-60.
- Scarborough, Z. W. (2003). **Effective small business management an entrepreneurial approach** (7th Ed.). New Jersey: Pearson Education Inc.

การศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนของการปลูกข้าวอินทรีย์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ The Study Cost and Returns of Organic Rice Cultivation in Phetchabun

อัจฉรา กลิ่นจันทร์¹

¹คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

บทคัดย่อ

การศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนทางการเงินของเกษตรกร และการวิเคราะห์ผลตอบแทนการปลูกข้าวอินทรีย์ในเขตพื้นที่จังหวัดเพชรบูรณ์ ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์ ในพื้นที่ 8 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอหล่มสัก อำเภอน้ำหนาว อำเภอเขาค้อ อำเภอหนองไผ่ อำเภอชนแดน อำเภอวังโปรง และอำเภอศรีเทพ จำนวน 70 ราย รายการประเมินต้นทุน-ผลตอบแทนจากการปลูกข้าวอินทรีย์ในจังหวัดเพชรบูรณ์โดยแบ่งแยกตามขนาดพื้นที่ในการผลิต คือพื้นที่ขนาดเล็ก(1-10ไร่)พื้นที่ขนาดกลาง(11-29ไร่) และขนาดใหญ่(30 ไร่ขึ้นไป) พบว่า ต้นทุนการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรพื้นที่ปลูกขนาดเล็ก มีต้นทุนต่อหน่วยต่ำที่สุด คือ 16.37 บาท/กิโลกรัม รองลงมาคือพื้นที่ขนาดใหญ่ มีต้นทุนต่อหน่วย 17.90 บาท/กิโลกรัม และพื้นที่ขนาดกลาง มีต้นทุนต่อหน่วย 19.01 บาท/กิโลกรัม ตามลำดับ โดยหากเปรียบเทียบระหว่างเกษตรกรทั้ง 3 กลุ่ม จะเห็นได้ว่าเกษตรกรที่ปลูกข้าวอินทรีย์ในพื้นที่ขนาดเล็ก 1-10 ไร่ มีมูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) เท่ากับ 35,745.90บาท และค่าอัตราส่วนผลประโยชน์ต่อต้นทุน (B/C) เท่ากับ 1.60 มากกว่าเกษตรกรที่ปลูกข้าวอินทรีย์ในพื้นที่ขนาดใหญ่ และ ขนาดกลางซึ่งมีมูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) เท่ากับ 31,957.16 บาท และ 21,519.88 บาท ค่าอัตราส่วนผลประโยชน์ต่อต้นทุน (B/C) เท่ากับ 1.55 และ 1.40 สำหรับการวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตข้าวอินทรีย์เปรียบเทียบรายอำเภอของจังหวัดเพชรบูรณ์พบว่าอำเภอเขาค้อมีต้นทุนในการปลูกข้าวอินทรีย์ต่ำสุด คิดเป็นจำนวนเงินเฉลี่ย เท่ากับ 12.25 บาทต่อกิโลกรัม รองลงมาเป็นอำเภอหนองไผ่ มีต้นทุนเฉลี่ยเท่ากับ 12.69 บาทต่อกิโลกรัม อำเภอหล่มสัก มีต้นทุนเฉลี่ยเท่ากับ 12.81 บาทต่อกิโลกรัม โดยพื้นที่อำเภอเขาค้อมีค่าอัตราส่วนผลประโยชน์ต่อต้นทุน (B/C) สูงสุดเท่ากับ 2.29 รองลงมาเป็นพื้นที่อำเภอหนองไผ่ และ อำเภอหล่มสัก มีค่าเท่ากับ 2.21 และ 2.14 พบว่าการลงทุนปลูกข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรทั้ง 3 ขนาดมีความเป็นไปได้ในการลงทุนโดยเฉพาะเกษตรกรที่ปลูกข้าวอินทรีย์ในพื้นที่ขนาดเล็ก

คำสำคัญ : ข้าวอินทรีย์, ต้นทุน, ผลตอบแทน

Abstract

The Purpose of this study is to study the cost and benefit of agricultural financial benefit analysis and organic rice cultivation in the district of Phetchabun province. Data was collected from farmers of 70 farms in the area's eight organic rice district; Lom Sak, Khao Kho, Nong Phai, Chon Daen, Wang Pong and Srithep.

The samples were divided by area size, being small (1-10 rai) medium (11-29 rai) and large (30 rai or above). It was found that the cost of production of organic rice planting area for small farmers was the least at 16.37 per kilogram, followed by large area, cost per unit 17.90 per kilogram, and medium at 19.01 per kilogram, respectively. By comparing between the three groups it can be seen that the organic rice cultivation in a small space 1-10 rai, (Net Present Value (NPV) was 35,745.90), with a benefit cost ratio (B / C) of 1.60, which was higher than those who grew in large or medium farms, having a Net Present Value (NPV) of 31,957.16, respectively. 21,519.88), and of benefit-cost ratio (B / C) of 1.55 and 1.40. When comparing all districts it was found that Khao Kho had the lowest cost, with an average of 12.25 per kilogram, followed by Nong Phai district at an average cost of 12.69 per kilogram, Lom Sak had 12.81 per kilogram. The area of Khao Kho had the highest benefit-cost ratio (B / C) at 2.29 followed by Nong Phai district and Lom Sak at 2.21 and 2.14. Organic rice production in all three farm sizes is worthwhile but most favorable in small farm sizes.

Keywords : Organic rice, Cost, Benefit

บทนำ

ข้าวได้ผูกพันกับวิถีชีวิตของคนไทยตั้งแต่ครั้งโบราณกาล ตั้งแต่สร้างชาติสร้างประเทศข้าวไม่เพียงหล่อเลี้ยงคนไทยให้สามารถเจริญเติบโต ดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีสุขภาพที่แข็งแรงเท่านั้น ข้าวยังเป็นสินค้าที่นำรายได้เข้าประเทศมากในอันดับต้น ๆ ของสินค้าของประเทศไทยที่ส่งออกไปยังต่างประเทศ ข้าวยังได้นำชื่อเสียงให้ชาวโลกได้รู้จักประเทศไทยในฐานะที่เป็นผู้ผลิตข้าวชั้นดีเลิศของโลก ชาวโลกได้ตระหนักถึงคุณภาพของข้าวของประเทศไทยที่มีรสชาติอร่อย หอม นุ่ม ที่ไม่มีชาติใดเทียบเคียงได้ จึงมีการปลูกข้าวอยู่ทั่วประเทศ ทุกภาค ทุกจังหวัด โดยมีชาวนา 3.7 ล้านครัวเรือน ครอบคลุมทั้งประเทศ 5.6 ล้านครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 66 ของครัวเรือนเกษตรกรรมทั้งหมด พื้นที่เพาะปลูกข้าวปีละประมาณ 56-58 ล้านไร่ ผลผลิตปีละประมาณ 28-30 ล้านตันข้าวเปลือก มูลค่าปีละประมาณ 180,000- 200,000 ล้านบาท ซึ่งเป็นรายได้หลักที่หล่อเลี้ยงเกษตรกรในระดับรากหญ้า อีกทั้งยังเป็นสินค้าส่งออกสำคัญที่สามารถสร้างรายได้และนำเงินตราเข้าประเทศปีละประมาณ 80,000-100,000 ล้านบาท(ศูนย์ศึกษาการค้าระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัยหอการค้า, 2554)

ผลผลิตข้าวของโลกช่วงปี 2549/50-2553/54 มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจาก 419.99 ล้านตันข้าวสาร(626.20 ล้านตันข้าวเปลือก) เป็น 451.22 ล้านตันข้าวสาร (676.70 ล้านตันข้าวเปลือก) หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.63 ต่อปีในปี 2553/54 มีเนื้อที่เก็บเกี่ยว 983.13 ล้านไร่ ผลผลิต 451.22 ล้านตันข้าวสาร (676.70 ล้านตันข้าวเปลือก) ผลผลิตต่อไร่ 688 กิโลกรัม เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ เพิ่มขึ้นจาก 975.00 ล้านไร่ ผลผลิต 440.53 ล้านตันข้าวสาร (659.40 ล้านตันข้าวเปลือก)และผลผลิตต่อไร่ 672 กิโลกรัม ของปี 2552/53 ร้อยละ 0.83 ร้อยละ 2.43 และร้อยละ 2.38ตามลำดับ เนื่องจากสภาพอากาศที่เอื้ออำนวยในหลายประเทศ และรัฐบาลบางประเทศสนับสนุนการปลูกข้าวเพื่อความมั่นคงทางด้านอาหาร ทำให้เนื้อที่เก็บเกี่ยวและผลผลิตเพิ่มขึ้นเช่น บังคลาเทศบราซิล เมียนมาร์ กัมพูชา จีน อินเดีย

อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ เวียดนาม และสหรัฐอเมริกาการค้าข้าวของโลกปี 2550-2554 เพิ่มขึ้นจาก 31.92 ล้านตันข้าวสาร เป็น 34.37 ล้านตันข้าวสาร หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 2.10 ต่อปี เนื่องจากความต้องการข้าวโลกยังคงอยู่ในระดับสูงการค้าข้าวของโลกปี 2550 - 2554 เพิ่มขึ้นจาก 31.92 ล้านตันข้าวสาร เป็น 34.37 ล้านตันข้าวสาร หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 2.10 ต่อปี เนื่องจากความต้องการข้าวโลกยังคงอยู่ในระดับสูงการค้าข้าวของโลกปี 2554 การส่งออกข้าวโลกมีปริมาณ 34.37 ล้านตันข้าวสารเพิ่มขึ้นจาก 31.61 ล้านตันข้าวสาร ของปี 2553 ร้อยละ 8.73 โดยประเทศที่ส่งออกเพิ่มขึ้น เช่นอาร์เจนตินา ออสเตรเลีย บราซิล เมียนมาร์ สหภาพยุโรป อินเดีย อุรุกวัย เวียดนาม และไทยส่วนประเทศที่ส่งออกลดลง เช่น จีน อียิปต์ ปากีสถาน และสหรัฐอเมริกา ไทยส่งออกข้าวเป็นอันดับ 1 ของโลก และคาดว่าไทยจะส่งออกข้าวได้ประมาณ 10.55 ล้านตันข้าวสาร (กระทรวงพาณิชย์ 25 กันยายน 2555)

การตลาดภายในประเทศและตลาดต่างประเทศ ในภาวะที่ปัจจัยการผลิตและต้นทุนการผลิต มีราคาสูงแต่เกษตรกรส่วนใหญ่ยังคงมีรายได้จากการจำหน่ายผลผลิต ในราคาที่ ไม่สอดคล้องตามปัจจัยการผลิต เนื่องจากยังขาดศักยภาพทักษะและไม่สามารถเป็นผู้กำหนดราคาหรือต่อรองราคาในระบบการตลาดได้ ในขณะที่เกษตรกรบางรายกลับต้องซื้อสินค้าเกษตรแปรรูปกลับมาเพื่อการบริโภคในราคาที่สูง ดังนั้นหากเกษตรกรหรือวิสาหกิจชุมชนมีความเข้มแข็งมากขึ้น มีการรวมกลุ่มเพื่อยกระดับปรับเปลี่ยนกระบวนการผลิตเป็นเกษตรคุณภาพและสามารถเป็นผู้กำหนดราคาผลผลิตได้ในระดับหนึ่ง จะเป็นกลไกสำคัญที่จะทำให้เกษตรกรได้รับผลตอบแทนที่สมเหตุสมผล จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องการบริหารจัดการ เพื่อดูแลปัจจัยการผลิตการแปรรูปสินค้าเกษตร เพื่อสร้างมูลค่าในห่วงโซ่อุปทาน มุ่งเน้นดำเนินการโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อสร้างผลตอบแทนให้แก่ชุมชน เนื่องจากพื้นที่ในเขตภาคเหนือ (17 จังหวัด) นั้น มีศักยภาพในการผลิตข้าวอย่างยิ่ง (โดยสภาพของพื้นที่ที่เป็นปัจจัยสำคัญ) มีผลผลิตข้าวที่มีคุณภาพและมีชื่อเสียง แต่อย่างไรก็ตามเกษตรกรส่วนใหญ่ยังคงประสบปัญหาในเรื่องของการบริหารจัดการผลผลิต และการรวมกลุ่มที่เข้มแข็ง เช่นเดียวกับเกษตรกรส่วนใหญ่ของประเทศ (จินตนา สนามชัยสกุล และคณะ.2554.รายงานวิจัยเรื่องการพัฒนาห่วงโซ่มูลค่าข้าวจากกระดับชุมชนสู่การตลาดอย่างยั่งยืน)

ดังนั้นเพื่อให้การพัฒนาและการแก้ไขปัญหาข้าวทั้งในด้านต้นทุนการผลิต การแปรรูป และการตลาด เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพที่สอดคล้องกัน ในหลาย ๆ ส่วนทั้งระยะสั้น ระยะปานกลางและระยะยาว จึงจำเป็นต้องมีการดำเนินกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนและสร้างกระแสนิยมการบริโภคข้าวและผลิตภัณฑ์ข้าวจากภาคเหนือไปในคราวเดียวกัน รัฐบาลได้มียุทธศาสตร์ในการส่งเสริมและพัฒนาข้าวให้ได้คุณภาพตามความต้องการของตลาด มีการตรวจสอบรับรองมาตรฐานข้าวและผลิตภัณฑ์ การสร้างมูลค่าเพิ่ม เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการส่งออกข้าวคุณภาพสูง (กระทรวงพาณิชย์ , 2553) นอกจากนี้กรมส่งเสริมการส่งออก (2554) ยังได้มีนโยบายในการส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ผลิตภัณฑ์ข้าว

จังหวัดเพชรบูรณ์เป็นจังหวัดหนึ่งที่เป็นแหล่งผลิตอาหารที่สำคัญของประเทศ นอกจากจะมีการปลูกข้าวแล้ว ก็ยังมีการข้าวโพด อ้อย ถั่ว เป็นต้น ข้าวของจังหวัดเพชรบูรณ์มีการปลูกทุกอำเภอ แต่พบว่าเกษตรกรผู้ปลูกข้าวต่างคนต่างทำ จากการสำรวจตลาดข้าวสารในจังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อศึกษาที่มาของข้าวสารจากร้านค้าจำหน่ายข้าวสารให้ข้อมูลว่า ข้าวสารทั่วไปส่วนใหญ่สั่งมาจากจังหวัดพิจิตรและนครสวรรค์ ซึ่งเป็นแหล่งผลิตใหญ่ ข้าวสารเมล็ดขาวซึ่งเป็นที่นิยมของผู้บริโภค ส่วนข้าวคุณภาพสูงเช่น ข้าวกล้อง ข้าวดำ ข้าวแดง ข้าวหอมมะลิ ข้าวญี่ปุ่นเป็นข้าวที่ปลูกในจังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นข้าวที่มีคุณภาพการหุงต้มดี กลิ่นหอม เหนียวนุ่ม รสชาติอร่อย แต่ต้องติดป้ายว่าเป็นข้าวจากจังหวัด

สุรินทร์ และจังหวัดเชียงราย จึงจะจำหน่ายได้ราคาสูงแต่ข้าวอินทรีย์ ข้าวปลอดสาร (GAP) ที่ผ่านการรับรองมาตรฐานพบว่าไม่มีจำหน่าย มีวางจำหน่ายในห้างบิ๊กซี แต่ราคาสูงมาก

ในการผลิตข้าวคุณภาพสูงที่เป็นข้าวอินทรีย์และข้าวปลอดสาร (GAP) มีวิธีการขั้นตอนยุ่งยากมาก เกษตรกรส่วนใหญ่คุ้นเคยกับการทำแบบง่าย ๆ ใช้สารเคมี และปุ๋ยเคมี ทำให้มีผู้ผลิตน้อย ราคาที่จำหน่ายในท้องถิ่นใกล้เคียงกับข้าวทั่วไป ไม่มีแรงจูงใจให้อยากทำ ขณะเดียวกันเกษตรกรต่างคนต่างทำ มีการรวมตัวเป็นกลุ่มน้อยมาก กลุ่มจึงไม่มีความเข้มแข็ง ทำให้ไม่มีพลังในการต่อรอง การรวมกลุ่มส่วนใหญ่ทำเพื่อขอกู้เงินแล้วสลายตัวไป มีเกษตรกรบางส่วนที่ทำข้าวอินทรีย์แต่ทำไม่ได้ไม่ครบถ้วนตามข้อกำหนดเพราะไม่สามารถควบคุมคุณภาพของแหล่งน้ำได้ จึงไม่ได้ใบรับรองมาตรฐาน ส่วนการทำเกษตรดีที่เหมาะสม (GAP) เกษตรกรยังขาดความรู้ความเข้าใจ ขั้นตอนวิธีการปฏิบัติที่จะได้รับการรับรองมาตรฐาน ผลตอบแทนจากการทำนาคำนวณ แต่ต้องทำเพราะพื้นที่เหมาะสมและเคยทำมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ต้องเก็บไว้เป็นอาหาร ปัจจุบันต้นทุนการผลิตข้าวสูงขึ้นมาก และราคาขายไม่เคยได้ตามที่รัฐบาลประกาศไว้ ถูกพ่อค้าคนกลางกดราคา

การเตรียมความพร้อมให้กับเกษตรกรในการผลิตข้าวคุณภาพสูง เพื่อแข่งขันกับข้าวจากประเทศเวียดนาม ซึ่งเป็นคู่แข่งสำคัญของไทย เป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มองค์กรชุมชนและเครือข่ายข้าว ซึ่งจะต้องต่อสู้กับกลุ่มนายทุนและแรงงานต่างชาติที่จะหลั่งไหลเข้ามาลงทุน การขยายการผลิตข้าวคุณภาพสูงเพื่อรองรับการขยายตัวสถาบันการศึกษา มีบทบาทในการวิจัยและถ่ายทอดความรู้สู่กลุ่มเป้าหมายในท้องถิ่นในการเตรียมพร้อมในอีก 2 ปี ข้างหน้าเมื่อเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) อย่างสมบูรณ์สภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เกษตรกรจะต้องหันกลับมาองปัญหาและหาสาเหตุปัญหาของตนเองให้ถ่องแท้ในด้านปัจจัยการผลิต เช่น พันธุ์ข้าวปุ๋ย เครื่องมือต่างๆ รวมทั้งการนำเอาองค์ความรู้ดั้งเดิมที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน ผสมผสานกับองค์ความรู้ใหม่ๆจากภายนอกมาประยุกต์ใช้เพื่อที่ไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ

สิ่งสำคัญอีกประการก็คือเกษตรกรไม่มีความรู้ในวิธีการคิดต้นทุนการผลิตที่แท้จริงทำให้การตั้งราคาผิดพลาดนำไปสู่การเสียโอกาสในการสร้างรายได้ การถ่ายทอดความรู้ทางด้านการคิดคำนวณต้นทุนและผลตอบแทนให้กับเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์นั้นก็ลดต้นทุนการผลิต ลดปัญหานี้สิน ท้ายสุดจะนำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ผู้วิจัยจึงเสนอโครงการวิจัย เรื่อง การศึกษาด้านทุนและผลตอบแทนของการปลูกข้าวอินทรีย์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อพัฒนาความรู้ทางด้านการคิดคำนวณต้นทุนที่แท้จริงในการปลูกข้าวอินทรีย์ ซึ่งงานวิจัยนี้กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์ จะมีส่วนสำคัญในทุกกระบวนการ ทำให้เกิดการเรียนรู้ อีกทั้งยังเป็นการพัฒนาองค์ความรู้ที่ทำให้กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์ มีความสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนอันเป็นเป้าหมายสูงสุดของการวิจัยนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาด้านทุนและผลตอบแทนของการปลูกข้าวอินทรีย์ของจังหวัดเพชรบูรณ์
2. เพื่อถ่ายทอดความรู้ทางด้านการคิดคำนวณต้นทุนและผลตอบแทนซึ่งจะกำหนดราคาผลิตภัณฑ์ข้าวให้เหมาะสมแก่เกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์ในจังหวัดเพชรบูรณ์
3. เพื่อติดตามประเมินผลกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์ที่ได้รับการถ่ายทอดวิธีการคิดคำนวณต้นทุนและ

ผลตอบแทน

วรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดทฤษฎีต้นทุน

ต้นทุนในการปลูกข้าวจะมีการจำแนกต้นทุนความสัมพันธ์กับระดับกิจกรรมหรือเรียกว่าการจำแนกต้นทุนตามพฤติกรรมของต้นทุน (Cost Behavior) ซึ่งมีลักษณะสำคัญคือเป็นการวิเคราะห์จำนวนต้นทุนที่จะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามปริมาณการผลิตหรือระดับของกิจกรรมที่เป็นตัวผลักดันให้เกิดต้นทุน (Cost Driver) สามารถแยกต้นทุนตามความสัมพันธ์กับระดับกิจกรรมออกเป็น 2 ประเภทด้วยกันคือต้นทุนคงที่ (Fixed Cost) และต้นทุนผันแปร (Variable Cost)

1. ต้นทุนคงที่ (Fixed Cost) หมายถึง ต้นทุนที่มีจำนวนรวมคงที่ไม่เปลี่ยนแปลงไปตามปริมาณการผลิตหรือระดับกิจกรรมในการผลิตหรือการขายที่เพิ่มขึ้นหรือลดลงตลอดช่วงกิจกรรมที่พิจารณาอยู่และในช่วงระยะเวลาหนึ่ง แต่ต้นทุนคงที่ต่อหน่วยจะเปลี่ยนแปลงเป็นปฏิภาคกลับกับระดับกิจกรรมในการผลิต

1.1 ต้นทุนคงที่ระยะยาว (Committed Fixed Cost) เป็นต้นทุนที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ในระยะสั้น เช่น ค่าใช้จ่ายในการซื้อสินทรัพย์ถาวรและเครื่องมือทางการเกษตร ซึ่งได้แก่ ที่ดินอุปกรณ์เครื่องมือต่างๆ เช่น เครื่องสูบน้ำ เครื่องตัดหญ้า จอบ เสียม เป็นต้นในการปลูกข้าวนี้นี้จะกำหนดอายุการใช้งาน 5 ปี ซึ่งจะเป็นการลงทุนในปีแรกของการลงทุนปลูกข้าว

1.2 ต้นทุนคงที่ระยะสั้น (Discretionary Fixed Cost) เป็นต้นทุนคงที่ที่เกิดขึ้นเป็นครั้งคราวจากการประชุมหรือตัดสินใจของผู้บริหาร

2. ต้นทุนผันแปร (Variable Cost) หมายถึง ต้นทุนจะมีการเปลี่ยนแปลงของระดับกิจกรรมหรือปริมาณการผลิต ซึ่งค่าใช้จ่ายจะเป็นระดับกิจกรรมในการผลิตหรือระดับกิจกรรมในการขายเมื่อระดับกิจกรรมเพิ่มขึ้นแบ่งออกเป็น 3 ประเภทคือ

2.1 ค่าใช้จ่ายแรงงาน ได้แก่ การเตรียมดิน การปลูก การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยวและค่าใช้จ่ายหลังการเก็บเกี่ยว

2.2 ค่าใช้จ่ายวัสดุ ได้แก่ ค่าเมล็ดพันธุ์ ค่าปุ๋ย ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงและหล่อลื่นและค่าวัสดุ อื่นๆ

2.3 ค่าใช้จ่ายอื่นๆ ได้แก่ ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์และค่าดอกเบี้ย

การวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตจะพิจารณาค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสดและไม่เป็นเงินสดซึ่งค่าใช้จ่ายเงินสด หมายถึง ค่าใช้จ่ายของปัจจัยการผลิตต่างๆที่ซื้อเป็นเงินสด ส่วนค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็นเงินสด หมายถึง

การใช้จ่ายปัจจัยการผลิตต่างๆซึ่งเป็นของเกษตรกรเองและได้ประเมินราคาตามราคาตลาดของสินค้านั้น ค่าแรงงานในครอบครัว แรงงานแลกเปลี่ยน

วิธีการคำนวณต้นทุนจากการปลูกข้าว

รายจ่ายลงทุนในปีที่ 0 = ค่าซื้อที่ดินและค่าอุปกรณ์เครื่องจักรต่างๆ

ค่าใช้จ่ายในปีที่ 1-5 = ค่าใช้จ่ายผันแปรและค่าใช้จ่ายคงที่ สำหรับการปลูกข้าวในแต่ละปี

แนวคิดทฤษฎีผลตอบแทน

การประเมินการลงทุนของการปลูกข้าว วิธีการวิเคราะห์ผลตอบแทนทั้งหมด 3 วิธีด้วยกัน โดยแต่ละวิธีมีรายละเอียด

1. วิธีระยะเวลาคืนทุน (Payback Period Method : PB) ระยะเวลาคืนทุนของโครงการ หมายถึง ระยะเวลาที่กระแสเงินสดเข้าเท่ากับกระแสเงินสดออกหรือกระแสเงินสดเข้าเท่ากับเงินลงทุน ระยะเวลาคืนทุน แสดงให้ผู้ลงทุนทราบว่าระยะเวลานานเท่าใดที่ลงทุนจะได้รับเงินคืนมา โดยมีเกณฑ์ในการยอมรับคือ ระยะเวลาที่กระแสเงินสดเข้า (ออก) เท่ากับเงินลงทุน ภายในระยะเวลาที่กำหนดการคำนวณหาระยะเวลาคืนทุนสามารถแบ่งได้ 2 กรณีคือ

กรณีที่ 1 เมื่อเงินสดเข้าแต่ละปีเท่ากันทุกปี คำนวณได้จาก

$$\text{ระยะเวลาคืนทุน} = \frac{\text{เงินลงทุน}}{\text{เงินสดเข้ารายปี}}$$

กรณีที่ 2 กรณีที่เงินสดเข้าในแต่ละปีไม่เท่ากัน จะคำนวณระยะเวลาคืนทุนโดยการรวมกระแสเงินสดเข้าของแต่ละปีเรียงตามลำดับที่ได้รับจนกระทั่งจำนวนเงินรวมทั้งสิ้นจะเท่ากับเงินที่จ่ายลงทุน

$$\text{เงินลงทุน} = R_1 + R_2 + R_3 + \dots + R_n$$

โดยที่

R = กระแสเงินสดเข้าในแต่ละปี

n = จำนวนปีของกระแสเงินสดเข้า

2. วิธีมูลค่าปัจจุบันสุทธิ (Net Present Value Method: NPV) เป็นการวิเคราะห์การลงทุนโดยพิจารณาที่มูลค่าผลตอบแทนสุทธิ ซึ่งการลงทุนที่มีโอกาสทำกำไรได้จะมีมูลค่าปัจจุบันของผลตอบแทนสุทธิตามกว่าศูนย์ และจะมีกำไรมากขึ้นตามมูลค่าของผลตอบแทนที่สูงขึ้นในทางบวก ในทางตรงกันข้ามหากมูลค่าผลตอบแทนที่ได้มีค่าในทางลบ ก็แสดงว่าการลงทุนดังกล่าวไม่คุ้มทุน ซึ่งการคำนวณมูลค่าปัจจุบันของผลตอบแทนสุทธิสามารถทำได้โดยใช้สูตร

$$\text{กรณีนี้ใช้สูตร} \quad \text{NPV} =$$

$$\text{โดยกำหนดให้} \quad \sum_{t=1}^n \frac{R_t}{(1+k)^t} - C_0$$

NPV = มูลค่าปัจจุบันสุทธิ โครงการ

R_t = กระแสเงินสดจ่ายสุทธิและกระแสเงินสดรับสุทธิในแต่ละงวดเวลา

t = ปีที่เริ่มในการลงทุน

n = อายุโครงการ

k = อัตราผลตอบแทนที่ต้องการ

3. วิธีอัตราผลตอบแทนจากการลงทุน (Return on Investment: ROI) อัตราส่วนที่เกิดจากการเปรียบเทียบระหว่างกำไรที่เกิดขึ้นหลังหักค่าใช้จ่ายแล้วเทียบสินทรัพย์ที่ไม่หมุนเวียนที่ใช้ในกิจการ ทั้งสิ้น แสดงถึงอัตราส่วนของผลกำไรที่เทียบกับการลงทุนทั้งหมดสมการที่ใช้ในการคำนวณคือ

$$\text{อัตราผลตอบแทนจากการลงทุน} = \frac{\text{กำไรสุทธิ}}{\text{เงินลงทุน}}$$

โดยที่และนำผลที่ได้มาเปรียบเทียบกับอัตราดอกเบี้ยที่เกษตรกรกู้ยืมกับสถาบันการเงิน เพื่อนำมาลงทุนในเครื่องจักรและอุปกรณ์การปลูกข้าว

วิธีดำเนินการวิจัย

1. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการใช้แบบสอบถามแบบ และการสัมภาษณ์ข้อมูลจากเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

1.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าและ รวบรวมได้จากหน่วยงานต่าง ๆ เช่น หนังสือ วารสารเอกสาร รายงานการศึกษา ตำราและงานวิจัยที่ เกี่ยวข้อง รายงานการวิจัยบทความทางวิชาการทางด้านต่าง ๆ

2 การวิเคราะห์ข้อมูล

2.1 เทคนิคที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยในเชิงประจักษ์ เพื่อที่จะสามารถนำข้อมูลต่าง ๆ มาวิเคราะห์และแปลผล โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนแรก เป็นการสำรวจโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากสมาชิกกลุ่มเกษตรกร ผู้ปลูกข้าวอินทรีย์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 10 กลุ่ม เป็นแบบสัมภาษณ์

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ได้แก่การใช้แบบสอบถามใน การเก็บข้อมูลโดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากสมาชิกเกษตรกรปลูกข้าวอินทรีย์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ และอีก ส่วนหนึ่งใช้การสังเกตในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3 วิธีการวิจัย

ซึ่งวิธีการวิจัยสามารถแยกตามวัตถุประสงค์ ได้ดังนี้

1. การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive method) เพื่อให้ทราบลักษณะทั่วไปของการจัดการด้านการผลิต ข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ในการปลูกข้าว อินทรีย์จากการสัมภาษณ์เกษตรกรเจ้าของผู้ปลูกข้าวอินทรีย์

2. การวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์ต้นทุนและ ผลตอบแทนการปลูกข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดเพชรบูรณ์โดยจะใช้ทฤษฎีการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทน (Cost-Benefit Analysis) ด้วยการคำนวณหา มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) อัตราผลตอบแทนภายใน (IRR) อัตราส่วน ผลตอบแทนต่อต้นทุน (B/C) และระยะเวลาคืนทุน (Payback Period) เพื่อวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายและเงินลงทุนในการผลิต ว่าคุ้มทุนหรือไม่ ซึ่งการวิเคราะห์ดังกล่าวจะพิจารณาพร้อมกับข้อมูลค่าเสียโอกาสในรูปของอัตราส่วนลด (Discount rate) ดังนี้

2.1 กระแสเงินสดรับหรือผลตอบแทนที่มีมาประกอบด้วย

2.1.2 รายได้ทั้งหมด = ผลผลิตทั้งหมด X ราคาขาย

2.2.2 กำไรสุทธิ = รายได้ทั้งหมด - ต้นทุนทั้งหมด

ดังนั้น กระแสเงินสดรับ = รายได้จากการจำหน่ายผลผลิต

2.2 กระแสเงินสดจ่ายหรือต้นทุน ประกอบด้วย

2.2.1 ต้นทุนคงที่ ได้แก่

ค่าที่ดิน (พื้นที่ในการเพาะปลูก)

ค่ายานพาหนะ

ค่าอุปกรณ์การเกษตร (รถแทรกเตอร์หรือรถไถเครื่องยนต์ข้าวเครื่องสูบน้ำเครื่องตัดหญ้า เป็นต้น

ค่าอุปกรณ์การเก็บเกี่ยว บรรจุ เช่น คราดหรือเคียวเกี่ยวข้าว จอบ เป็นต้น

2.2.2 ต้นทุนผันแปร ได้แก่

ค่าปัจจัยการผลิต (ปุ๋ยอินทรีย์ สมุนไพรไล่แมลง พันธุ์ข้าว ฤกษ์สอบ เป็นต้น)

ค่าจ้างแรงงาน เช่น เพาะกล้า ดำนา เกี่ยว-นวดข้าว ตัดหญ้า รถไถ รถดำนา ขนส่ง เป็นต้น

ค่าโทรศัพท์ ค่าน้ำมัน ค่าใช้จ่ายหลังการเก็บเกี่ยว ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ดอื่น ๆ เป็นต้น

ดังนั้น กระแสเงินสดจ่าย หาได้จาก

กระแสเงินสดจ่าย = ต้นทุนคงที่ + ต้นทุนผันแปร

ผลการวิจัย

การศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนของการปลูกข้าวอินทรีย์ในจังหวัดเพชรบูรณ์เป็นการเก็บข้อมูลในปี 2557 ซึ่งได้เก็บข้อมูลจากกลุ่มเกษตรกรจำนวน 10 กลุ่ม ซึ่งมี การพัฒนาความรู้ทางด้านการคิดคำนวณต้นทุนและการกำหนดราคาข้าวให้เหมาะสมแก่เกษตรกร ซึ่งมีผลการวิจัย ดังนี้

สมาชิกเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชายจำนวน 58 ราย คิดเป็นร้อยละ 82.85 และที่เหลือเป็นเพศหญิงจำนวน 12 ราย คิดเป็นร้อยละ 17.15 สมาชิกเกษตรกรส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 40-49 ปี จำนวน 41 ราย คิดเป็นร้อยละ 58.57 รองลงมามีอายุระหว่าง 50-59 ปี จำนวน 16 ราย คิดเป็นร้อยละ 22.85 และมีอายุระหว่าง 30-39 มีจำนวน 8 ราย คิดเป็นร้อยละ 11.42 และอายุ 60 ปีขึ้นไป มีจำนวนเท่ากับ 5 ราย คิดเป็นร้อยละ 7.14 นาที่สมาชิกเกษตรกรใช้ทำนาส่วนใหญ่สมาชิกเกษตรกรเป็นเจ้าของที่นาเอง 43 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 57.33 และต้องเช่าที่เพื่อทำนาจำนวน 32 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 42.67 สมาชิกเกษตรกรส่วนใหญ่ทำนาอินทรีย์มาแล้วเป็นระยะเวลา 3-4 ปี และ 5-6 ปี มีจำนวนเท่ากัน เท่ากับ 25 ราย คิดเป็นร้อยละ 35.71 ทำนา 1-2 ปี จำนวน 12 ราย และทำมาแล้ว 7 ปีขึ้นไป จำนวน 8 ราย คิดเป็นร้อยละ 11.43 (คำนวณจำนวนปีถึงปี 2557)

ต้นทุนในการปลูกข้าวอินทรีย์ประกอบด้วยต้นทุนสองประเภท ได้แก่ ต้นทุนผันแปร และต้นทุนคงที่ ดังนี้

1. ต้นทุนผันแปร เป็นต้นทุนที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามจำนวนผลผลิต ซึ่งในการปลูกข้าวอินทรีย์ ประกอบด้วย

- ค่าแรงงาน ได้แก่ ค่าแรงงาน ซึ่งเป็นค่าแรงงานที่ได้คำนวณตั้งแต่เริ่มไถที่เพื่อหว่านเมล็ด การหว่านเมล็ด ถอนกล้า ไถที่เตรียมปลูก ลงปลูก ทำปุ๋ยและสารกำจัดศัตรูพืช ดูแลรักษา เกี่ยวข้าว ตีข้าว และขนส่งเพื่อจัดเก็บ

- ค่าเช่าไถที่ ในกรณีที่เกษตรกรไม่มีรถจึงจำเป็นต้องว่าจ้างในการไถที่ ซึ่งมีอัตราการจ้างไถที่ จำนวน 750.00 บาทต่อไร่ โดยจะทำการไถก่อนที่จะหว่านกล้าถึงไถที่ก่อนปลูก

- ค่าเมล็ดพันธุ์ ส่วนใหญ่แล้วเกษตรกรจะไม่ต้องซื้อเมล็ดพันธุ์ เนื่องจากเกษตรกรจะเก็บเมล็ดพันธุ์จากผลผลิตจากปีก่อน

- ค่าวัตถุดิบในการทำปุ๋ย ประกอบด้วยมูลวัวซึ่งเป็นวัตถุดิบในพื้นที่ จึงไม่ต้องจ่ายเงินสดซื้อส่วนวัตถุดิบอื่นๆ ต้องจ่ายเงินสดซื้อเพื่อนำมาเป็นส่วนผสม

- ค่าวัตถุดิบในการทำสารกำจัดศัตรูพืช ประกอบด้วย ตะไคร้ ชิง และข้าว อย่างละ 1 กิโลกรัม โดยที่เกษตรกร
ทำการปลูกไว้เป็นพืชสวนครัว จึงไม่ต้องซื้อด้วยเงินสด

- ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง เป็นค่าน้ำมันเชื้อเพลิงจากการใช้รถไถ เฉพาะกรณีเกษตรกรที่มีรถไถเป็นของตนเอง

- ค่าเช่าที่ดินในการทำนา เนื่องจากการเช่าที่ดินในการทำนาส่วนใหญ่ตกลงเช่าต่อไร่จึงนำมารวมอยู่ในต้นทุนผัน
แปรโดยอัตราเช่าที่นาเท่ากับ 1,000.00 บาทต่อไร่

- ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์ ประกอบด้วยค่าซ่อมแซมรถไถเพียงอย่างเดียว ส่วนสินทรัพย์อื่นๆ ไม่ปรากฏว่ามีการ
ซ่อมแซม

2. ต้นทุนคงที่ เป็นต้นทุนที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามจำนวนผลผลิต ซึ่งในการปลูกข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร
ประกอบด้วย ค่าภาษีที่นาและค่าเสื่อมราคาสินทรัพย์

- ค่าภาษีที่นา ซึ่งอัตราการเก็บภาษีที่นาเท่ากับ 5.00 บาทต่อไร่ต่อปี

- ค่าเสื่อมราคาสินทรัพย์ ประกอบด้วยค่าเสื่อมราคารถไถ เครื่องพ่นยา เคียวเกี่ยวข้าว จอบ และมิด ซึ่งในกรณี
ที่ไม่มีรถไถ จะไม่นำค่าเสื่อมราคาของรถไถมาคำนวณรวมด้วย

ข้อมูลเรื่องของผลตอบแทน ได้ทำการเก็บข้อมูลของปี 2557 ซึ่งประกอบด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลเรื่องของส่วนต่าง
ระหว่างรายได้และต้นทุน อัตรากำไรขั้นต้น อัตราผลตอบแทนจากการลงทุน และจุดคุ้มทุน ซึ่งได้ทำการศึกษาในกรณี
ต่างๆ ในการปลูกข้าวแต่ละพันธุ์ ดังนี้ 1. ข้าวพันธุ์ข้าวเหนียว กข 6 2. ข้าวพันธุ์หอมมะลิ 105 3. ข้าวพันธุ์หอม
มะลิแดง และ 4. ข้าวพันธุ์อื่นๆ

สมาชิกเกษตรกรมีการปลูกข้าวหอมมะลิ 105 มากที่สุดถึง 22.75 ไร่ เนื่องจากเป็นพันธุ์ข้าวที่สามารถขายได้
และได้ราคาดีกว่าข้าวพันธุ์อื่นๆ ส่วนในเรื่องของราคาข้าวนั้น ข้าวหอมมะลิแดงมีราคาดีที่สุดคือ 18.96 บาทต่อกิโลกรัม
ในเรื่องของผลผลิตต่อไร่นั้น ข้าวพันธุ์อื่นๆ จะมีผลผลิตดีกว่า ซึ่งมีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 810.00 กิโลกรัม แต่ราคา
ค่อนข้างต่ำส่วนใหญ่มักปลูกเพื่อบริโภคในครัวเรือนในเรื่องของรายได้เฉลี่ยต่อไร่ข้าวหอมมะลิแดงมีรายได้เฉลี่ยต่อไร่สูงที่สุด
ถึง 5,487.19 บาท

ข้อมูลผลผลิตข้าวเปลือกและรายได้ในการปลูกข้าวอินทรีย์

พันธุ์ข้าว	พื้นที่ปลูก (ไร่)	ผลผลิตรวม (กิโลกรัม)	ราคาเฉลี่ย ต่อกิโลกรัม	จำนวนเงิน (บาท)	ผลผลิต เฉลี่ยต่อไร่ (กิโลกรัม)	รายได้เฉลี่ย ต่อไร่ (บาท)
ข้าวเหนียว กข6	17.25	10,839.00	18.06	87,362.34	628.35	5,064.50
ข้าวหอมมะลิ 105	22.75	14,484.00	16.22	90,909.48	636.66	3,960.03
ข้าวหอมมะลิแดง	17.00	10,411.00	18.96	93,282.56	612.41	5,487.19
ข้าวพันธุ์อื่นๆ	18.00	14,580.00	15.06	73,774.80	810.00	4,098.60
รวม	75.00	50,314.00	-	345,329.18	-	-

หมายเหตุ : จำนวนผลผลิตและราคาข้าวอินทรีย์ดังกล่าวเป็นข้อมูลจากการขายข้าวเปลือกเท่านั้น

สรุปและวิจารณ์ผล

การศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ รวมทั้งเพื่อศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนทางการเงินของเกษตรกรปลูกข้าวอินทรีย์ และการวิเคราะห์ผลตอบแทนการปลูกข้าวในเขตพื้นที่จังหวัดเพชรบูรณ์ซึ่งทำการสำรวจเกษตรกร ผู้ปลูกข้าวอินทรีย์ในพื้นที่จังหวัดเพชรบูรณ์ 8 อำเภอได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอหล่มสัก อำเภอน้ำหนาว อำเภอเขาค้อ อำเภอหนองไผ่ อำเภอชนแดน อำเภอวังโปรง และอำเภอศรีเทพ จำนวน 70 ราย ระยะเวลาที่ทำการวิเคราะห์หาต้นทุนและผลตอบแทนของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์จังหวัดเพชรบูรณ์ ส่วนใหญ่เกษตรกรอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอเขาค้อ คิดเป็นร้อยละ 25.71 ส่วนใหญ่เป็นเพศชายคิดเป็นร้อยละ 82.85 อยู่ในช่วงอายุ 40-49 ปี คิดเป็นร้อยละ 58.57 และเป็นครอบครัวที่มีสมาชิกในครอบครัวจำนวน 3-4 คนคิดเป็นร้อยละ 55.72 จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 คิดเป็นร้อยละ 55.71 ข้อมูลด้านประสบการณ์การทำการเกษตร ส่วนใหญ่เกษตรกรมีประสบการณ์การทำการเกษตรระหว่าง 5-6 ปี คิดเป็นร้อยละ 35.71 อีกทั้งมีการประกอบอาชีพอื่น ๆ นอกเหนือจากอาชีพทำนา คิดเป็นร้อยละ 65.71 และขนาดพื้นที่ในการปลูกข้าวอินทรีย์ส่วนใหญ่ มีพื้นที่ 1-5 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 55.71 ชนิดข้าวที่เกษตรกรผู้ปลูกส่วนใหญ่เป็นข้าวพันธุ์หอมมะลิ 105 คิดเป็นร้อยละ 87.14 ด้านการจัดการการผลิตข้าวอินทรีย์ตรงตามหลักวิชาการผลิตข้าวอินทรีย์เกษตรกรส่วนใหญ่มีระบบการจัดการการผลิตข้าวอินทรีย์ตรงตามหลักวิชาการผลิตข้าวอินทรีย์ คิดเป็นค่าเฉลี่ยร้อยละ 86.43 จากการการประเมินต้นทุน และผลตอบแทนจากการปลูกข้าวอินทรีย์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยแบ่งแยกตามขนาดพื้นที่ในการผลิต คือขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ พบว่า ต้นทุนการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรพื้นที่ปลูกเล็ก มีต้นทุนต่อหน่วยต่ำที่สุดคือ 16.37 บาท/กิโลกรัม รองลงมาคือพื้นที่ขนาดใหญ่มีต้นทุนต่อหน่วย 17.90 บาท/กิโลกรัม และพื้นที่ขนาดกลาง มีต้นทุนต่อหน่วย 19.01 บาท/กิโลกรัม ตามลำดับจากข้อมูลดังกล่าวทำให้ทราบว่าค่าใช้จ่ายในการลงทุนถือเป็นต้นทุนหลักในการดำเนินงานเปรียบเทียบระหว่างเกษตรกรทั้ง 3 กลุ่ม จะเห็นได้ว่าเกษตรกรที่การปลูกข้าวอินทรีย์ในพื้นที่ขนาดเล็ก 1-10 ไร่ มีมูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) เท่ากับ 35,745.90 และค่าอัตราส่วนผลประโยชน์ต่อต้นทุน (B/C) เท่ากับ 1.60 มากกว่าเกษตรกรที่ปลูกข้าวอินทรีย์ในพื้นที่ขนาดใหญ่และ ขนาดกลางซึ่งมีมูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) เท่ากับ 31,957.16 และ 21,519.88 ค่าอัตราส่วนผลประโยชน์ต่อต้นทุน (B/C) เท่ากับ 1.55 และ 1.40 ดังนั้นเกษตรกรปลูกข้าวอินทรีย์ในพื้นที่ขนาดเล็ก (1-10 ไร่) มีความคุ้มค่าต่อการลงทุนมากกว่า เกษตรกรปลูกข้าวอินทรีย์ในพื้นที่ขนาดกลาง (11-29 ไร่) และพื้นที่ใหญ่ (30 ไร่ขึ้นไป)

สำหรับในส่วนการวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตข้าวอินทรีย์เปรียบเทียบรายอำเภอ ของจังหวัดเพชรบูรณ์ต้นทุนจากการปลูกข้าวของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการปลูกข้าวอินทรีย์ในแต่ละอำเภอ ปี 2557 จากการศึกษาพบว่า อำเภอเขาค้อมีต้นทุนในการปลูกข้าวอินทรีย์ต่ำสุดคิดเป็นจำนวนเงินเฉลี่ยเท่ากับ 12.25 บาทต่อกิโลกรัม รองลงมาเป็น อำเภอหนองไผ่ มีต้นทุนเฉลี่ยเท่ากับ 12.69 บาทต่อกิโลกรัม อำเภอหล่มสัก มีต้นทุนเฉลี่ยเท่ากับ 12.81 บาทต่อกิโลกรัม อำเภอชนแดน 13.55 บาทต่อกิโลกรัม อำเภอศรีเทพ 14.91 บาทต่อกิโลกรัม อำเภอน้ำหนาว 15.19 บาทต่อกิโลกรัม อำเภอวังโปรง 16.57 บาทต่อกิโลกรัม และอำเภอเมืองมีต้นทุนการผลิตสูงสุดคือ 19.32 บาทต่อกิโลกรัม ตามลำดับ จากการวิเคราะห์ทางด้านการเงินมาเปรียบเทียบตามพื้นที่ปลูกรายอำเภอของจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่าพื้นที่อำเภอเขาค้อมีค่าอัตราส่วนผลประโยชน์ต่อต้นทุน (B/C) สูงสุดเท่ากับ 2.29 รองลงมาเป็นพื้นที่อำเภอหนองไผ่ และอำเภอหล่มสัก มีค่าเท่ากับ 2.21 และ 2.14 การวิเคราะห์ความอ่อนไหวของโครงการในการลงทุนนั้นจากการวิเคราะห์ความอ่อนไหวทั้ง 3 กรณีพบว่าการลงทุนปลูกข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร ยังคงมีความเป็นไปได้ในการลงทุน แต่เมื่อเปรียบเทียบระหว่างพื้นที่

ในการปลูกข้าวอินทรีย์ทั้ง 3 ขนาดพื้นที่ จะเห็นได้ว่าเกษตรกรที่ปลูกข้าวอินทรีย์ในพื้นที่ขนาดเล็ก (1-10 ไร่) จะมีมูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) และค่าอัตราส่วนผลประโยชน์ต่อต้นทุน (B/C) สูงกว่าเกษตรกรผลิตข้าวอินทรีย์พื้นที่กลาง (11-29 ไร่) และพื้นที่ขนาดใหญ่ (30 ไร่ขึ้นไป) ดังนั้นเกษตรกรที่ปลูกข้าวอินทรีย์ในพื้นที่ขนาดเล็ก(1-10 ไร่) จึงมีความคุ้มค่าต่อการลงทุนมากกว่า เกษตรกรที่ปลูกข้าวอินทรีย์ในพื้นที่ขนาดกลาง (11-29 ไร่) และพื้นที่ขนาดใหญ่ (30ไร่ขึ้นไป)

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยการศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนของการปลูกข้าวอินทรีย์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ปี 2557 ซึ่งมีวัตถุประสงค์ 3 ข้อด้วยกันคือ 1. เพื่อศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนของการปลูกข้าวอินทรีย์ของจังหวัดเพชรบูรณ์ 2. เพื่อถ่ายทอดความรู้ทางด้านการคิดคำนวณต้นทุนและผลตอบแทนซึ่งจะกำหนดราคาส่งจำหน่ายให้เหมาะสมแก่เกษตรกรปลูกข้าวอินทรีย์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ 3. เพื่อติดตามประเมินผลกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์ที่ได้รับการถ่ายทอดวิธีการคิดคำนวณ ต้นทุนและผลตอบแทน ความสมบูรณ์ของงานวิจัยครั้งนี้ สำเร็จได้เนื่องจากการได้รับการสนับสนุน และการให้ความร่วมมือจากหลายฝ่าย ที่ได้ให้คำแนะนำ ให้ความช่วยเหลืออำนวยความสะดวก และให้ความร่วมมืออย่างยิ่ง จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

- กขกร เฉลิมกาญจนา. 2547. การบัญชีบริหาร. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กรมการค้าข้าวกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เรื่องความหมายของข้าวอินทรีย์หัวข้อค ความรู้เรื่องข้าว
“ความหมาย ข้าวอินทรีย์” สืบค้นจาก
http://www.brrd.in.th/rkb/data_rice_xx_organic_new_html. เมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม 2554
- กรมวิชาการเกษตร. 2548. มาตรฐานการผลิตพืชอินทรีย์ของประเทศไทย. (ระบบออนไลน์)
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. <http://www.organic.moc.go.th> (1 กรกฎาคม 2557)
- เกรียงไกร มายประเสริฐ. 2545. การศึกษาเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนระหว่างการผลิตข้าวหอมมะลิกับข้าวสุพรรณบุรีในอำเภอขามเฒ่าสุพรรณบุรี จังหวัดกำแพงเพชร.
การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- จินตนา สนาชัยสกุล. 2549. รูปแบบเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผ้าทอเพื่อการพึ่งพาตนเอง
อย่างยั่งยืน เขตภาคเหนือตอนล่าง. คณะเทคโนโลยีการเกษตรมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์,
จังหวัดเพชรบูรณ์
- ดวงมณี โกมารทัต.(2546).การบัญชีต้นทุน.พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คนูวัต เพ็งอ้น. คู่มือการผลิตพืชอินทรีย์. อาคารเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา
สุนัยเทคโนโลยีชีวภาพ มหาวิทยาลัยแม่โจ้จังหวัดเชียงใหม่ หน้า 1 เมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม 2554
- แดน พุแสง. 2544. ศักยภาพด้านเศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อมของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว
อินทรีย์ในจังหวัดพะเยาและเชียงราย. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต(เกษตรศาสตร์)
ส่งเสริมการเกษตร. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- เทิดศักดิ์ รัญจวน. 2553. การวิเคราะห์ทางเศรษฐศาสตร์การผลิตข้าวอินทรีย์และข้าวทั่วไปของ
เกษตรกรอำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี ปีการเพาะปลูก 2550/2551, วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตร์
มหาบัณฑิต.มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นาตยา ตรีรัตน์ติสกุล. 2547. การบัญชีต้นทุน 2. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ประภาภรณ์ คำโอหาร. 2546. การวิเคราะห์เปรียบเทียบต้นทุนผลตอบแทนของการลงทุนระหว่าง
การปลูกยางพารากับอ้อย บ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์. วิทยานิพนธ์
ศศ.ม.นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- ประสิทธิ์ ใจคิดและคณะ. 2548. รายงานการศึกษาเรื่องพฤติกรรมการผลิตอ้อยของชาวไร่อ้อยที่
เป็นสมาชิกของสมาคมกลุ่มชาวไร่อ้อยน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น. ขอนแก่น:
คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- ผดุงศักดิ์ ตันติรัชฎาภกร. 2541. การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนทางการเงินจากการทำสวน
มะขามหวานในอำเภอเมือ เพชรบูรณ์ ปีการเพาะปลูก 2540/2541. วิทยานิพนธ์ วท.ม.
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- พัชรพร วงศ์ใหญ่. 2551. การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนทางการเงินของธุรกิจเลี้ยงกุ้งก้ามกราม
ในอำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย. การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- พินิตย์ กิ่งสอน. 2551. ศักยภาพการผลิตและการตลาดข้าวอินทรีย์ กรณีศึกษาสหกรณ์การ
เกษตรอินทรีย์เชียงใหม่ จำกัด. การค้นคว้าอิสระวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ภราดร บุรีตาศักดิ์. 2547. หลักเศรษฐศาสตร์จุลภาค. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

**ต้นทุนและผลตอบแทนจากการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์
ตำบลศิลา อำเภอลำหมั่ง จังหวัดเพชรบูรณ์**
**Cost and Return for Cultivation of Corn for Feed in
Tambon Sila, Amphor Lom-kao Phetchabun Province**

พิชัยพิมพ์ คำเพียร¹

Pichayapim khampian¹

¹สาขาวิชาการบัญชี คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนจากการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของเกษตรกร
ใน ตำบลศิลา อำเภอลำหมั่ง จังหวัดเพชรบูรณ์ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยง
สัตว์ที่เกี่ยวข้องผลผลิต จำนวน 330 ราย

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีสมาชิกในครัวเรือนโดยเฉลี่ย 4.12 คน เป็น
แรงงานในครัวเรือนโดยเฉลี่ย 2.33 คน มีอายุระหว่าง 41-50 ปี สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา เป็นผู้มีการมสิทธิ์
ในการถือครองที่ดินเป็นของตนเองโดยมีพื้นที่การถือครองที่ดินระหว่าง 46- 70 ไร่ เกษตรกรมีพื้นที่เพื่อเป็นที่อยู่อาศัย
ระหว่าง 0.71-1.15 ไร่ และใช้ในการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ระหว่าง 45.01-62.50 ไร่ มีรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือน
261,147.66 บาทต่อครัวเรือน มีรายจ่ายรวมโดยเฉลี่ย 164,108 บาทต่อครัวเรือน มีต้นทุนโดยเฉลี่ย 2,622.76 บาท
ต่อไร่ และมีต้นทุนผันแปรต่อไร่ ประกอบด้วย ค่าแรงงาน โดยเฉลี่ย 1,191.17 บาท ค่าวัสดุสิ้นเปลืองโดยเฉลี่ย
1,263.83 บาท ต้นทุนคงที่โดยเฉลี่ย 167.76 บาทต่อไร่ ต้นทุนรวมโดยเฉลี่ย 5.67 บาทต่อกิโลกรัม ทั้งนี้ได้รับ
ผลผลิตจากการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์โดยเฉลี่ย 462.28 กิโลกรัมต่อไร่ ราคาขายที่ไร่โดยเฉลี่ย 8.25 บาทต่อกิโลกรัม
ผลตอบแทนโดยเฉลี่ย 3,813.81 บาทต่อไร่ ทำให้อัตราผลตอบแทนสุทธิโดยเฉลี่ย 2.58 บาทต่อกิโลกรัม คิดเป็น
อัตราเท่ากับ 0.46 ส่วนกำไรสุทธิโดยเฉลี่ยต่อครัวเรือนเท่ากับ 97,039.66 บาท การวิเคราะห์ผลตอบแทน มีอัตรา
กำไรสุทธิร้อยละ 45.51

คำสำคัญ : ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เกษตรกร ผลผลิต ผลตอบแทน ต้นทุน

Abstract

The study of this research , is studying the Cost and Return from Corn as feed of agriculturist at Tambom Sila, Amphor Lom-kao Phetchabun Province. The collect data use questionnaire by interview with agriculturist as garner from 330 population.

The result of this study found that the gender return of the questionnaire all most is male ($\bar{x} = 4.12$). the agriculturist of Labour is 2.33 people. Age is between 41-50 year old. (they are finished elementary education; they have the land on by own between 46-70 rai) the agriculturist have the land between 0.71-1.15 rai and using the land for bed out of Corn as feed between 45.01 - 62.50 rai, and the family average Income = 261,147.66 bath per family. They are having average of expenses is 164,108 bath per family. The average of cost is 2,622.76 bath per rai and having variable cost per rai such as average of labour cost 1,191.71 bath, average of supply 1,263.83 bath, average fixed cost 167.76 bath per rai, average total cost 5.67 bath per kg. In order that the crops from corn as feed $\bar{x} = 462.28$ kg per rai, The price $\bar{x} = 8.25$ bath per kg, income $\bar{x} = 3,813.81$ bath per rai, conduce to the return $\bar{x} = 2.58$ bath per kg. (or =0.46) The profit $\bar{x} = 97,039.66$ bath per family. The analysis of return having profit is 45.51

Keywords : Corn as feed, Agriculturist, Crops, Return, Cost.

บทนำ

ข้าวโพดจัดเป็นพืชเศรษฐกิจที่มีความสำคัญของประเทศนอกจากเป็นพืชที่ใช้ในการบริโภคแล้วยังสามารถใช้เป็นอาหารให้แก่สัตว์โดยเฉพาะไก่พันธุ์ สุกร ซึ่งเป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญอีกชนิดหนึ่ง ดังนั้นผลผลิตจากการปลูกข้าวโพดจึงเป็นปัจจัยการผลิตหรือเป็นวัตถุดิบที่สำคัญอย่างหนึ่งของอุตสาหกรรมการเลี้ยงสัตว์ และการส่งออก ปศุสัตว์ในรูปเนื้อสัตว์ ของไทยมีมูลค่าเพิ่มขึ้นซึ่งส่งผลให้เกิดความต้องการที่จะใช้ข้าวโพดเพื่อการเลี้ยงสัตว์ภายในประเทศมีแนวโน้มสูงขึ้น รัฐบาลได้ให้การสนับสนุนเพื่อการพัฒนาการผลิตข้าวโพดให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพิ่มขึ้น เพื่อให้ได้ผลผลิตเพิ่มขึ้นและเพียงพอับความต้องการภายในประเทศ สามารถที่จะแข่งขันกับการนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์จากต่างประเทศได้

การปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ถือเป็นอาชีพหลักของเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดเพชรบูรณ์ และสามารถเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกรได้เป็นอย่างดี จากข้อมูล(สำนักงานสหกรณ์จังหวัดเพชรบูรณ์,2551)และสำนักงานส่งเสริมการค้าเกษตร

กรมการค้าภายใน, 2554) พบว่า สถิติการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของจังหวัดเพชรบูรณ์ปี 2551 ซึ่งมีเนื้อที่เพาะปลูก จำนวน 1,380,330 ไร่ ปี 2554 จำนวน 999,690 ไร่ ลดลงจำนวน 380,640 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 27.58 และปริมาณ ผลผลิตในปี 2551 จำนวน 831,751 ตันในปี 2554 จำนวน 647,607 ตัน ลดลง 184,144 ตัน คิดเป็นร้อยละ 22.14 ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ในปี 2551 จำนวน 824 กิโลกรัมต่อไร่ ในปี 2554 จำนวน 626 กิโลกรัมต่อไร่ ลดลง จำนวน 198 กิโลกรัมต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 24.02

จากการศึกษาข้อมูลข้างต้น พบว่าเนื้อที่การปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ มีอัตราที่ลดลง การ ให้ผลผลิตต่อกิโลกรัมมีอัตราที่ลดลงและผู้ที่ศึกษาได้ออกให้บริการวิชาการเรื่องการจัดทำต้นทุนและผลตอบแทนการ การ ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์แก่กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดในเขตตำบลศิลา อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดเพชรบูรณ์ ดังนั้นผู้ศึกษา จึงได้สนใจที่จะทำการศึกษาด้านต้นทุนและผลตอบแทนของการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เพื่อเป็นประโยชน์แก่กลุ่มเกษตรกรที่ ประกอบอาชีพปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในเขต ตำบลศิลา อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดเพชรบูรณ์ รวมถึงเป็นข้อมูลให้กับ หน่วยงานภาครัฐที่จะนำไปให้คำแนะนำหรือข้อเสนอแนะแก่เกษตรกรต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาด้านต้นทุนของการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของกลุ่มเกษตรกรในเขต ตำบลศิลา อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัด เพชรบูรณ์
2. เพื่อศึกษาผลตอบแทนของการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของกลุ่มเกษตรกรในเขต ตำบลศิลา อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดเพชรบูรณ์

วรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดทฤษฎี ในการศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนของการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพด เลี้ยงสัตว์ ตำบลศิลา อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดเพชรบูรณ์ประกอบไปด้วย ทฤษฎีเกี่ยวกับต้นทุน โดยจำแนกต้นทุนตาม ลักษณะปัจจัยการผลิตของผลิตภัณฑ์ และทฤษฎีผลตอบแทน โดยการวิเคราะห์อัตราส่วนเพื่อการประเมินค่าอัตรา ผลตอบแทน

แนวคิดเกี่ยวกับต้นทุน (เมธสิทธิ์ พูลดี, 2550)

1. ต้นทุน (Cost) หมายถึง จำนวนเงินหรือรายการเทียบเท่าเงินสด หรือมูลค่ายุติธรรมของสิ่งตอบแทนที่กิจการ จ่ายออกไปเพื่อให้ได้มาซึ่งสินทรัพย์ต้นทุนแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1.1 ต้นทุนผันแปร (Variable Cost) หมายถึง ต้นทุนรวมที่ผันแปรไปตามปริมาณการผลิต ถ้าผลิตมาก ต้นทุนรวมนี้จะเกิดขึ้นมากตามปริมาณการผลิต แต่ถ้าผลิตน้อยต้นทุนรวมนี้จะลดน้อยลงตามสัดส่วนต้นทุนการผลิตที่ เปลี่ยนแปลงไปตามปริมาณการผลิต และค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการใช้ปัจจัยผันแปรในการผลิต ได้แก่ เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย ค่ายาปราบศัตรูพืชและวัชพืช ค่าแรงงาน ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง ค่าวัสดุสิ้นเปลือง

1.2 ต้นทุนคงที่ (Fixed Cost) หมายถึง ต้นทุนการผลิตที่ไม่เปลี่ยนแปลงไปตามปริมาณการผลิตซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการใช้ปัจจัยคงที่ในการผลิต หรือไม่สามารถเปลี่ยนแปลงปริมาณการใช้ได้ในช่วงระยะเวลาของการผลิต ได้แก่ ค่าภาษีที่ดิน ค่าเช่าที่ดิน ค่าเสื่อมราคายานพาหนะและเครื่องมืออุปกรณ์

แนวคิดเกี่ยวกับผลตอบแทน

1. ผลตอบแทน หมายถึง มูลค่าสินค้าและบริการที่ได้รับทั้งหมดจากการลงทุนผลตอบแทน(สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2551)

2. ผลตอบแทนจากการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ หมายถึง รายได้ทั้งสิ้นที่เกษตรกรได้รับจากการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ซึ่งประกอบด้วย รายได้จากการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และรายได้อื่นๆ

3. กำไรสุทธิของการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ กำไรสุทธิของการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ได้จากการนำรายได้รวมทั้งสิ้นบาท หักด้วยต้นทุนรวมทั้งสิ้นบาท ผลต่างของรายได้รวมทั้งสิ้นมากกว่าต้นทุนรวมทั้งสิ้นบาท คือ กำไรสุทธิ

4. การวิเคราะห์ผลตอบแทน อัตราผลตอบแทน เป็นการประเมินถึงรายได้ และผลกำไรที่มีความสัมพันธ์กันกับระดับและแหล่งที่มาของเงินทุน การวิเคราะห์อัตราส่วนเพื่อการประเมินค่าอัตราผลตอบแทน

5. กำไรสุทธิ หมายถึง ผลการดำเนินงานของกิจการในรอบระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งคำนวณได้จากการนำรายได้ทั้งหมดหักด้วยต้นทุนขายและค่าใช้จ่ายทั้งหมด

6. ยอดขาย หมายถึง ผลรวมของยอดขายทั้งหมดที่ได้จากการจำหน่าย ซึ่งคำนวณได้จากการนำสินค้าที่จำหน่ายได้คูณด้วยราคาขาย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ยุพรัตน์ จันทรแก้ว (2553) ศึกษาเรื่อง “ต้นทุนและผลตอบแทนของการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ตามนโยบายของรัฐบาลโครงการจัดตั้งนิคมการเกษตรเพื่ออาหารและพลังงานทดแทน: กรณีศึกษา สมาชิกสหกรณ์นิคมแม่สอด จำกัด อำเภอมะนัง จังหวัดตาก ปีการเพาะปลูก 2553” ครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนของการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ซึ่งเป็นสมาชิกสหกรณ์นิคมแม่สอด และเข้าร่วมโครงการจัดตั้งนิคมการเกษตรเพื่ออาหาร และพลังงานทดแทน อำเภอมะนัง จังหวัดตาก เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่เข้าร่วมโครงการดังกล่าวในระยะแรกและสามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ในปี พ.ศ. 2551 จำนวน 144 ราย การศึกษาครั้งนี้แบ่งกลุ่มการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ออกเป็น 2 ประเภท ตามประเภทการดูแลรักษา และจำแนกประเภทตามขนาดพื้นที่เพาะปลูกออกเป็น จำนวน 6 กลุ่ม จากการศึกษาพบว่า การปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์แบบมีระบบน้ำ กลุ่มที่ให้ผลตอบแทนดีที่สุด คือ กลุ่มขนาดพื้นที่ 66-100 ไร่ โดยมีผลกำไรสุทธิเท่ากับ 3,087.03 บาทต่อไร่ อัตรากำไรสุทธิ อัตราผลตอบแทนของสินทรัพย์รวม อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น และอัตรากำไรต่อต้นทุนเท่ากับร้อยละ 58.58 0.02 0.03 และ 141.43 ตามลำดับ การปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์แบบไม่มีระบบน้ำ กลุ่มที่ให้ผลตอบแทนดีที่สุด คือ กลุ่มขนาดพื้นที่ 66-100 ไร่ โดยมีผลกำไรสุทธิเท่ากับ 2,393.97 บาทต่อไร่ อัตรากำไรสุทธิ อัตรา

លេខ ៧៦៦.២២ ហាត្រង់

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรอำเภอหนองบัว (2551) ได้รายงาน “ผลการสำรวจการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ฤดู
แล้งในนาปีที่เพาะปลูกปี พ.ศ. 2549-2550” (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรอำเภอหนองบัว, 2551 รายงานผลการ
สำรวจการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ฤดูแล้งในนาปีที่เพาะปลูกปี พ.ศ.2549-2550 เกษตรกรใช้พันธุ์ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ด้วยกัน
หลายพันธุ์ เช่น พันธุ์ 717, 888, 941, 919 ซึ่งผลผลิตต่อไร่เมื่อเปรียบเทียบแต่ละสายพันธุ์แล้วจะไม่แตกต่างกันมาก
นัก โดยผลผลิต จะอยู่ในระหว่าง 1,000-1,200 กิโลกรัมต่อไร่ เกษตรกรมีต้นทุนในการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ โดย
เฉลี่ย 3,055 บาทต่อไร่ ในขณะที่ราคาผลผลิตโดยเฉลี่ยอยู่ที่ 6.00 บาทต่อกิโลกรัม หรือประมาณ 6,000 บาทต่อไร่
เกษตรกรจึงมีการกำไรจากการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เฉลี่ยต่อไร่ประมาณ 2,495 บาทต่อไร่

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนจากการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในเขตตำบลศิลา อำเภอหล่มเก่า จังหวัด
เพชรบูรณ์ จะเป็นการวิเคราะห์เชิงปริมาณโดยจะนำข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่างๆ มาทำการศึกษา และวิเคราะห์ซึ่ง
การศึกษาต้นทุนข้าวโพดเลี้ยงสัตว์โดยใช้วิธีการสำรวจและจัดทำแบบสอบถามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลของผู้ที่ผลิตข้าวโพด
เลี้ยงสัตว์ ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ เกษตรกรที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ในเขตตำบลศิลา อำเภอหล่มเก่า
จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวนทั้งสิ้น 1,701 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ เกษตรกรที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยง
สัตว์ ในเขตตำบลศิลา อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ จากการคำนวณจากสูตรของยามานะ (Yamane, 1973) โดย
กำหนดค่าความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 5 หรือทำให้ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 330 คน นอกจากนี้จะใช้วิธี
โดยสุ่มเลือกแบบ Non-Probability Sampling

เครื่องมือการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จัดทำแบบสอบถาม เพื่อรวบรวมข้อมูลต้นทุนข้าวโพดเลี้ยงสัตว์โดยแบบสอบถาม
ที่จัดทำขึ้นจะแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนที่ 1 แบบสอบถามลักษณะทั่วไป เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวน
สมาชิกในครอบครัว จำนวนสมาชิกที่ประกอบอาชีพทำไร่ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ การถือครองที่ดิน จำนวนพื้นที่ถือครอง
ที่ดิน อาชีพ ระยะเวลาในการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ส่วนที่ 2 แบบสอบถามการดำเนินงานปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์
เช่น ค่าจ้างแรงงาน ค่าปุ๋ยเคมี ค่ายาปราบศัตรูพืช ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง ค่าเช่าที่ดิน ค่าพันธุ์ข้าวโพด ค่าวัสดุอื่นๆ

การรวบรวมข้อมูล

1. ทำการสัมภาษณ์และแจกแบบสอบถามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้การวิเคราะห์และแปลความหมายโดย
กำหนดกลุ่มประชากรตัวอย่าง จากตัวอย่างจำนวนประชากรทั้งสิ้นประมาณ 1,701 คน ใช้ระดับค่าความเชื่อมั่นร้อยละ
95 จำนวนแบบสอบถาม 330 ชุด

2. นำแบบสอบถามที่ได้จากการสัมภาษณ์เพื่อทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลหากได้ผลที่พึงพอใจตามเกณฑ์กำหนดจะนำข้อมูลที่รวบรวมได้เพื่อศึกษา และวิเคราะห์ต่อไปหากข้อมูลที่ได้ไม่ครบถ้วน จะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลอีกครั้งหนึ่งเพื่อให้ได้ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

3. กำหนดเกณฑ์ของข้อมูลที่เก็บรวบรวมอัตราร้อยละ 25 ของแบบสอบถามที่ได้ดำเนินการสำรวจ
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสอบถามจะนำมาวิเคราะห์ สามารถแบ่งออกเป็นรายการที่สำคัญดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลลักษณะทั่วไป เกี่ยวกับ เพศ อายุ การถือครองที่ดิน จำนวนพื้นที่ในการเพาะปลูกวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาประกอบด้วย ค่าความถี่ และร้อยละ

2. ข้อมูลต้นทุนในการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ซึ่งแบ่งเป็นต้นทุนการดำเนินงาน ค่าแรงงาน ค่าวัสดุสิ้นเปลือง และต้นทุนเพื่อการลงทุน เช่น ค่าเช่าที่ดิน ค่าอุปกรณ์ ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์ จะมีการนำข้อมูลมาคำนวณเพื่อหาค่าเฉลี่ยของต้นทุนรวมต่อไร่

3. ข้อมูลรายได้จากการดำเนินการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ซึ่งจะมีการคำนวณเพื่อหารายได้รวม รายได้ต่อไร่

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีสมาชิกในครัวเรือนโดยเฉลี่ย 4.12 คน เป็นแรงงานในครัวเรือนโดยเฉลี่ย 2.33 คน มีอายุระหว่าง 41-50 ปี สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา เป็นผู้มีการถือครองที่ดินเป็นของตนเองโดยมีพื้นที่การถือครองที่ดินระหว่าง 46- 70 ไร่ เกษตรกรมีพื้นที่เพื่อเป็นที่อยู่อาศัยระหว่าง 0.71-1.15 ไร่ และใช้ในการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ระหว่าง 45.01-62.50 ไร่
มีรายได้รวม รายจ่ายรวม กำไรสุทธิ ต้นทุนและผลตอบแทนดังตาราง (1-4)

ตารางที่ 1 รายได้รวม

รายได้	เฉลี่ย (บาท/ครัวเรือน)
รายได้จากการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	213,236.67
รายได้อื่นๆ	47,910.99
รายได้รวม	261,147.66

ตารางที่ 2 รายจ่ายรวม

รายจ่าย	เฉลี่ย (บาท/ครัวเรือน)
รายจ่ายในการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	132,258
รายจ่ายอื่นๆ	31,850
รวม	164,108

ตารางที่ 3 กำไรสุทธิ

รายการ	เฉลี่ย (บาท/ครัวเรือน)
รายได้รวม	261,147.66
หักรายจ่ายรวม	164,108.00
กำไรสุทธิ (บาท)	97,039.66

ตารางที่ 4 ต้นทุนและผลตอบแทนจากการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ต่อไร่

รายการ	เฉลี่ย(บาท/ไร่)
ต้นทุนจากการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ต่อไร่	2,622.76
ผลตอบแทนจากการลงทุนต่อไร่	3,813.81
ผลตอบแทนเหนือต้นทุน(กำไรขาดทุน)ต่อไร่	1,191.05

นอกจากนี้ต้นทุนผันแปรต่อไร่ ประกอบด้วย ค่าแรงงาน โดยเฉลี่ย 1,191.17 บาท ค่าวัสดุสิ้นเปลืองโดยเฉลี่ย 1,263.83 บาท ต้นทุนคงที่โดยเฉลี่ย 167.76 บาทต่อไร่ ต้นทุนรวมโดยเฉลี่ย 5.67 บาทต่อกิโลกรัม ทั้งนี้ได้รับผลผลิตจากการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์โดยเฉลี่ย 462.28 กิโลกรัมต่อไร่ ราคาขายที่ไร่โดยเฉลี่ย 8.25 บาทต่อกิโลกรัม อัตราผลตอบแทนสุทธิโดยเฉลี่ย 2.58 บาทต่อกิโลกรัม คิดเป็นอัตราเท่ากับ 0.46 การวิเคราะห์ผลตอบแทนมีอัตรากำไรสุทธิร้อยละ 45.51

สรุปและวิจารณ์ผล

จากการศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนจากการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในเขตตำบลศิลา อำเภอลำทับแก้ว จังหวัดเพชรบูรณ์ สามารถอภิปรายผลการศึกษา ดังนี้

ทางด้านต้นทุนผลจากการศึกษาต้นทุนของการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในเขตตำบลศิลา อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัด เพชรบูรณ์ มีต้นทุนโดยเฉลี่ย 2,622.76 บาทต่อไร่ ซึ่งสูงกว่าผลการสำรวจต้นทุนการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ทั้งประเทศ ในปี พ.ศ.2548-2549 ของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2551) ที่พบว่า เกษตรกรมีต้นทุนการเพาะปลูกข้าวโพดเลี้ยง สัตว์โดยเฉลี่ย 2,349.65 บาทต่อไร่ ผลของการศึกษาที่มีต้นทุนสูงกว่า เนื่องมาจากปัจจัยของต้นทุนในแต่ละพื้นที่อาจ แตกต่างกัน และช่วงระยะเวลาในการปลูกแตกต่างกัน

ทางด้านผลตอบแทน ผลจากการศึกษาผลตอบแทนของการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในเขตตำบลศิลา อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดเพชรบูรณ์ มีผลตอบแทนโดยเฉลี่ย 3,813.81 บาทต่อไร่ ซึ่งผลการศึกษาต่ำกว่าผลการสำรวจของ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรอำเภอนาแห้ว (2551) ที่พบว่า การปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ฤดูแล้งในนาปีที่เพาะปลูกปี พ.ศ.2549-2550 มีผลตอบแทนจากการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในนาปี 6,000 บาทต่อไร่ ผลการศึกษาที่แตกต่างนี้ เนื่องจากมีความต้องการข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ลดลงประกอบกับมีผลผลิตที่ลดลง

ทางด้านราคา ผลจากการศึกษาราคาขายของการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในเขตตำบลศิลา อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดเพชรบูรณ์ มีราคาขายโดยเฉลี่ย 8.25 บาทต่อกิโลกรัม ซึ่งผลการศึกษาสูงกว่าผลการสำรวจของสำนักงาน เศรษฐกิจการเกษตรอำเภอนาแห้ว (2551) ที่พบว่า การปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ฤดูแล้งในนาปีที่เพาะปลูกปี พ.ศ.2549- 2550 มีราคาขายจากการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในนาปี 6.00 บาทต่อกิโลกรัม ผลการศึกษาที่แตกต่างกันนี้ เนื่องจาก ราคาขายโดยรวมของตลาดมีแนวโน้มสูงขึ้นประกอบกับข้าวโพดขาดตลาดจึงส่งผลให้ราคาขายข้าวโพดสูงขึ้น

ข้อเสนอแนะ

เกษตรกรควรมีการจัดทำบัญชีเกี่ยวกับรายรับรายจ่ายรายละเอียดต่างๆในการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อทราบ ต้นทุนที่เกิดขึ้น และเป็นแนวทางในการปรับปรุงต้นทุนการผลิตต่อไปให้มีต้นทุนต่ำมากที่สุด

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ เพราะได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ พร้อมทั้งได้รับคำแนะนำจากคณาจารย์ ผู้บริหารในมหาวิทยาลัยเป็นอย่างดี ผู้ซึ่งให้ ความรู้ คำปรึกษา และตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆงานวิจัยนี้เสร็จสมบูรณ์ ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ไว้ ณ โอกาสนี้ ขอกราบขอบพระคุณ เกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในเขตตำบลศิลา อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัด เพชรบูรณ์ ที่ได้ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลการศึกษานี้ สุดท้ายนี้ต้องขอขอบคุณ ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและ พัฒนา คณะบดีคณะวิทยาการจัดการ ที่ให้การสนับสนุนเป็นอย่างดียิ่ง

เอกสารอ้างอิง

- ฉกาจ สุธรรมจรยา. (2542). ศึกษาเศรษฐกิจการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์รุ่นจังหวัดน่าน
ปีเพาะปลูก 2541-2542.
- ชวาล ชุตินานวิรกุล. (2537). การวิเคราะห์ทางเศรษฐกิจของการผลิตข้าวโพดฝักอ่อนในอำเภอท่ามะกา
จังหวัดกาญจนบุรี ฤดูเพาะปลูก 2536-2537. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตร์
มหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- ฐิตพล นันทชาธิ์. (2545). การประเมินผลโครงการส่งเสริมการตลาดข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ใน
อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เบญจมาศ อภิสิทธิ์ภิญโญ และคณะ. (2550). การบัญชีเพื่อการจัดการ. นครราชสีมา:
บริษัท โชคเจริญมาร์เก็ตติ้ง จำกัด.
- เบญจวรรณ รักสุทธิ. (2543). การเงินธุรกิจ. (พิมพ์ครั้งที่ 15). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.
- เมธสิทธิ์ พูลดี. (2550). การบัญชีบริหาร. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สุวิริยาสาน.
- ยุพรัตน์ จันทร์แก้ว. (2553). ต้นทุนและผลตอบแทนของการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ตามนโยบาย
ของรัฐบาลโครงการจัดตั้งนิคมการเกษตรพืชอาหารและพลังงานทดแทน: กรณีศึกษา สมาชิกสหกรณ์นิคม
แม่สลด จำกัดอำเภอแม่สลด จังหวัดตาก. การค้นคว้าแบบอิสระบัณฑิต มหาวิทยลัยเชียงใหม่.
- ศุภลักษณ์ มูลสมบัติ. (2551). ต้นทุนและผลตอบแทนจากการปลูกของเกษตรกรในจังหวัด
แม่ฮ่องสอน. การค้นคว้าแบบอิสระบัณฑิต มหาวิทยลัยเชียงใหม่.
- สรศักดิ์ เครือไทย. (2543). ผลตอบแทนทางสังคมของการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตข้าวโพดเลี้ยง
สัตว์ อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยลัยเชียงใหม่.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2551). ผลการสำรวจต้นทุนของการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ทั้ง
ประเทศปีพ.ศ.2548-2549 และ ปีพ.ศ.2549-2550. สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2551: ออนไลน์.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2552). ผลการสำรวจต้นทุนของการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ทั้ง
ประเทศ ปีพ.ศ.2550-2551. สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2552: ออนไลน์.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรอำเภอนาแห้ว. (2551). ผลการสำรวจการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ฤดู
แล้งในนาปีที่เพาะปลูกปีพ.ศ. 2549-2550. สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรอำเภอนาแห้ว, 2551.ออนไลน์.
- สำนักงานสหกรณ์จังหวัดเพชรบูรณ์.(2551). ผลการสำรวจการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์จังหวัด
เพชรบูรณ์ปีพ.ศ. 2551. สำนักงานสหกรณ์จังหวัดเพชรบูรณ์, 2551.ออนไลน์).

สำนักงานส่งเสริมการค้าเกษตร กรมการค้าภายใน.(2554). สถานการณ์ละมาตรการ.

กระทรวงพาณิชย์.

อมรรัตน์ ภูกลางเพชรทอง. (2540). การวิเคราะห์เศรษฐกิจการผลิตข้าวโพดหวานเพื่ออุตสาหกรรม

เกษตรในท้องที่จังหวัดกาญจนบุรี ปีการเพาะปลูก 2539-2540 . วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตร์

มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.